62556/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

HAEN, A. de

U2

ANTONII DE HAEN

Conſiliarii Aulici, ac Medicinæ Practicæ, in Alma ac Antiquiſſima Univerſitate Vindobonenſi, Profeſſoris Primarii,

PARS UNDECIMA

RATIONIS MEDENDI

IN

NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud PETRUM VAN DER EYK,

MDCCLXVII.

1767

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT XIII.

De Febribus intermittentibus. Pag. 295

CAPUT XIV.

De Morbis acutis. 335

CAPUT XV.

De Ileo Morbo. 352

CAPUT XVI.

De Vario Hydrope. 389

CAPUT XVII.

Anatomica quædam, & Tabularum explicatio. 449

RATIO MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.

CAPUT XIII.

De Febribus Intermittentibus.

§. I. II. III. *Febres Intermittentes tres pertinaces; quarum prima, alteraque, quodam Decocto curatæ, ſine Cortice Kina; tertia partim eodem, partim Cortice. De triplice tumorum genere, quos febres intermittentes generare ſolent. De abuſu evacuantium remediorum in genere tertio tumorum horum. Duæ Criſes indurationis, in Hypochondrio ſiniſtro, per naris ſiniſtræ Hæmorrhagiam; imperfectiores tamen, & cum alia criſi metaſtatica junctæ. Trium harum febrium poſterior, tertiana primum fuit, dein quotidiana, ad tertiam uſque vicem recidiva. Quædam de incertitudine determinandi naturam febris, a priore ejuſdem paroxyſmo. Calor naturali calore major in frigore febrili, cum algore, & univerſi corporis concuſſione. Intermittentium quandoque æſtus major, quam Acutorum. Suſpecta criſis, quæ per extrema manuum pedumque fit. Kina nonnunquam parva doſi rebellem febrem curat, reſeratque certo ſenſu Obſtructiones.* §. IV. *Omnes notæ febrium*

intermittentium Methodi recenſentur, omniaque auxilia, quæ, ab omni ævo, a Medicis, Empiriciſque, ad noſtra uſque tempora, ad febris hujus curam adhibita ſunt. Si qua forte remedia deſint, hæc poſtea facile ſuas erunt ad claſſes, hic expoſitas, referenda. Epicriſis ad ſingulam methodum.

§. I. Multiplices adeo ſunt, quas Noſocomium, quaſque nonnunquam quidam extra Noſocomium caſus ſuppeditant, obſervationes, ut quid ſeligam ex illis, quid ordine prius, quid poſterius referam, hæream anceps. Exordium tandem hoc anno a Febribus intermittentibus capere viſum fuit, 1mo. quia hæ Febres multam ſibi vendicant praxeos partem. 2do. Quia præcedentibus hujus operis tomis rarius egi de illis. 3^{tio}. Quia difficilis ſæpe earum Medicina eſt. Tandem 4to. quia video juniores Medicos, quantiſcunque meritis lauream Apollineam adeptos, ſæpe vacillantes; & an ne forſitan vulgi Febrifuga, Agyrtarumque Arcana, Methodicæ curæ, quam in ſchola Medica didicerant, præferenda non forent, anxia mente perquirentes. His univerſis de cauſis primum nonnullas intermittentes Febres pertinaciores, ſymptomatibusve graviores, enarrabo; & adjuncta, quam ſingulis adhibui, methodo medendi, cunctas deinceps medendi methodos ad ſuas quasque claſſes referam, & exponam.

Vir quadragenarius, hortulanus, anno 1765. febre intermittente autumnali laboravit; a primo in alterum paroxyſmum quartana, deinceps vero per mediam hyemem uſque tertiana. Die 23. Jan. 1766. me convenit, adhuc tertianarius. Moleſtum patiebatur a febre aurium ſuſurrum, ventris ſuperioris pondus, viriumque defectum. Tempus febrim abigendi ratus, corticem peruvianum non dedi protinus,

nus, ſed decoctum admodum ſolvens, quo & febrim, & febris tollere effectus poſſem. Formulam adſcribam, cum poſtmodum ſæpius ejusdem mentio habenda ſit. *Rad. Gram. Taraxaci* ā. *Lib. jß. minutiſſime conſciſſa, & diu tuſa, coque aqua pura biborio: Colaturæ prælo fortiter expreſſæ Libr. iij. adde: Oxymell. ſimpl. Libr. ß. ſal. polychr. dr. vj. Unciam ſumat quovis biborio.*

Siluit ad hæc febris. At vero tinnitus aurium continuabat, tumor ſiniſtri Hypochondrii dolebat, tuſſisque matutina vexabat. Iteravi decoctum, juſſique bis die ventrem, maxime qua durum, fricaret ante fornacem, unguento compoſito ex *Ung. martiato & Oleo laurin.* ā. *unc. j.*

Elapſis abinde quinque diebus, antiquas querelas renovavit, febre omnino liber. Indicationi relictæ morbificæ in corpore materiæ ſatisfacturus, repetivi eadem remedia: ſed tormina ventris acceſſerant moleſta. Suſpecta hæc ſæpe hic. *Citeſius*, *Cabagneſius*, *Sennertus*, ex intermittentibus ſic natam viderunt Colicam *Pictonum*. Conſilio *Baglivii* diuturno florum *Chamomillæ* infuſo hæc divici.

Continuatis ſedulo his omnibus, materia febrilis a ſede, quam in Hypochondrio ſiniſtro occupaverat, & ex ventre, quem univerſum torminibus vexaverat, ſubduxit ſeſe, collumque undique deturpavit tuberculis. Sponte hæc evanuere. Mox vero furunculi varias obſident corporis plagas.

Sed aliud quid contigerat notabile. Tumor ſiniſtri hypochondrii remiſit quidem, collo ſenſim tumente; at ſimul larga admodum *naris ſiniſtræ* hæmorrhagia acceſſit.

An deſcripta hæc ſæpius ab *Hippocrate* criſis Splenis infarcti? videtur; ſed multiplex hic morbi univerſi criſis: & quidem Splenis, Hæmorrhagia ſiniſtræ

ſtræ naris; totius autem materiæ morbificæ, tumoribus colli, & furunculis.

Triplicis generis tumorum, febre intermittente oriundorum, naturam diſtinguimus. Primum genus eorum, qui in ventre, nec raro in hypochondrio lævo, naſcuntur: nullius illi diſcriminis; imo ejus genii potius, ut eoſdem exoptaret *Sydenham*. Sic enim agens de Febr. interm. Ann. 1661.....1664.
„ Obſervatu non indignum eſt, inquit, quod cum
„ febres autumnales *teneram ætatem* diu cruciarint
„ nulla ſpes ſit eaſdem abigendi, donec Abdominis
„ regio, circa Lienem præcipue, indurari atque
„ tumefieri occeperit: iisdem enim gradibus, qui-
„ bus hoc ſymptoma ſupervenerit, Febris etiam fu-
„ gam meditatur. Neque ex meliore aliquo Pro-
„ gnoſtico morbum hunc brevi abiturum dixeris,
„ quam ſi ſedula animadverſione ſuboriri hoc ſym-
„ ptoma perſpexeris. *Idem porro in Crurum tumoribus*
„ *obtinet, qui in adultis aliquando ſpectantur.*

Hoc ſic ſe habere, ut *Sydenham* monuit, quivis experiuntur Practici; quodque de tenera ætate, quoad ventris tumorem ſcribit, & adulta habet ætas; ſed crurum œdema frequentius. Vix curamus hæc; utpote aut ſponte ad reditum virium, aut levi frictione, diſparentia.

Alterum tumorum genus eſt, quo vir noſter laborabat; quippe quod viſcera vel thoracis, vel ventris, altis infarcit obſtructionibus: quibus debellandis multo ſæpe labore, multoque eſt opus tempore: præcipue quando Icterus, quando Hydrops, quando Rachitis, adjunxerit ſeſe. Huc mirifice eam curam, quæ viro huic adhibita eſt, conferre, experientia plurima conſtat. Quod ſi oppilatione viſcerum maximam partem ſoluta, ſuperſtes ægrum debilitas tenet, Aquæ Marte divites, Mars ipſe, ejus-

que

que varia præparata, Cortex Caſcariglias, Peruvianus, Tamariſcus, & quæcunque alia ex ditiſſima *Boerhaviana* claſſe ſecundi generis cardiacorum petuntur, hanc debilitatem emendant: potiſſimum ſi aër, ſi regimen, ſi corporis motus, ſi frictiones, eundem collineant in ſcopum.

Tertium tumorum ejusmodi genus illud eſt, quod neglectis in principio febribus, natisve a febre obſtructionibus, materiam irreſolubilem, tam alte infixam in viſceribus, habet, ut in ſcirrhos hæc cancrosque abeant; ut Icterus niger, isque irreſolubilis, naſcatur; ut Hydrops ſive ſimpliciter Aſcites, ſive Cyſticus, adjungat ſe: unde demum ab intermittente febre via ad lentam ſternitur, calamitoſamque ſæpe mortem.

Hoc in ſtatu nihil vitam, tolerabiliorem alias, diuturnioremque, reddere calamitoſiorem, brevioremque conſuevit, quam multus evacuantium uſus. Vel enim nihil, vel parum, vel multum, operabuntur. Si multum, vires prorſum demunt, quandoque in indomabilem cauſam non agunt; interea dum humores minus pravos, qui vitam ſuſtentaſſent, attenuando corrumpant. Si vix, aut nihil, hæc remedia evacuent, diſſolvunt humores tamen, cauſamque hydropis adaugent. Cap. XIV. luculento exemplo hoc confirmabitur.

§. II. Anni 1765. Dec. 3. juvenem 18. ann. ſuſcepimus intra Noſocomium, cujus en hiſtoriam. Improbo labore dimidii anni, victu autem miſerrimo, incidit demum in febrim quotidianam, cujus id ſingulare, quod frigus 12. ferme horas duraret, tumque demum ardor ſubſequeretur & cephalalgia.

Hanc febrim octiduo paſſus, narrat ſe ſepties ſurſum, quaterque deorſum, ab aſſumto Emetico, multa ejeciſſe, nono morbi die venam ſectam eſſe,

nariumque ſubſecutam hæmorrhagiam; omnia autem citra vel minimum morbi levamen.

Die 15. morbi libra ſeſquialtera vini, aqua commiſti, pota, frigus febrile domari conatus, incidit mox in Dyſenteriam quatuor dierum: qua Rhabarbaro ceſſante, æſtum immoderatum frigoris loco experiebatur.

Suſcepto in Noſocomio valida febris advertebatur, pulſus durus, anxium pectus, cephalalgia vehemens, calor 103. graduum in Thermometro *Fahrenheitiano.* Unde ſanguinis unciæ X. de brachio dextro eductæ ſunt. Moxque denſam cruſtam ſanguis utroque formavit in vaſculo. Febris vere Paracmaſtica, quarto exinde die, ſine ſpectabili aut perturbatione critica, aut evacuatione, ſic ceſſavit, ut diu poſt levis febricula ſupereſſet, dolorque in lævo hypochondrio multum vexaret. Antiphlogiſticæ methodo Febris acuta ceſſerat.

Ab 8. Dec. ad 11. admodum vibrans in pulſu motus obſervatur, cum Hæmorrhagia unciarum duarum, naris quidem utriusque, ſed ſiniſtræ potiſſimum, mane; veſpere denuo ſolius naris ſiniſtræ, ſeſquiunciæ. Pulſus Dicrotus, *Solano* narium hæmorrhagiæ index, obſervabatur nunquam; ſed, ut monui, pulſus mire vibrans, nunc utroque in carpo, nunc in alterutro magis, integro biduo fere.

Critica igitur ſolutio, ut in priore ægro, ita & in hocce, animadverſa eſt, aſt imperfecta: ceſſavit namque lateris ſiniſtri dolor poſt hæmorrhagiam narium, potiſſimumque ſiniſtræ; at vero ex hoc tempore querelæ perpetuæ exaudiuntur doloris in hypochondrio dextro, qui ad noctem ingraveſceret, junctumque ſibi moleſtum haberet ardorem. Dolor porro iſte, ardorque, ad finem menſis uſque, regularem paroxyſmum 3. 4. horarum quavis nocte obſervarunt.

Re-

Remedia hoc tempore mutari ſæpius oportuit. Antacida quandoque danda erant, quod manifeſtum Ventriculus teſtaretur acorem: nonnunquam antihelmintica, quod vermium præſentiam cum peſſimus juvenis victus, tum præſentia quædam Vermium Symptomata, innuerent. Nulli tamen prodierunt.

Nec dolorem ardoremque varii generis Epithemata, Cataplaſmata, Unguenta, Emplaſtra, vel hilum temperarunt. Bilis autem defectum, obſtructionemve, quam alba atque argillacea excrementa indicabant, ſapo venetus cum Aloës tantillo, paucorum ſpatio dierum emendavit.

Anno 1766. a 1. Jan. ad 13. uſque, cepit pomeridiano tempore frigere, horæ, bihorii, ultraque ſpatio, rariſſime notabili aliquo ſubſequente calore. Sic ut ob paroxyſmum mediam poſt noctem, huncque pomeridianum, Febris eſſet quotidiana duplicata. Cortex neceſſario nunc indicatus, appetitum reſtituit quidem, diurnumque paroxyſmum fregit, at vero nocturnum minime; qui conſtanter frigore bihorii, calore, ardore, dolore dextri hypochondrii, per aliud bihorium vexabat. Fracto quinimo diurno per corticem peruvianum inſultu, lenta febricula, magna cum inquietudine, ſucceſſit.

Interim quam demum morbi ſedem figeremus, ancipites fluctuabamur. Hepar affectum eſſe, cum indicare locus, tum alba argillaceaque excrementa innuere poterant; at bilis reſtituta functione, nihil eo in loco mutatum fuit. Ventriculus acore affectus videri poterat, vermibusque venter; ſed idonea ad hæc remedia incaſſum data erant. Et ut ſymptomata nos de ſede naturaque morbi certiores non fecerant, multo adhuc minus viſcerum ſitus: quem adeo varium, adeo ſæpe alterum pro altero collocatum, olim deprehenderamus, ut convicti eſſemus,

nos in viuo homine ſitum viſcerum ſæpius non, niſi conjecturando, aſſequi. Id ſaltem patebat, juvenem duram ſuam, ac miſerabilem vitam, impune non geſſiſſe; gravemque atque pertinacem in eo latere, quæ miram hanc febrim aleret, ingeminaretque, adeſſe originem.

Quapropter die 16. Jan. cepi ipſi dare Decoctum ſaturatiſſimum graminis, &c. ut ægro priori; Epigaſtriumque bis die inungi, ac fricari curavi, unguento quod ex ung. Arthanitæ & Martiato ã unc. j. Gumm. ammon. acéto ſoluti dr. iij. compoſitum erat. Quod unicum remedium internum externumque, diutiſſime autem continuatum, frigus nocturnum alterna primum nocte, tandem integrum, ſuperavit; paulatimque primo dolorem, poſtmodum ardorem, fugavit. Sub hac cura rediit adhuc album atque argillaceum excrementum; continuato tamen remedio brevi evanidum; cum alvo tandem terna quaternaque ſingulo die, torminoſa ſæpe, nunc liquidiore, nunc compactiore, ſemper autem flava, pulcre curatus eſt; ſic ut 15. Febr. ædes maternas repeteret, Decoctoque ibidem per Menſem adhuc uſus, firma atque robuſta valetudine frueretur.

§. III. Ruſticus 18. annorum, gracilis, temperamenti bilioſi, in pueritia tuſſi convulſiva, diuturna admodum, male habuerat; exinde vero ſaniſſimus, corpus jam ante ætatem obfirmatum, atque induratum, ruſtico labore, habebat. Medio Junio proxime elapſo, febre tertiana ſic corripi ceperat, ut priores tres paroxyſmos hora 9. matutina experiretur, reliquos quinque ad 3. in aurora. Frigus 3. aut 4. imo ſemel 6. horas, cum ſenſu interni externique algoris, univerſique corporis concuſſione durabat; calor moleſtus, haud vehemens tamen, ſimile fere temporis ſpatium emetiebatur. Unicum vero ſymptoma, toto tempore febris, valida ſcilicet

ac

ac ſicca tuſſis, frigoris æque quam caloris tempore, vexabat ægrum: cæterum nulla unquam cephalalgia, nullæ nauſeæ, vomitusque, non ventris tormina, nec ullum conſuetum febrium intermittentium ſymptoma, affuerunt. Febris vero paroxysmo abſoluto, Cephalalgia oboritur, quam in noctem usque patitur, ſi lecto inhæreat; brevi vero amittit, ſi exſurgat. Abſoluto paroxysmo, mox fames adeſt, & urget; totoque die intercalari ſaniſſimus, ſummo cum appetitu comedit, digerit, & naturaliter quotidie egerit.

Rogatus nullisne eſſet medicamentis uſus, reſpondit pulverem a Chirurgo datum in primo paroxysmo fuiſſe, qui nihil operaretur: die autem poſt primum paroxysmum libero electuarium ſumſiſſe, quod bis vomitum, bis moviſſet alvum. Tandem, ſexto paroxysmo ingruente, a vetula ſpiritus vini hauſtum, multo cum pipere, propinatum eſſe, cum ea tantum mutatione, ut frigus pro more adeſſet, eique ſolito intenſior calor ſuccederet, ſeptimus autem & octavus paroxysmus more ſolito pergerent.

Sanus autem, ſi quis unquam, ſe nobis ſtitit altera ab octavo inſultu die, petiturus auxilium. Ipſo autem hoc die hora matutina nona, ea ſcilicet hora, qua tres priores paroxysmi adorti erant, febris rediit; ab eodemque die, eadem præter propter hora, quotidie adfuit: ſic ut 9. Julii, dum ſuo de pago rediiſſet, eundem in ipſo *nono* quotidianæ febris inſultu videremus. Inſultus porro hi nullo modo differrebant ab iis tertianæ; tuſſis in utrisque moleſta, cum abſentia quorumvis aliorum febris ſymptomatum, cum Cephalalgia poſt abſolutam febrim, quæ pro more jacenti diu perſtabat, ſurgenti vero exulabat brevi; cum appetitu mox a febre valido. Unica tamen hæc obſervata diſparitas, quod licet in utraque fere æquale eſſet caloris frigorisque tempus,

tempus tamen durationis univerſi paroxysmi febris quotidianæ dimidium tantum eſſet ejus, quod tertianæ expleverat paroxysmus. His bene conſideratis, febrim in quotidiana æque diuturnam patiebatur, ſed jam in duas diviſam: in tertiana octo horarum, horarum quatuor in quotidiana.

Hic attente omnia conſideranda ſunt. Quæret forte quispiam an, a datis ad tertianam remediis, tertiana in quotidianam tranſierit? Sciat autem is quotidianæ paroxysmum jam adfuiſſe, antequam miſturam diluentem, atque attenuantem quam ad tertianam dederam, deguſtaſſet. Hanc ille poſthac in quotidiana, poſt paroxysmum, ſine ulla morbi mutatione aſſumſit.

De induſtria noto quosvis hujus quotidianæ febris paroxysmos eorum ſimillimos fuiſſe, qui febrim tertianam conſtituiſſent; eo quod Medici nimis univerſaliter videantur differentias, ut vocant, eſſentiales, inter utriusque hujus intermittentis febris paroxysmos, agnoſcere. Notavi pariter horas invaſionis ſinguli paroxysmi utraque in febre; quia etiam juſto generalior eſt eorum aſſertio, qua ab ipſius primi paroxysmi invaſionis hora, dieique tempore, internoſci doceant, cujusnam generis intermittentis futura hæc febris ſit. At vero nos & in hoc juvene, & in innumeris aliis, talem obſervavimus horum ſignorum inconſtantiam, ut lex firma ex ejusmodi obſervatis condi nequeat: ſed de hac quæſtione poſtea latius.

Juvenem tunc in Noſocomio detinui, usque ad Auguſti finem: ſic ut quæ nunc enarrabuntur, ſub noſtro contigerint conſpectu.

Quotidiana hæc febris novem conſuetos paroxysmos abſolvit; in decimo vix levem percepit admonitionem æger.

Obſervavimus *momento* ante paroxysmum nonum, &

& levem illum decimum, juvenem cum pulſu lento, pleno, forti, pancratice valentem: frigoris invadentis momento eundem concuti, deque viſcerum ſuorum conquerentem algore. Solus apex naſi, non lobi aurium, nec frons, nec genæ, nullaque pars externa univerſi corporis, frigebant attactu, quantumvis de eorundem frigore vehementer conquereretur. Ipſumque Thermometrum *Fahrenheitianum* gradum 101, ſcilicet 4. 5. 6. gradus caloris ſupra naturalem, ſignabat. Pulſus interea æqualis, fortis, naturali ejus modice tantum celerior. Vix læſa reſpiratio.

In termino illo, qui finis frigoris eſt, principiumque caloris, calor thermometri idem fuit. Reſpiratio tunc celerior fortiorque.

In æſtu febrili notabat Thermometron 104. gradus, qui in multis acutis nec major eſſe, nec diu tantus perſtare ſolet. Pulſus jam vix eo celerior, qui in frigore febrili, ſed paulo fortior.

An frigus unice a minore attritu? Unde ergo tanti frigoris perceptio, tremor, concuſſio, quando calor, thermometro exploratus, aliquot gradibus calorem tranſcenderet naturalem?

Medicamenta autem data ipſi hæc fuere. In frigore febrili bibit ſingula hora calidum vaſculum decocti *Avenæ*, cujus binis in libris manipulus florum *Sambuci* infuſus, ac mellis puri unciæ duæ commiſtæ erant; idemque in ſubſequente æſtu continuavit: paroxyſmo autem abſoluto, evacuavit quotidie libras duas *Aquæ avenæ*, miſtas cum unciis duabus *Rob. Sambuci*, & dragma *Nitri puri*. Continuavit hoc ultimum remedium diu a ceſſante jam febre, eo quod levior ventris durities, quæ ſub febre quotidiana percipi ceperat, hujus ſub uſu diſparere deprehenderetur.

Liber itaque a febre ruſticus, integra videbatur

frui

frui ſanitate; id unice alienum a ſanitate habens, quod pro læte rubicundo colore, qui, ipſo, ejusque fratre, teſtibus, vultum in ſanitate ornaverat, color nunc conſpiceretur ferme ictericus, quamvis cæterum nulla ſigna Icteri adeſſent, jamque omnino molleſceret venter.

Ceſſante febre hac, mox arena copioſa, & in urina, & ad vaſis latera, obſervari cepta, multoties poſthac in urinis comparuit, flava aliquando, potiſſimum autem ſubrubra.

Contigit autem, quotidiana febre penitus ceſſante, ut juvenis perciperet dolorem in parte pulpoſa pollicis pedis ſiniſtri, nec niſi tertio die eundem indicaret nobis. Parvum tumorem tunc vidimus, ſuppurantem. Criſin forte Naturam huc verſus molientem ſuſpicati, cataplasmate emollivimus eum, biduoque poſt aperuimus. Effluente vix ſemicochlearis quantitate puris, totum mox conſolidatum fuit. Unde accidens quidem illud, criticum autem minime fuit, *οὐδεν γάρ ὀλιγον κρισιμὸν* *Galenus* dixerat; & quæ ſequuntur, id confirmant.

Si tamen criticum naturæ molimen fuiſſet, ſuſpecta hæc criſis fuiſſet. *Coacarum n°*. 68. damnaverat *Hippocrates* critica ad extremas manus pedesque conamina. Τὰ, ἐν χερσὶ, ἢ ποσὶν ἐρυθήματα ὀλέθρια. Et *epid*. 2. apud *Foëſium* 1003. „Quemadmodum „Timenei ſorori, ex valido morbo quid ad digitum „abſcedebat: οὐχ ἱκανὸν δὲ δέξαθαι τὴν νοῦσον; ſed quia „digitus non erat locus aptus ad excipiendam materiam morbificam, recidivam femina paſſa eſt, „& periit. Et *epid*. 4. *pag*. 1131. „Undecimo „die, bono, critico, ad dextræ manus digitum „majorem inflammatio, ſeptimoque poſt abſceſſum „die mors." Miſerrime morientem vidit *Ill. Præſes* hominem, cui pleuriticus dolor tertia morbi die in extremis pedibus reſediſſet. Nunquid loca hæc ni-

nimis cum tendinoſa, tum nervoſa, quam ut acrem morbi ferant materiem? An defectu celluloſitatis ſufficientis non poſſunt hæ partes morbi copioſam locare, transmittereque materiem? Quæcunque ſit hujus obſervati cauſa, obſervatio facta confirmataque ſufficit nobis. Sin tamen exempla proſtent hominum, poſt ſimiles criſes ſanatorum, admittimus ea libenter; cum vel ſub ejusmodi critico molimine, Natura viis aliis eliminaverit tunc id, ad quod eliminandum extremitates digitorum ineptæ fuiſſent; vel caſus rariſſimus exiſtat, qualem *Ill. Præſes cap. de Pleurit.* deſcribit. Sed rariſſima exempla non deſtruunt Naturæ & *Hippocratis* leges, quæ, id, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ contingit, continent.

Interim nos dolentem juvenis pedem ad maturationem, ſeu potius ad exitum materiæ diſponentes, nemo condemnet. Noſtri enim officii eſt, ſi v. g. ad coxam, ad oculum, aliave *inidonea* loca, morbi materies copioſa jam adeſt, ſuaque turgeſcentia immanes creat dolores, exitum ipſi parare quantocyus, ne moram trahendo deſtruat, quas obſidet, partes.

Sed e diverticulo in viam. Conſolidato brevi hoc ulcuſculo, color manſit fuſco-flavus. Inquietus de illo, exploravi, quid ſolvens noſtrum decoctum, quod priori & alteri ægro profuiſſe ſupra conſtitit, hic efficeret, media ejus uncia ſingulis horis data.

Interim die nono ab ultimo paroxysmo elapſo, inopinato contigit, ut juvenis noſter, mox a levi ac frugali prandio, quod ad undecimam antemeridianam in Noſocomio datur, frigore per horam, perque alteram horam calore, corriperetur; conſueta Cephalalgia ſubſequente.

In frigore febrili thermometron gradum caloris naturalis præter propter notavit, gradum ſcilicet 95. Orto vero calore febrili 101. gradum, ſummoque in æſtu gradum 105. Pulſus in frigore celer, vix

for-

fortis; in calore non celerior, ſed fortior.

Finito toto intra bihorium paroxyſmo, dolor capitis duas adfuit cum dimidia horas. Poſtquam appetitus rediit, cum cæteris optimæ ſanitatis ſignis.

Altero die ad meridiem brevior leviorque paroxyſmus. Porro utitur, ut olim, in frigore febrili infuſo ſuo florum Sambuci, & extra paroxyſmum Decocto ſolvente, nudius tertius præſcripto.

Tertio die inſultus gravior. In ſesqui alterius horæ frigore thermometrum notavit gradum 101. in calore autem vix integræ horæ gradus 106.

Ad eandem circiter horam febris quotidie rediit, corpus in apyrexia ſanum relinquens, usque ad paroxyſmum xviij. Eo autem abſoluto, æger nocte vix dormivit, anxius fuit, ſaporemque veluti putridorum piſcium conqueſtus eſt. Unde ad 8. matutinam ſumſit unc. iiß. *Aquæ laxativæ Viennenſis*, pariterque ad horam 9. Hora 11. inde alvus compacta copioſa, & hora dimidia poſt laxa alvus, in frigore febrili adhuc ter, bisque poſt febrim. Frigus ſub actione purgantis trium tantummodo horæ quadrantum, vix ullus calor.

Sequenti die vix obſervata febris: nulla febris die tertio, quarto, quinto, ſexto. Recidiva igitur quotidianæ febris ceſſaſſe videbatur perturbatione purgantis.

Sed color ictericus interim perſeverabat. Proſequebatur ob id accurate decoctum in 22. diem.

Septimo autem apyrexiæ die febris quotidiana tertio rediit, trihorio poſt prandium, atque ita ad eandem fere horam quatuor ſibi ſubſequentibus diebus: ea tamen cum differentia, ut ſolum frigus, vix ullus calor, adeſſet; quæ quo demum pacto ceſſaverit, mox patebit, præmiſſis aliquot obſervationibus.

In omnibus octodecim Paroxyſmis Recidiva pri-

mæ

mæ quotidianæ thermometrum ſemel, ut monui, gradum 95. notavit, cæterum vero ſemper 99. aut 100. aut 101. Igitur ægro algorem internum, corporisque moleſtam a frigore concuſſionem, amaré conquerente, calor fere ſemper 4. 5. gradibus fuit naturali major. In ſummo calore thermometrum gradum 104. 105. 106. 107. 108. ſignabat; quales gradus vix unquam, niſi paucis admodum horis, febres acutæ, peracutæ, acutiſſimæque, notare conſueverunt. Patet inde intermittentes febres magnam in ſolidis, fluidisque, inducere mutationem, lentos humores coquere quidem, ac vaſa, certo modo inertia, ſtimulando animare, debitumque in motum ſæpe excitare poſſe; verum quoque humores aut nimis diſſolvere, aut difflatis ſubtilioribus, inſpiſſare; fibrisque, quæ, quo agant, non ſtimulo, ſed reſtaurante cardiaco indigeant, ſummam flacciditatem, invincibilemque atoniam facile conciliare. Cum id tot exempla confirment, limitato ſane ſenſu vis intelligenda proverbii eſt: *De intermittente*, ac præſertim de *Quartana*, *non ſonat Campana.* Unde & regula petenda eſt, intermittentem febrim aut linquendi ſibi, aut abigendi; ut mox patebit.

Sitis in paroxyſmis his, frigoris tempore maxime, intenſa ſic, ut bihorii ſpatio Libras 4. 5. 6. infuſi ſui evacuaret.

Notavi ſuperius paroxyſmos tres priores Tertianæ febris hujus juvenis ad 9. matutinam, quinque poſteriores ad tertiam in aurora invaſiſſe. Quotidianam primam exacte ſervaſſe horam nonam matutinam, quæ non ultimorum, ſed priorum Tertianæ paroxysmorum erat hora invaſionis. Quotidianæ vero Recidivam priorem adortam juvenem ad meridiem esſe, primo quidem mox ubi pranſus eſſet, reliquis autem diebus ſine prægreſſo prandio. Tandem conſtitit quotidianæ recidivam alteram bihorio tribori-

ve ſerius invaſiſſe. Confirmant hæc, quæ ſupra monui, de incertitudine genium febris, naturamque determinandi, ex tempore primæ invaſionis.

In hac demum altera quotidianæ recidiva, ſeu intermittente febre quarta, laſſitudo perpetua animadvertebatur, virium notabile appetitusque decrementum, nocturni ſudores, inſomnia, inquietudines tantæ, ut, ne tandem hæc febris cum corpori noxia foret, tum morbos inferret alios, juſtam nobis incuſſerit formidinem. Siſtendam ergo arbitrati, dedimus ægro dragmam corticis Peruviani ad 6. vespertinam; alteram dragmam ad 10., tertiam ſequenti mane ad 6., & ultimam ad horam primam pomeridianam. Febris nec eo die, nec ſequentibus, ad aſſumtam quotidie mediam Chinæ unciam, unquam rediit.

Stupenda autem erat, quam a primo die aſſumti Corticis obſervabamus, mutatio. Mox enim vires exſurgebant, redibat appetitus, animus erigebatur, bona alvus, bonæ urinæ, eæque nonnunquam pulcre hypoſtaticæ, comparebant; &, quod maxime notabile, pertinax ſubictericus color ſenſim diſparebat, intraque decem dies plane aberat. Sic ineunte Septembri perfecte ſanus Noſocomio exivit, corticem per unam, alteramve ſeptimanam adhuc ſumturus. Domi ſuæ continua ſanitate fruitur hucusque.

Numquid cortex Chinæ, febrim virtute febrifuga tollens, ſimul ſua reſtaurante facultate ſyſtema bilioſum emendavit, ut remediis ſolventibus æger poſtmodum non habuerit opus? Videntur ejusmodi exiſtere caſus: ſed ne nos iidem juſto audaciores reddant, caveamus. Omnino enim credibile videtur Decocto reſolventiſſimo, quatuor prope ſeptimanas uſurpato, viſcerum ac potiſſimum Jecinoris, multum reſeratas obſtructiones fuiſſe, ut demum ſuperveniens virtus chinæ roborans, opus reliquum ab-

abſolverit. Febris enim tertiana, quotidiana deinde bis recidiva, & cutim pertinaciter defœdans ſub-ictericus color, non merum, non ſimplicem, non cauſa materiali carentem, febrilem motum notabant, ſed vitium quoddam jecorarii ſyſtematis, quod primo virtute ſolventis remedii multum emendatum, demum penitus vi reſtaurante Corticis devictum eſt.

§. IV. Plures profecto ejusmodi hiſtorias elapſus proxime annus Academicus ſuppeditavit: verum cum earum relatio faſtidioſa forſan prolixitate diſpliceret, ſermonem abrumpo, meque ad neceſſaria quædam Corollaria converto; quæ ſuggeſſit varia methodus febres intermittentes curandi, & ab aliis, antequam ægri ad nos venirent; & a me, poſtquam curæ meæ traditi eſſent; adhibita.

Methodos has varias, diviſas in hæc, quæ fieri in paroxysmo oporteat, & in illa quibus extra paroxysmum opus ſit, optimus *Boerhaave* compendioſe recenſet *cap. de Febr. interm.*

In frigore febrili vult *ut aperientibus, ſalinis, alcalicis, mineralibus, diluentibus, oleoſis, blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur*, hunc in finem dedimus ægris noſtris infuſionem calide potandam florum Sambuci in aqua Avenæ, cum melle & nitro; in calore autem *Aquoſa, calida actu*, commendat, *cum ſubacidis aperientibus nitroſisque permiſtis, vel & Cichoraceis, ſimilibusque blandis aperientibus, quiete.* Tandem ſudoris tempore prodeſt *Ptiſana vinoſa, juſculis carnium, decoctis temperatis, ſudori urinæque reddere materiem; ſicque hæc non vi caloris, medelæ, ſtragulorum, exprimere, ſed copia aucta promovere, quam blandiſſime & diu.* Quæ æger noſter ultimus in frigore febrili ſumſerat, cum in brevioribus ejus paroxysmis quoque prodeſſent, caloris, ac ſudoris tempore, continuavit eadem. Mutamus hæc in aliis, prout ægri mutatione opus habere videntur.

Quæ autem extra febrilem inſultum facienda ſunt, ſic enarrat: Primo quidem Emeticum dandum: *Quin abundanti colluviei in primis viis . . . vomitorium ſæpe prodeſt tollendæ, dando ante Paroxyſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibusque prægreſſis, nauſea, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati; anorexia, amarore oris, vertigine tenebricoſa: & abſoluta operatione dato opiato, ut ſedatus ante febrim tumultus ſit.*

2. Purgans; quod vir magnus iisdem cum indicationibus, tum cautelis, quam Emeticum, dandum cenſet.

3. Suadet utrumque hoc remedium minus evacuandi, quam ſtimulandi, ſcopo. *Ut & prodeſt idem dum ſtimuli inſtar movet utrumque.* Utrumque autem repudiat, deficientibus his binis indicationibus. *Aliter nocet*, inquit, *dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones hic imprimis neceſſarias, turbat, ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Dura, ſed vera, in eos ſententia, qui emetico, & purgante, vel alterutro, omnem intermittentem febrem aggrediuntur!

4to. Sudorifera. *Frigus & febris ſudorifero hic tollitur ſæpe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxyſmi horis, liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri: deinde una hora ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.*

5to. Venæ ſectionem; quam non niſi *caſu* prodeſſe ſtatuit.

6to. Tenuem, exactamque diætam, *caſu* tamen unice proficuam.

7mo Corticem Peruvianum: *Si autem febris autumnalis vehemens, corpus ex ægritudine debile, morbus jam aliquo tempore duravit; neque adſint ſigna internæ inflamma-*

mationis, neque collecti alicubi puris, neque obſtructi admodum hujus illiusve viſceris, cortice peruviano abigetur.

8. Epithemata, & Epicarpia.
9. Inunctiones ſpinæ dorſi.
10. Adſtringentia epota.

Commentari hæc decem curationis capita animus neutiquam eſt, cum exſtent conſummatiſſimi Illuſtriſſimi Præſidis in hæc commentarii: lubet autem univerſam praxim percurrendo, examinare in quavis ſive Methodo, ſive Empeiria, quid boni, quod imitere, inſit; quid mali, quod evites; quid ineptum, quod abjicias; quid demum periculoſum, quod damnes. Recenſionem hanc junioribus medicis, quibus hæc ſcribo, utilem fore puto.

Ordinem inverto, inchoaturus ab Articulo ſexto, qui de tenui exactaque Diæta agit. In quavis enim indicatione ea, quam vitalem vocant, perpetuo obtinet principem locum.

Igitur *Primo*, ad febrim intermittentem curandam, Authores quosdam Diætam exquiſitam atque tenuem commendaſſe meminit *Boerhaavius*. *Celſo* referente *Heraclides Tarentinus* hanc diætam vehementer commendaverat; ipſeque *Celſus*, licet *Heraclidi* hac in re non aſſentitur, videtur primis 14. diebus, tentaſſe eandem.

Hippocratem hujus ſententiæ non fuiſſe, prima Aphoriſmorum ſectio fidem facit: *Tulpius* Quartanariis funeſtam fuiſſe exemplis evicit: *Boerhaavius* caſu tantummodo profuiſſe narrat.

Illud interim verum ab altera parte eſt, pleniore Diæta homines non raro impetus febriles augere, ipſamque perpetuare febrim; nec facile curari eos, qui ſuos liberos a febre dies epulando, commeſſandoque, tranſigunt: regula ergo ſtatuenda eſt, ne in alterutrum inclinando quis peccet.

In omni ſeu acuto, ſeu chronico morbo, indicatio vitalis cæteris prævalet indicationibus. Si vires vel copioſiore nutrimento, quam digerere ſubigereque queant, opprimantur; vel ſi debiti defectu nutrimenti fatiſcant; merito veremur, ne morbus Naturæ prævaleat, ſuccumbatque ægrotus. Quamobrem, ſi bene appetat ille, ſi bene digerit, egeritque, victu utatur eo, qui ad has facultates conſervandas requiritur. Viribus ſic manebit aptus, qui crudam morbi materiem concoquat, expellatque concoctam. Sanus ſi laute, ſi multum, comedere conſueverat, plura utique illi erunt, quam iſti, qui tenuius, concedenda. Qui bis ter comedere, dum valebant, ſoliti, etiam his ob conſuetudinem conſulendum: plus hyeme, ob majorem voracitatem, quam æſtate: plus hominibus nationis voracioris, quam illis, qui frugalioris ſunt. *Et quibus ſemel, aut bis, & plura vel pauciora, & per partes,* (offerri conducat) *videndum. Concedendum autem aliquid & conſuetudini, & tempeſtati, & regioni, & ætati.* Aph. Sect. I. n. 17. Ipſaque tota hæc ſectio pulcherrimas regulas continet, quas ſecuti Practici, ordinata recte Diæta morbi curationem promovebunt.

Peccant itaque adverſus has *Hippocratis* leges, morbosque pejores periculoſioresque reddunt, qui nihil niſi tenuem diætam crepent, ne ægri morbum, ut ajunt. nutriant. *Hippocratis* præcepto, & exemplo, ægris noſtris, febre intermittente laborantibus, alimenta damus talia, tanta, totiesque, quam & conſuetudo, & facilis eorum tolerantia, concedunt. Sin vero pluribus aſſuetis jam præ vi morbi viſcera iisdem ferendis non ſint, nos, & præparatione tenuiore, & parciore quidem, ſed frequentiore exhibitione, id reparare ac ſupplere conamur. Ægris, qualis noſter juvenis erat, carnes teneriores, olera, levia farinacea, quibus a puero aſſueverunt,

runt, vinique modicum, quo vix carere noſtrates queunt, concedimus, quamdiu viſcera hæc commode ferunt. Contrario autem modo in Noſocomio fit, ſi homines paucioribus, tenuioribusque aſſueti ſint, ne majore ſolito copia Viſcera onerentur. Ceterum hac elapſa adhuc æſtate Medicinæ Auditores viderunt languentem, acuto in morbo, Coctionem, cauta plenioris victus conceſſione ſic emendatam, ut brevi morbus ad Criſin aptaretur; qua inſtante, ad ejusdem aureas *Hippocratis* leges, nonnihil iterum de hoc victu pleniore detrahebatur. Cæteroquin id quod *Tulpius*, ut ſupra memoravimus, idem quivis advertere Practici, exquiſitiore Diæta ægrorum vires ſic minui, collabique, ut coctioni impares in morbum cum pejorem incidant, tum protractiorem.

Secundo *Emetica* laudantur. Eaque alii exhibent remoto admodum a futuro paroxyſmo tempore, ut diu compoſitus ſit, qui corpori inde concitatus fuerat, motus: alii, ut hic monet Celeberr. *Boerhaavius*, paucis ante Paroxyſmum horis; quo morbi materiam turbent ſic, ut exquiſitam intermittentem febrim pertinaciter non perpetuet.

Hippocrati ſane ignotum conſilium non fuit. Libro de *Affectionibus* pag. apud *Föeſium* 520. Si autem *quartana prehenderit*, inquit, ἢν μὲν ἀκάθαρτος ᾖ, *ſiquidem impurus fuerit*, *primum quidem caput purgandum*, *&* *tribus aut quatuor interjectis diebus* φάρμακον διδόναι ἄνω, καὶ τ' αὐτὴν τὴν λῆψιν, medicamentum ſurſum evacuans exhibendum eſt ſub ipſam febris acceſſionem. *Celſus*, & apud Celſum *Aſclepias*, idem ſuadent.

Salubre *Hippocratis* conſilium imitati quivis ſapientes Practici ſunt, *ubi impurus æger erat*. Eſt duplex hic notanda impuritas: altera eſt ea, in qua jam ante morbum viæ primæ ſordibus ſcatent; altera quando, etiam citra has prægreſſas ſordes, ea febris epidemicæ intermittentis conſtitutio eſt, ut fere ſem-

 per

per quid corruptæ bilis ad præcordia colligatur, qualem *Sydenham* Sect. 1. cap. 3. deſcripſit. Aſt vero tertio præter ejusmodi impuritates *Boerhaave* emeticum laudat, quatenus ſtimulando moveat materiam febrilem, turbet eandem, confundatque; quo, fracto febris impetu, exquiſita ipſa, diuturnaque, deſinat eſſe.

Triplex hæc Emeticorum indicatio Medicos movit permultos, ut fere nunquam curam febris intermittentis, niſi ab Emetico, inchoarent, & bis, ter, pluriesque repeterent, ſuamque in curandis intermittentibus febribus ubique jactarent felicitatem. Et ut expertiſſimus *Thomſon* in Tomo 4. Act. *Edimb.* fortunatam ſuam 20. annorum praxin laudat, qua Emeticum det eo frigoris febrilis momento, quo æger primas nauſeas experitur; aut ſi non in frigore, ſaltem mox ad nauſeæ in calore principium; ita innumeri alii hanc methodum, tanquam præſtantiſſimam, commendant, laudant, obſervant.

Hæc tamen *Hippocratis* conſuetudo non fuit, non fuit animus. Cur enim monuiſſet adeo circumſpecte non eſſe dandum, niſi hominis id poſceret impuritas, Emeticum? Nec veretur *Sydenhamus* inter febris protractæ, imo lethalis cauſas, Vomitoria referre. Ipſeque *Boerhaavius* datum Vomitorium præter tres datas indicationes *nocere* ait, *dum debilitat*, *liquidiſſima elicit*, *digeſtiones hic imprimis neceſſarias*, *turbat*, *ſicque diuturnitatem morbi*, *vel & mortem producit*. Hinc toties Practicorum libri; hinc toties nos, hujus Methodi univerſalitatem lugemus.

Ubi vero id dandi vera indicatio eſt, ut detur brevi ante Paroxyſmum, votorum pluralitas eſt. Sub ipſam acceſſionem ab *Hippocrate* datum jam vidimus. *Amatus Luſitanus*, qui multas eo modo feliciter patratas a ſe curas jactat, *hujus Evacuationis*, inquit, *die paroxyſmi ratio aſſignatur talis*, *quia commotione agitata*

tata materia, facilior ad expulſionem redditur: quam divinus Senex contemplatus in quartana, die paroxyſmi, pharmacon dare mandat. Adſtipulatur *Foreſtus* quoque *Libr. 3. de Febribus*, *Quidam*, ait, *in initio hujus febris vomitum provocant, & ante paroxyſmum, vel initio paroxyſmi: hujus remedii tanta vis eſt, modo recte inſtituatur, ut multi hoc unico præſidio convaluerint.* Dabat *Thomſon*, ut vidimus, illud quoque in frigore, aut calore, ad primas nauſeas: *Sydenham* vero & *Boerhaave*, videntur in ſuæ quisque nationis diſpoſitione id notaſſe, ut ſi dandum emeticum eſſet, illud daretur adeo mature ante futurum inſultum, ut turbatio corpori inde nata ſedari paregorico poſſet, priusquam adeſſet acceſſio. Hinc nulla regula generalis eſt. Obſervatio regionis, tempeſtatis, temperiëi, ætatis, ſexusque, adeo ab *Hippocrate* commendata, regulam determinat.

Tertio *Purgantia* laudantur. *Hippocrates* ea conditione, ut ſupra, vomitorii, ita & hic purgantis, extitit laudator. Et primo quidem in eodem Quartanario, cui ob impuritatem docuerat emeticum dandum eſſe, *rurſus*, inquit, *aliquo intervallo interjecto, aliud Medicamentum deorſum purgans*, ἐν αὐτῇ τῇ λήψει, *in ipſa acceſſione, dandum erit.*

Subjungit autem mox hæc de Tertiana febre; in qua nullum emeticum ſuaſit; *cum febris tertiana detinuerit, ſi impurus tibi æger videatur, quarto die medicamentum purgans dandum eſt.* Φάρμακον hic ſimpliciter dixit, non addendo ἄνω vel κάτω; unde quidem Emeticum æque, quam purgans, quis forte intelligeret; verum cum, notante *Galeno* pluribus in locis, *Hippocrates* nihil ad φάρμακον vel ad φαρμακεύειν addendo, purgans alvinum intelligat; cumque *Foëſius* diſerte notet, hanc ejus ſignificationem in confeſſo eſſe apud omnes, qui vel minimam habent ejus dictionis notitiam; certo videtur hic de alvina purgatione *Coïs* lo-

cutus. Repetitque idem de Tertiana præceptum iisdem pene verbis *Libr. 2. de morbis.*

Intentione itaque *Hippocratis* in Emetico, & Purgante dandis, eadem exiſtente, condemnantur conſequenter omnes, qui quacunque intermittente in febre purgante opus eſſe contendunt. *Sydenham & Boerhaave* limitarunt cum *Hippocrate* uſum purgantis; ultra citraque hos limites utrique condemnarunt idem. Equidem *Sydenham* in intermittente autumnali, cum æger a datis quadrihorio ante paroxyſmum remediis ſudatoriis jam ſudaret, dabat ſcrupulos duos, *Pil. coch. Maj.* in Miſtura ſpirituoſa; ut ſudare pergeret; non autem proprie ſic egit purgandi ſcopo, *verum ut binis illis contrariis ſudandi & dejiciendi motibus, eodem tempore excitatis, paroxyſmi proceſſum confunderet, atque interturbaret*: de qua methodo poſtea pluribus. Unde demonſtratum eſt *Sydenhamum*, non minus quam *Boerhaavium*, purgantia in intermittente febre condemnaſſe, niſi quando corpora omnino impura eſſent; quo unico in caſu *Hippocratem* purgantia laudaſſe, citatis ejusdem textibus conſtitit.

Confirmatur hoc ex eo, quod cum docuiſſet impura corpora purganda eſſe, deinceps oſtendat quid agendum ſit Medico, ſi pharmaco opus eſſe ipſi non appareat: Hic nulla ſive Emetici, ſive Purgantis, ultra mentio fit.

Juvenis noſter a prima quotidianæ febris recidiva viſus eſt purgante, ante acceſſum dato, curatus. Sed & vera hic aderat indicatio id dandi.

Hoc demum, & non alio, ſenſu, intelligimus fortunatas per purgantia curas, quas tot laudibus cumulant Autores; v. g. *Monavius* in Epiſt. 37. Libr. 2. Epiſt. *Cratonis*, aliorumque. Hoc unico ſenſu ſuæ *Agarico*, ut febrifugo, laudes manent, dum Veteres ad dragmam i. ij. illum brevi ante febrilem

por-

porrigerent acceſſum; ut apud *Dodonæum*, & in adjectis ad *Dodonæum* notis, videre eſt.

Quarto laudatur *Venæ ſectio*, & merito quidem. Eſt enim aliquando metus, ne in plethoricis, a valido febrili motu, humor copioſior circumductus, noceat ſtagnando, obſtruendo, inflammando, repagulaque diffringendo ſua. Sed ait *Boerhaavius* Venæ ſectionem prodeſſe caſu duntaxat; haud vero ex *Botalli*, ejusque ſequacium ſententia, veluti ad intermittentem febrim curandam per ſe opportunam. Quapropter illam *Sydenhamus* jure rejicit, veluti infidum auxilium, quod ni febrim illico confodit, ejus curam procraſtinat, imo cum cæteris male adplicatis letum accelerat.

Quando igitur ſuam fortunatam praxin laudabat D. *Chomel*, ex dato, hora ante paroxyſmum, largo Chamomillæ cum cremore tartari decocto, inſtitutaque mox inde venæ ſectione; cum Plethoricos maxime in cura habuiſſe credibile ſit. An *Gallis* tamen, centenis ſæpe venæ ſectionibus aſſuetis, venæ ſectio in febribus minus nocuiſſet? Præcipue cum *Riverius* in Cent. 4. ſimilem curam exemplis, & quidem uno in ſeptimeſtri gravida, confirmet? Sed credibilius potius profuiſſe Miſſionem ſanguinis ob Plethoram. *Foreſtus* v. g. qui venæ ſectioni aſſuetus non erat, dum ipſi poſt tertium Quartanæ paroxyſmum vena ad incipiens animi deliquium ſolveretur, ne quartum paroxyſmum inde haberet, videtur præ plenitudine ſoluta tantum tuliſſe a vena ſecta præſidium.

Aliter vero cum Hæmorrhoidum evacuatione res ſe habet. Quamvis enim multum abſit, ut cum priſcis Medicinæ patribus unicam Quartanæ febris ab atra bile duceremus originem, inficias tamen nemo ibit etiam ab atra bile gigni Quartanam. Bilis autem atræ per hæmorrhoidas evacuatione, cauſa febrigena immediate, atque directe evacuatur, ut ſic de-

mum febris ceſſet. Notabile quod in rem *Foreſtus* notat Libr. 3. Obſ. 41. Hominem Quartanarium, quem cæcis hæmorrhoidibus laborare intellexerat, bono eſſe animo juſſit: *nam hæmorrhoidibus apertis a Quartana facile liberari poſſet, cum & Præceptor meus BENEDICTUS FAVENTINUS, in tollendo Quartanam; præcedentibus univerſalibus remediis, pro indubitato experimento habebat, ut venæ hæmorrhoides ſecarentur. Secundo refert quoque GUARNERIUS ſe vidiſſe Præceptorem ſuum JACOBUM FOROLIVIENSEM DELLA TURRA, nobilem quendam curaſſe ſolis remediis, quæ hæmorrhoïdes provocabant.*

Verum hic V. S. commode in ano fieri non potuit, cum venæ hæmorrhoïdales potius exulceratæ eſſent, & ob hoc ingentes dolores inferebant. Quare accito Chirurgo, qui ulcera curabat aptis remediis appoſitis: unde tandem hæmorrhoïdes apertæ ſunt, & fluere ceperunt, multam virulentiam effundentes: ita, ut a febre quartana hoc modo liberatus fuerit.

Itaque hæmorrhoïdum fluxus primo prodeſſe *caſu* poteſt, in univerſo vaſorum ſyſtemate abundantibus humoribus, ut de venæ ſectione dictum: ſecundo prodeſſe poteſt Quartanæ auferendo proximam cauſam, infarctum nempe ſyſtematis venæ portarum, ab atra bile. Minimeque inhærentes ſyſtemati veterum, qui quartanas ſemper, tertianas nunquam, ab atra bile oriundas ſtatuebant, fatemur tertianas æque quam quartanas, ſi forte atra bilis in iis peccat, hæmorrhoïdum fluxu, aut levari inſigniter, aut penitus curari poſſe.

Quinto recenſentur *Sudorifera*. Varia intentione, modoque, dabantur. Ac primo quidem, quemadmodum ex *Sydenhamo*, ac *Boerhaavio* ſupra dictum eſt, ut corpus in apyrexia repleretur liquido aperiente; horaque deinde aut bihorio ante invaſionem excitaretur ſudor, promoveretur que eo usque, do-

nec

nec bihorium a tempore quo febris adeſſe debuiſſet, præterlapſum eſſet. Huc porro bene multa auxilia facere credidere veteres, ut mox patebit. Secundo, ſine peculiari ſudoris ante paroxyſmum provocatione, calidis, aromaticisque medicamentis, & attenuantibus, corpora toto apyrexias tempore, replebant, ut attenuatis ſic probe humoribus, frigus febrile, tandemque febris ipſa, præcaveretur. Huic ſcopo legitur *Myrrha* adeo profuiſſe, ut in febre intermittente curanda de palma cum *Cortice Peruviano* decertaret. Vulgus *Gentiana*, *Galanga*, *Abſinthio*, *Centaurio minore*, *Marrubio*, *Helenio*, *Imperatorio*, *Scordio &c.* tota in apyrexia copioſe datis, frigus febrile corripit, ſiſtit, ac febrem feliciter ſæpe curat. *Galenus* ſalſamenta commendabat, & *Sinapi*, ſuumque *Diatrion piperion*. Nunquid *Muiſio* laudata ſat larga ſalis ammoniaci doſis, huc non referenda?

Tandem 3^{tio}. mos multorum erat hæc ſudorifera non dandi, niſi 1. 2. 3. 4. horis ante expectatam febris invaſionem, corpore ſimul ad ſudores calidiore aëre, integumentisque, diſpoſito. Sic Juvenis noſter magnam *piperis* quantitatem cum *Spiritu Vini* ſumſerat. Antiqua ſane, celebratiſſimaque Methodus! *Celſus* ante acceſſionem *Allium* comedere jubet, aut *piper* cum *aqua calida* bibere. Hoc *Bartholinus Cent.* 5. *n°.* 48. oris ſeptentrionalibus familiare præſidium notat, eoque *Zelandiæ* Epiſcopum ſe curaſſe feliciter. Cyathus *Vini Hippocratici*, quo *Varandæus* ante Paroxysmum utebatur; Hauſtus *Spiritus Vini* cum *aqua Roſarum*; aut *Vini* hauſtus, cui *Agrimonia*, cui *Millefolium* aut *Verbena*, aut *Abſinthium*, &c. infuſa, multorum autorum: *Raji* in *Catalogo Plant. Angl.* hauſtus *Vini* generoſi, cui *Viſcus*, *Oxyacantho innatum*, infuſum ſit: Pulvis magno *Heurnio* commendatiſſimus, qui ex *Nucis moſchatæ uſtæ*, *nucleis Perſicorum*, & *Amygd. amararum*, ã ſcrupulo,

com-

compoſitus, cum vino ante paroxyſmum exhibebatur: Specificum *Hartmanni* in ſua *pr. chimiatr. Spiritus ſalis ammoniaci in aqua Centaur min.*, vel *Cichorei*, ante paroxyſmum exhibiti, donec homo ſudoribus diffluerет: *Rulandi* & *Riverii* Methodus, ope *Spiritus ſulphuris*, aut *Spiritus vitrioli*, ſudores ante paroxyſmum eliciendi: *Fonſecæ* ſecretum, pulveris *Betonicæ* dragmas duas in *Ovo* dandi, quadrihorio ante acceſſum: *Riverii* exhibitio *ſalis Abſinthii*, *cum ſucco Citrei*, ſudores cum regimine ante paroxyſmum eliciens: *Ægyptiorum* mos dandi dragmam pulveris *Chamædryos*, calido in jure, brevi ante paroxyſmum: *Pulvis Pannonicus*, *Specificum Michaelis*, Præparata *Bezoardica* multorum Autorum, *Theriaca Andromachi*, *Diaſcordium Fracaſtorii & Sylvii*, *Philonium Meſue*, *Requies Nicolai*, *Orvietanum*; quæ omnia cum Vino, brevi ante Paroxyſmum, corpore ad ſudorem diſpoſito, exhibentur: hæc, & ſimilia, Autoribus commendata, & laudibus ſæpe in cælum elata, ad hanc ſudatoriam curam referenda ſunt.

Quo tandem Clyſma *Ægyptiorum* referam, cujus in ſua Med. Methodica *Proſper Alpinus* meminit, compoſitum ex Libra Decocti *Majoranæ* cum unciis III. *olei laurini*, *quo ſane*, inquit, *& in aliis*, *& in me ipſo*, *olim quartana vexato*, *ſumma cum utilitate uſus ſum*, *& nonnullos quartanarios tribus tantum Clyſteribus ſanatos vidimus.* An clyſma hoc venis cum bibulis, tum paucis Coli lacteis, abſorptum, humorum motum auxerit, pepuleritque ſudores? Pertineret tunc ad hanc claſſem.

Quid demum cogitandum de Decocto *Raparum*, quo Abbatem *Guarnerius* curaverat, & quod in Epiſtolis laudat *Crato a Craftheim*? An, quia abjecto cortice, primæque decoctionis aqua, rapæ cum nova aqua coctæ exprimerentur, illeque ſuccus cum butyro inſulſo, ac ſaccharo miſtus, potui daretur, ſum-

ſumto ſimul quovis mane pulvere quinque *nucleorum Perſicorum*; an, inquam, ad ſudorum referendum Methodum erit?

Celeberrimus *Mead* in *Mon. & Praec. Med. Quamquam nec illud hic obſervare alienum erit*, inquit, *me pluries, cortice ipſo votis non reſpondente; pulvere ex floribus Chamaemeli, Myrrha, ſaleque Abſinthii, adjecto paulo Aluminis, compoſito, febres intermittentes depuliſſe.* An attenuando, diſponendoque ad ſudores, ad hanc quoque Methodum *Meadii* pulvis referendus?

Pulvis febrilis Pharmacopææ *Viennenſis* huc quoque referendus videtur.

Triplici modo vidimus homines a ſuis Medicis ad ſudorem diſpoſitos fuiſſe: verum quartum multi addebant, eumque efficaciſſimum. Frictione, balneo, motu, curſu, ante invaſionem, imo ipſa, ſi contingeret, in invaſione, homines in profuſos ſudores ſolvebant, cum ipſum vulgus, tum quoque Medici. Hoc ſedulo faciamus *Celſus* Autor eſt. Quin & frictionem, & motum, & curſum, conſuluere plures, una cum calidorum remediorum aſſumptione. Ita *Platerus Tom. 2. Cap. 2.* Simile quid *Boerhaave* quoque ſuadet. Eſtque ars curandi frequentiſſima Plebejorum & Ruſticorum.

Cuncta igitur, quæ ad hanc 5. Methodum retulimus, eo collineant, ut corpus diſponatur ad ſudores, & ut illi maxime eliciantur tunc, quando febrile frigus inſtat, promoveanturque bihorio ultra conſuetum invaſionis tempus.

Profuiſſe pluribus hanc ſudatoriam Methodum ultro fatemur; ſed & aut non profuiſſe ſæpe, aut multis nocuiſſe, cum ſcriptores Medici notarunt, tum ſæpe vidimus. Prudentia igitur, judicioque in ea adhibenda opus. Si enim febris ſalutaris, ſi homini neceſſaria, ut ſæpe fit, hac autem arte abigatur; quid non timendum mali a relictis obſtructionibus,

bus, ad quas ſolvendas ſalubrem hunc motum Natura excitaſſet? Nonne juvenem ſic demum Hydrope periiſſe, qui hac arte curatus erat, *Foreſtus* memoriæ tradidit? In comperto præterea eſt homines hac arte febres continuas, ardentes, anomalas, malignasque, ſibi conſciviſſe. Unde *Bartholinus* loco ſuperius laudato addit conſilium eſſe, quod & *non paucis* profuerit, & nocuerit *multis*.

Non ergo Cortex Peruvianus, quod febres intempeſtive ſuffocet, ſolus accuſandus eſt: violentia deſcriptæ mox Methodi non minus cortice intempeſtive curat.

An *Arſenicum*, quod frigus febrile, febrimque totam, præcaveat, huc referam? Præſtaret referre non debuiſſe. Quidquid laudis *Lemmery*, *Wepferus*, *Meyerus*, ex relatu aliorum; quidquid laudis *Friccius*, medicus Ulmenſis, *libro de virtute venenorum medica*; & in Actis *Moguntinis Joannes Chriſtianus Jacobi* propria, ut ferunt, experientia, Arſenico ut ſpecifico febrifugo, tribuant, exemplisque confirmare ſatagant; teſtimonia deleterii, nullaque arte cicurandi, Veneni, tot, tantaque *Vienna*, & haud ita pridem Exercitus, dederunt, ut cum magnifico *Werlhofio* de Arſenico agente *Obſ. de Febr. pag.* 42. dicam „ valeant maligna pharmaca, & plena aleæ, „ cum & magis exploratas, & ſecuriores medelas, „ quarum præbia, quoad opus ſit, augere, & con- „ tinuare poſſis, benigna largiatur natura."

Sexta Methodus ea eſt, quæ per Epithemata, eaque ad carpos utrosque potiſſimum, eorumve alterutrum, quandoque, ſed rarius ad axillas poplitesque, admota, febrim tollere annititur.

Optimus *Boerhaave* in Mat. Med. duas Formulas dedit, quarum prior magni *Boilæi* erat, qui in Libro de *util. Phil. exp. exert.* 5. *cap.* 7. refert ea ſe a febre quotidiana violenta, uſitatis immorigera præſidiis,

diis, liberatum fuiſſe. Eſt autem hoc: R. *Uvar. Corinth. Summit. Lupuli, Salis marini, ã. unc. ij. Contuſa in pultem applica ad Arterias.* Addit *Boilæus*, licet aliquando ſucceſſu caruerit, plures a quotidiana & tertiana id curaviſſe. Addidit & aliud hoc: R. *Summitat. Rutæ viridis unc. ij. Sem. Sinapi dr. ij. Contuſa exhibe ad Epicarpia.*

Famoſus hic ab omni ævo *Ranunculus* fuit, maxime *pratenſis* dictus. Præterquam enim quod ad Anthraces Bubonesque peſtilentiales, ad omnes Glandularum tumores, collique præſertim Scrofulas, hanc plantam contuſam Priſci adhiberent, inſigni quoque laude eam in cura intermittentium cumularunt. Primam ſpeciem *Ranunculi montani*, quam ob id, *fieberkraut*, appellarunt, contuſam adplicabant carpis; monentes ſedulo tamen ne diutius applicatam ægri ſinerent, cum rodendo ipſos nervos, tendinesque, affeciſſe, plures ingenti ſuo damno experti eſſent. Videatur *Dodonæus* cum additamentis *Lobelii*, *Cluſii*, ac *Ravelingii*. *Sennertus Libr.* 2. *de Febribus*, *Cap.* 20. *ſub finem*, hominis meminit, qui a diuturna Quartana, Scapulæque dolore acuto, ejusmodi Epicarpio, quod puſtulas excitabat, curatus fuit. Pluriesque Epicarpium iſtud alii Autores referunt ab Agyrtis adplicatum; ut & ſimile quid refert *Ill. Præſes in Comment.*

Rondeletio ſummis laudibus extollebatur Epicarpium, quod parabatur ex *Foliis Sambuci*, *Salviæ*, *Pedis columbini*, (id eſt, Geranii columbini, ſive Geranii alterius Dioſcoridis) *Fol. Rutæ*, ã. *m.* β. *Flor. Calthæ pauxillo*, *ſalis comm. m. j. cum Vino tritis.*

Martini Rulandi Epicarpia conficiebantur ex *foliis Rutæ*, *Salviæ*, *Burſæ paſtoris*, *tritis cum aceto.*

Felix Platerus ſua parabat ex *fol: Thlapſi*, *Plantaginis*, *Burſa paſtoris cum aceto.* Vel etiam ex *ung. populeo, quocum commiſtæ telæ Aranearum*: cui *Lotichius*

ad-

adhuc *grana quatuor Opii* addebat. Imo ſolum Acetum, pane bene imbibitum, *Plater* laudabat.

Heurnius Helleborum, (qualem non addidit) felix Epicarpium dediſſe meminit.

Crato ad *Camerarium* profuiſſe notat Epithema *Spiritus Vini* linteis excepti ad *Ventriculum:* additque ſe haud carpis duntaxat, verum articulis omnibus, *Urticæ radices* cum aceto tuſas admovere.

Riverius laudat Cataplaſma calidum, aromaticum, ventriculi ádmotum regioni.

Borelli affinis legitur feliciter intermittentes febres curaſſe foliis *Pentaphylli cum ſale*, ſtratum ſuper ſtratum poſitis, initio paroxyſmi ad carpum dextrum.

Boyleus loco laudato ſupra recenſet *Fuliginem Caminorum cum Therebinthina.*

Acta Edimburgenſia Tomo 2. *Erigeram* ſeu *Senecionem vulgarem*, in pultem contuſum, & *Cardiæ* frigide applicatum, referunt.

Apud *Riverium* laudatur Epicarpium Emplaſtri *Strobelbergici.*

Curatos aliquos ab Agyrta vidi Epicarpio, linteo incluſo, quod abiturus revelavit: erat *Sinapi* paratum, ut in menſa utimur. Ab alio vidi *Andromachi Theriacam* admoveri. Vidi quoque febres epicarpiis curatas nonnullis rediiſſe.

Sed quid his immorer diutius! Finis ſcribendi non daretur, ſi memorare vellem *Amuletha* collo, âliisque corporis appenſa partibus: ut *Tralliani lapidem ætitem*; ejusdem *Scarabæum* in Linteolo fulvo Collo appenſum; *Foreſto* commemoratos *pilos*, de gena detractos Hircorum; *Sanguinem* de primis Virginum Catameniis; *Lacertam viridem* appenſam; *Vermiculos ex Dipſaci capite* apud *Dioſcoridem*; *Araneam vivam* nucis incluſam putamini, collo donec moriatur appenſam, vivamve *locuſtam*; *Franciſci Jöelis Canrharides*; aut *Nicoli Florentini*, & *Tiengii Amſtelodamenſis*

annu-

annulum, qui in auriculari digito geſtatus, abigeret Quartanas; *Ranam vivam* pugno incluſam donec moriatur, tumentemque manum reddat; ut ſilentio prætercam adhuc plura, quæ ſuperſtitionem ſapiant, ut *Scedulas Lucæ*, & ſimilia potius tacenda.

An revera omnia hæc Epicarpia, Epithemata, Amuleta, febrium intermittentium abſolvere, ut ferunt, curationem? *Boilæi* utique, *Rondeletii*, aliorumque clarorum virorum ſpectabilior fides, autoritasque eſt, quam ut illis diffidamus: videturque haud contemnenda ea eſſe irritatio, quam acres fervidæque res carpis, loco utpote tendines complures, nervosque pene nudos gerenti, inferre queunt. Verum ſi legamus, audiamusque, horum pleraque tunc admota, quando aut longiore tempore remedia alia bene multa, quæ febrim quidem nondum fugare, ad fugam nihilominus diſponere potuere, adhibita ſunt; aut una cum reliquis, methodice inſtitutis, conjunguntur: ſi *ſecundo* bene perpendamus monita hinc inde adjuncta de hiſce non applicandis, niſi coctionis ſigna comparuerint, ceteraque artis præſidia fuerint admota: Si tandem tertio horum ſcriptorum candidiores conſulentes, non minus experimenta fefelliſſe, quam juviſſe, intelligamus; conſequitur id, ut 1mo ſtatuamus incertum eſſe an revera ejusmodi res febrim fugarint: & ut 2do fateamur plura horum ob ſui naturam apta videri, quæ fugent eandem. Conſequitur tertio, ſi ſecundum verum ſit, ambiguum eſſe, utrum hæc adplicata externa febrim curent, materiem febrilem excitatis puſtulis ex corpore revellendo, an vero motum febrilem turbando confundendoque duntaxat? quo poſteriore in caſu febrim intempeſtive tollendo vehementer nocere illa poſſe, ex præcedentibus patuit.

Septima Methodus comprehendit inunctiones & frictiones thecæ vertebrarum, brevi ante futurum

febris inſultum. *Guarnerius* laudator extiterat hujus praxeos; ejusque exemplum *Foreſtus* in recidiva Quartanæ ſeptuagenarii ſui Avunculi ſecutus „ ſpi-
„ nam dorſi inunxi, inquit, a nucha incipiendo,
„ usque ad clunes deſcendendo, oleo anethino &
„ chamæmelino ſimul miſtis, & poſt inunctiones
„ pannos lineos calide apponendo. Cumque ter
„ hanc inunctionem in ipſa acceſſione abſolviſſemus,
„ miraculi inſtar non ſolum rigor ceſſavit, verum
„ etiam febris in ſeptuagenario deſiit.

Felix Platerus iisdem oleis, quibus *Foreſtus*, ſpinam dorſi inungebat, ſed ſimul interna remedia, frictioni ſoli non fiſus, dabat.

Cardanus curat. 24. hora frigoris ſpinam unguento inungebat quod ex *Gentianæ ſucco*, *Oleo ſcorpionum*, *& Anſerina compoſitum pinguedine* erat.

Riverius valde laudabat talia minus tanquam febrifuga, ſed potius tanquam rigorem, febris ſymptoma moleſtiſſimum, mitigantia, ægrisque ad Diaphoreſin diſponendis apta.

Proſper Alpinus Emplaſtrum, quod Gallo Medico in ſecretis erat, ut ſingulare quid laudat, cujus hæc erat formula: *R. Farinæ tritici cribratæ*, *thuris maſculini*, ã. *unc.* II. *f. cum ſucco Menthæ Emplaſtrum*, quod linea petia exceptum, calidum ante acceſſionem adhibeatur ad ſpinam dorſi, ad caudam uſque, & quoad ſponte decidat teneatur.

Et profecto confirmat experientia noſtra laudes iſtas. Jam triginta anni ſunt, quod ſummo effectu in quartana rebelli has frictiones inſtitui. Tota Methodi hujus intentio cum ea methodi ſudatoriæ ſupra expoſitæ, parte convenit, quæ frigus præcaveat, eliciat ſudorem, ſicque totam denique jugulet febrem. Tuto itaque in pertinaciore intermittente, quam fugare & licet, & expedit, adhibetur.

Quæſitum olim fuit an Inunctio & *Frictio cum Mer-*

curio fuget Quartanam? Creditum hoc antiquis Medicis fuit, quod viderent homines Lue Venerea & Quartana laborantes, ab utraque ſanari 1mo Decocto ſaturatiſſimo *Bardannæ*, in Vini & Aquæ a p. æq. facto, cui ſub finem addebant *folia ſennæ*; quod Decoctum ſub ſtragulis calefactis ſudores per horam unam alteramque fortiſſimos eliciebat, poſtque ſudorem purgabat, & 15. aut 20. diebus continuis dabatur: poſtea vero detractis *foliis Alexandrinis*, & absque regimine ad ſudores, dabatur adhuc per 30. 40. dies: quo modo a *Petro Pena* Chirurgo, *Henricus III.* Galliarum Rex a Lue celtica curatus legitur apud *Formium*. Hac porro Methodo etiam curari Quartanarios *Velſchius* memoria prodidit.

2do Ex *Varandæo*, *Borello*, *Riverio*, uſu Decocti ſaturati *Rad. Chinæ & Antimonii*, patet curatam Luem gallicam fuiſſe: ſed & eodem Decocto Quartanas brevi curari memorat *Arcæus Libr.* 8. *de curandarum febrium ratione.*

3^tio^. *Frictione Mercuriali*, ut in magna collectione de Autoribus Siphyliticis a *Luiſio* edita, patet, Lues venerea curabatur feliciter: ſed & ſimul obſervaverat *Ballonius Libr.* 2. *Epid.* & Luem, & Quartanam, hac inunctione una curatas eſſe. Unde eo pervenere nonnulli, notante *Velſchio*, ut eodem remedio & Quartanam, & Luem Neapolitanam, indigere crederent: alii vero id ſaltem opinarentur, ſi Venere laborantes homines, ſimul paterentur Quartanam, eos & ab hac, & ab illa, inſtituta frictione mercuriali, liberari.

Hanc porro obſervationem generaliter veram non eſſe docuit *Ill. Præſes* in Comm. ad §. 9. „ Quartana Purgantibus, inquit, Vomitoriis, Sudoriferis, fruſtra tentata, imo per mediam ſalivationem, „ ut vidi, conſtanti typo pergens, tollitur cortice „ Peruviano.

Videntur ergo hæc ſic concilianda eſſe, ut Quartana in homine Venereo, non a Lue Venerea, ſed a cauſis communibus, epidemicis, oriunda, Mercurio non curari credatur; Quartana vero, quæ non ab his cauſis, ſed ab ipſa venere ortum habet, una cum lue venerea, frictione mercuriali tollatur.

Octavo laudatur & *Adſtringentium* uſus. Dedit in ſua Mat. Med. *Boerhaavius*, duplicem horum formulam, quarum prima eſt Decoctum admodum ſaturatum ex herbæ totius *Plantaginis latifolii unc. X.* & *Rad. Tormentillæ rec. unc.* II. Decoctis cum unc. XL. aquæ; cujus æger uncias tres ſingulo bihorio ſumat: altera formula pulveris eſt, quem *Dr.* I. *Alum. rup. dr.* II. *Nucis myriſt.* & *gr.* XII. *Boli armeniæ* componunt, hora ante paroxyſmum ſumendum.

Fuit etiam priſcis hæc culta Methodus. Expedit in *libr.* 2. *de Morbis.* apud *Foëſium pag.* 471. 472. videre juſſum *Hippocratis*, de aggrediunda Tertiana poſt tertium inſultum purgante, ſi id indicetur: ſin vero non indicetur, Acetabulo *Radicis Pentaphylli* in aqua tritæ: febre vero nec ſic abeunte, ſudorum ope internorum externorumque auxiliorum provocatione.

Dioſcoridis & *Aëtii* monumentis conſtat idem. Laudata hic deprehendimus præter *Tormentillam*, aliaque, quæ *formulæ Boerhaavianæ* continent, *Agrimoniam*, *Genicula Verbenæ*, *Pentaphyllum*, *Semina Heliotrophii* &c.

Prodeſſe ejuſmodi remedia egregie queunt, quando ægri a febre debilitati ſunt, aut ex propria Diatheſi ſolida flaccidiora, aquoſiores humores, nervosque ſimul valde irritabiles, habent: roborantur quippe hinc ſolida, fluida condenſantur; hominesque hoc pacto vel febrim melius ſuſtinent, vel irritabilitate imminuta, novo vix afficiuntur inſultu.

An

An ideo cortex *Quercus*, *Tamariſci*, *Capparidum*, febrifuga audierunt? An *cortex Peruvianus*, licet occulta ſua virtute febrim æque in arido, ac in ſucculento corpore, curet, tamen etiam in hac octava Methodorum claſſe vi ſua adſtringente febrim abigat? Ruri profecto qui aptis præſidiis carent, vires *corticis Quercus*, aliorumque *Adſtringentium* hunc in finem innocue explorare poſſe videntur.

Ultima tandem methodus ea eſt, quæ cortice Kinæ, ſeu Peruviano, febrem intermittentem ſiſtit. Longo ſermone hic opus non eſt, quum egregii viri *Morton*, *Sydenham*, *Richa*, *Torti*, *Collegium Wratislavienſe*, *Mead*, *Huxham*, *Pringle*, *Werlhoff*, *Boerhaave*, & cum maxime *Ill L. B. van Swieten* in Comm. ad Cap. *de febre intermittente*, nec non in iis, quæ ad Caput *de Hæmoptöe*; & *de Phthiſi*, adnotata ab illo ſunt, clara in luce rem collocarint. Quod ſi quis peculiaria quædam obſervata adjunxerit, ad quæ colligenda Noſocomium noſtrum occaſionem ſuppeditavit, clare intelliget:

1mo. Corticem Chinæ ſaluberrimum remedium eſſe omnium febrium, quas abigere & licet, & oportet. Intermittentes igitur hic principio recenſemus, quæ morbos tales conjunctos non habent, qui febre, ceu medicamine, indigeant.

2do. Febres hemitritæas, quæ conſuetis medicamentis cito non obedientes, in malignas, pernicioſasque, brevi abirent.

3^tio^. Febres illas, quæ internas ſuppurationes, ut puta Pulmonis, Hepatis, Uteri, Renum, aliorumque viſcerum; quæque abſceſſus Coxæ, aliorumque articulorum, comitantur: eo quod humorum corruptioni, a reſorpto acri naſcenti, medeatur cortex, pus pro ichore aut ſanie bonum conficiat, vires refocillet ægrotantis, & morbum ſic aut diuturniore

tempore tolerabiliorem reddat, aut fortunatiore caſu integre curet.

4to. In febribus malignis, putridiſſimis, ſive continuæ remittentes eædem ſint, ſive etiam continuæ. Ad confirmationem horum vide collectas obſervationes in *Rat. Med. Tom.* 1. p. 145 ad 160. & pag. 219. dein p. 243. *Tom.* 2. toto capite primo. & pag. 177. cet., item a pag. 250 ad 254. *Tom.* 3. ſive Part. 9. pag. 108. Part. 10. pag. 226.

In his porro febribus cunctis quantam Kinæ doſin exhibere oporteat, Medici judicio relinquere, quam definire, malim. Si febris intermittens tam vehemens, diuturnaque ſit, ut homo eidem ſuſtinendæ vix ultra videatur; ſi ſit Apoplexia, Colica, Pleuritis, Nephritis &c. periodica, de natura febrium intermittentium, remittentiumve, qualem *Morton*, *Sydenham*, *Huxham*, *Lautter* graphice deſcripſerunt; ſi Malignarum febrium, ſi Variolarum, Morbillorum, & malignæ nonnunquam Scarlatinæ, ſi denique febris continuæ malignis ſtipatæ ſymtomatis, diſcrimina urgeant; Cortex Kinæ liberaliore doſi, unciæ ſcilicet i. vel iß. tempore aut intermiſſionis, aut remiſſionis, exhibendus erit; quo futurus paroxyſmus efficaciter præveniatur. Sin autem febris ejusmodi naturæ ſit, ut eandem ſenſim frangi expediat, media uncia, minusque, detur: quamquam & minutiore tali doſi cortex febrim quandoque inopinato demat, ut in hiſtoria noſtri juvenis p. 310. conſpicuum fuit; qui unica media uncia febre exemtus omni erat, & eadem doſi quotidie continuata exemtus manſit; licet in eandem indigeſtione voluntaria meruiſſet illabi.

Primo tempore notæ in Europa Kinæ limitatior longe doſis erat: quod utrum præſtantiori tunc temporis transmiſſo Cortici, an aliis cauſis tribuendum ſit,

ſit, non inquiram; copioſiore ſaltem doſi nunc indigemus. Dum autem rite capta ſit exhibendi ejusdem indicatio, hæcque indicatio urgeat, conſueta doſi haud ſufficiente, ad duplam, triplam, quadruplam, & ultra, doſin adſcendamus oportet, ni velimus gangræna & morte ægrum brevi perire.

An quædam cum Cortice miſta, vim ejusdem ita intenderent, ut longe minore doſi efficeret id, quod majore, ſed ſolus datus, non præſtaret? Necdum mihi experimenta ſufficientia ſunt, ut affirmare hic tuto quid auſim. Interim abeſſe nequeo, quin formulæ copiam lectoribus faciam, quam nuper mecum communicavit vir nobiliſſimus, &, ſi quispiam mortalium unquam, fide digniſſimus, qua ipſe in longæva ſua vita ſæpius ſibi febrim primo ſtitit, alterove, paroxyſmo; & qua ipſe, ejusque familia, & plures eorum, qui ſic curati erant, homines numeroſos ab intermittente febre, penitus, ac ſtatim, percuraverunt. Eſt autem hæc: ℞. *Cort. Peruv. unc.* ß. *Ocul. Cancr. dr. iij. Antimonii diaphoretici, Concharum calcinatarum* ā. *dr. ij. Rad. Gentianæ albæ dr. j. M. F. inde Pulv. nº. xij.* quorum æger mox a ceſſante paroxyſmo unum ſumat, & ſic unum quovis quadrihorio, donec omnes duodecim abſumſerit: unde nocte ſingulo quadrihorio expergefaciendus ſit ad capiendum pulverem, eosque etiam debeat aſſumere qui ſuperſint, licet alter paroxyſmus inſtaret, aut jam ſæviret; donec duodecim abſumſerit. Repetitione nunquam fere opus eſt. Tantum leviſſimo purgante opus eſt lapſis 15. a febre diebus.

Occaſione monitus hujus de leviſſimo (nam gravius reſuſcitandæ febri eſſe poſſet) purgante 15. die dando, monere juniores Medicos debeo *Sydenhami*, aliorumque præſtantium Medicorum præceptum, dandi purgantis aliquo temporis ſpatio a quieſcente fe-

febre elapſo, ſalutare, imo fere neceſſarium eſſe, ne fiant recidivæ, aut alia mala. An hoc, quod de materie febrili aliquid ſuperſit? An vero potius ideo, quod renatus a febre nimius ſæpe appetitus quid indigeſti collegerit, quod, ni blande expelleretur, aut febrim regeneraret, aut alia incommoda crearet? *Sydenham* menſem expectat, antequam hanc indiſpenſabilis neceſſitatis purgationem det, ne maturius dando febrim reſuſcitaret ſopitam. In hac formula 15. dies determinantur duntaxat. *Ill. Præſes* duas modo expectat, ternasve ſeptimanas. Tuto hunc ſequimur, modo dies 14. recidivarum adeo ferax, præterierit. Conſultumque eſt idem pluries poſthac repetere.

Terminabo hoc caput neceſſario hoc corollario. Ex nonnullis ſupra recenſitis, & aliis ſæpe numero obſervatis, Medicinæ Tirones mecum animadverterunt a primo febris intermittentis paroxyſmo certam Diagnoſin peti non poſſe. Ad trutinam enim ſigna omnia revocantes, a quibus *Galenus Libr.* 2. *de Criſib. cap.* 4. ſic interſtingui febres intermittentes cenſuit, ut qui ipſa prima invaſionis die ejus determinare ſpeciem neſciat, is nomen Medici non mereatur; ita de exceptione creberrima convicti fuimus, ut certam inde regulam cudere non potuerimus. Quare alienus quidem a ſententia *Campegii*, *in Campis Galeni hiſtorialibus*, hoc a *Galeno* fuiſſe arroganter dictum, ſcribentis; nihilominus ejus ſententiæ ſum, quod intermittentes febres, noſtro & tempore, & regione, iis, quæ a *Galeno* referuntur ſignis, perſæpe interſtingui ſeſe non ſinant. Contingere equidem poteſt; ut certo quodam tempore quævis Quartanæ iisdem ferme ſymptomatibus, eadem fere diei hora, paroxyſmum ordiantur: fieri poteſt ut omnes tertianæ in eadem anni conſtitutione, diverſis quidem a quartana, ſimillimis vero inter ſeſe, phæno-

menis inchoënt, omnesque eadem præter propter hora, v. g. veſpertina: Quotidianæ omnes ſuo pariter modo. Verumtamen hæ febres ipſæ obſervatæ aliis annis, ſeu epidemice, ſeu ſporadice obtineant, ſic in diverſis variant, ut nullam certam determinandi ſuum, ex primo paroxyſmo genium, relinquant legem.

Tandem quod verbo ſupra jam monui, ex omnibus hiſce obſervationibus perſpicuum fit, intermittentes febres haud ita expertes periculi eſſe. quam vulgo quidem fertur. Plures Medici cum *Harvæo* notarunt hominem, quem febris intermittens perimat, frigoris tempore mori. Dum anno 1558. paucæ modo quartanæ, eæque facile ſanabiles, *Delphis* obſervarentur, invenit *Foreſtus Hagæ Batavorum*, ſcilicet ad unius modo horulæ a Delphis diſtantiam, a quartana legitima, epidemica, multos mori. Et omnes illæ febres intermittentes quas vidimus demum in viſcerum indurationes, in extenuationem, in icterum, in hydropem, mortemque demum, commigrantes; tandem & iſtæ, quarum pag. 332. meminerimus, quid aliud clamitant?

CAPUT XIV.

De Morbis acutis.

§. I. *Pleuritis, in qua dolor ab inferioribus ad ſuperiora thoracis transmigrat, nedum morbi cum levamine, ſed aggravamine potius. Pathologica diſcuſſio de bonitate, aut pravitate hujus transmigrationis. Phænomena ſanguinis, aliena a communi obſervatione, incompletam eſſe ſanguinis hiſtoriam docent. Sed & ipſa hæc Pleuritis tota mirabilis; quod nec reſoluta, nec*

intra conſuetos dies critice ſoluta, tamen citra gangrænam, citra ſuppurationem, ſcirrhumve, ſpatio duorum menſium demum ſic ſoluta critice fuerit, quemadmodum alias intra duas ſeptimanas. Remedia adhibita. Laus Olei Lini. §. II. Peripneumoniæ hiſtoria. Repetitio moniti de incertitudine Phænomenon ſanguinis in acutis; ſiquidem & diſſolutus ille, & compactus, eodem tempore e vena fluxerit. Pulſus Peripneumonicorum durus. Cur Peripneumoniæ factum die 7. judicium dubium eſſet? Examen practicum ſudoris. Sanitas reſtituta viſa per integram ſeptimanam, deinde Recidiva letalis. Mira denuo phænomena ſanguinis. Varia de calore hominis viventis, & recens mortui. Singularis lucta mortis. Anatome. Epicriſis morbi. Quid proprie malignitas in morbis acutis? An contra Boerhaavium *ſemper verum, quod lata pulmonum cum omnibus, ſive plerisque vicinis, concretio innocue feratur?*

§. I. Acutorum morborum complures nos elapſo anno exercuerunt, quorum plurimi exacte ſatis leges Coctionis, criſeos, criticæque evacuationis, ſecuti, *Hippocraticarum* Obſervationum, Præceptorumque, & ſtabilitatem, & æternitatem, abunde nobis confirmarunt; nonnulli vero aut nonnihil, aut notabiliter, a conſuetis illis legibus deviantes, deviam quoque Naturam, ab *Hippocrate Libr. Epid.* 1. *pag.* 941. 945. *Epid.* 3. *pag.* 1085. *Epid.* 7. *pag.* 1229. quo ultimo in loco *Fullonis in Syro*, & *Nicoxeni in Olyntho* hiſtorias refert, deſcriptam, vivis depinxere coloribus; unus tandem, alterque, quid, Naturam ſuperante morbo, contingere debere *Hippocrates* docuerat, clare demonſtrarunt.

De claſſe priorum non eſt quod verba faciam; cum certam, & tutam, & felicem Medicinam, *Hippo-*

craticis deberi præceptis, quivis *Hippocratice* edocti, norint: utilitatis plus habebitur naturæ deviantis proſequendo errores; ejusdemque, ubi inſecuta mors fuerit, ſuccumbentis ruinam ſpeculando, addendoque accuratam eorum hiſtoriam, quæ in cadavere detecta fuerint.

Juvencula 20. annorum 5. Aprilis 1766. poſt inſolitam octo dierum laſſitudinem, poſtque debitum catameniorum abſolutum fluxum, ſæva pleuritide ſiniſtri lateris correpta, altera necdum finita die in Noſocomio ſuſcepta eſt. A fine diei ſecundi, uſque ad quinti fere finem, quinquies ſecta ipſi vena eſt. Cruſtam pleuriticam gravem omnis ſanguis habuit.

Ante quartam V. S. dolor fere omnis a latere inferiore ad ſiniſtrum ſterni latus, humerumque, transmigraverat, quæ Clariſſimi *Trilleri* obſervatione, bona metaſtaſis eſt; ſexque ſuorum eadem evaſiſſe notat: *Ill. Præſes* ſcribit ſuorum periiſſe neminem, quibus illa contigiſſet: *Hippocrates* Libr. de *Victu Acut.* ut malam conſideravit eandem. In noſtra ægra tam prava erat, ut tuſſis omnis, ac fere omnis reſpiratio, cohiberetur, Et bonam, & malam hanc transmigrationem doloris, pluries in praxi obſervavi.

Quæ cauſa hujus differentiæ? Ex laudatis mox magnis viris *Trillero & Ill. B. van Swieten*, bona fuit transmigratio hæc doloris obſervata 6ta die; non tollens quidem morbum, ſed bonam criſin prænuntians: Ægra noſtra medio *quinto* die ſupernos hos eſt experta dolores. In *Cl. Trilleri*, & *Ill. Præſidis* ægris transmigrationem hanc morbi comitatum levamen videtur, cum poſt eandem venam ultra non ſecuerint: Ægra noſtra ad doloris aſcenſum ſuffocabatur fere. Hinc debui mox largam evacuationem ſanguinis facere, ex *Hippocratis* laudati mox textus præcepto: *Neque copioſum ſanguinem detrahere cunctandum*

eſt,

eſt, inquit. Ratio ergo patet diverſitatis obſervationum.

Dolor porro ægræ noſtræ ſexto die a ſuperiore parte thoracis denuo ad ejusdem mediam inferioremque migravit plagam, morbi cum augmento: quare & quinta ſanguinis miſſio inſtitueretur oportuit.

Sanguinem nunquam huic juvenculæ miſerant; hinc a prima & altera ejus miſſione animo linquebatur. Sed & hinc ſanguis nonniſi guttatim juxta brachium fluxit. Nihilominus cruſtam pleuriticam brevi formavit, $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{5}$ craſſitiei totius inſulæ habentem.

In tertia V. S. ſanguis continuato jactu exſiliit, donec effluxiſſent unciæ ſeptem: guttatim deinde unciæ ſeptem aliæ exſtillarunt. Sanguis tamen hic æque denſam firmamque cruſtam, quam ille, formavit. Animo non defecit.

In quartæ V. S. ultimum vaſculum jactu veloci ſanguis fluxit, in alterum, & primum, guttatim. Attamen vas primum omnium denſiſſimam cruſtam geſſit, fere talem & alterum, longe tenuiorem tertium.

In V. S. quinta omnis ſanguis aut guttatim, aut brevi quandoque lentoque jactu effluxit, ut perpetuo brachium lamberet; in vas ultimum omnium lentiſſime. Intra horam omnis ſanguis fuam jam formaverat integram cruſtam: eamque omnium denſiſſimam compactiſſimamque, medietatem totius masſæ habentem, ultimo in vaſe, in quod omnium tardiſſime erat exceptus.

Obſervationes *Sydenhami* & *Boerhaavii*, de cruſta denſiore ex velociore jactu cruoris, deque tenuiore exſtillante eodem, ſunt veriſſimæ, aliisque etiam practicis confirmatæ: verum ut in femina hac, ita in perplurimis aliis, obſervationes contrariæ adeo nu-

numeroſæ ſunt, ut neque ex prioribus, neque ex poſterioribus, cudi ulla regula poſſit. Dudum ſimile quid obſervaverat *Trillerus*.

In vaſe medio ſectionis quintæ craſſamentum ſanguinis, ſeu inſula rubra, vix ſciſſile, in vaſe tertio facile ſolubile.

Obſcurant hæc omnia ſanguinis obſcuram hiſtoriam; quam inceptam olim, ſed abruptam, dato otio retexam.

Calor uſque ad 40. morbi diem mane, quam ſero, minor: mane quippe fuit 98. 100. 101. graduum; veſpere 102. 103. 104. 105. exinde autem mane ac veſpere æqualis 98. 99. 100. 101. graduum.

Sputa uſque ad 44. morbi diem mere aquoſa, & ſpumoſa; exceptis diebus 8. & 9. quando leviter ſuppurulenti quid habuere; exceptis quoque diebus 18. & 19. in quibus ſemicocta nonnulla apparuere. Die 44. cepit quotidie plus cocti quid in multis ſputis videri; ad 51. ſemipurulenta jam erant; ex illo die ſæpe minus, aliquoties probe, cocta, die 58. 59. 60. 61. copioſa, coctaque: exinde ſenſim tuſſis & ſputa minuebantur, &, cum reſtituta ſanitate optima, die 71. & ſeq. nihil tuſſis fere, excretionisve, ultra obſervabatur.

Alvum coctam die morbi 8. habuit, ſubinde talem adhuc poſtea; paſſim vero tenuem, crudam: ad finem vero morbi, cum ſputis coctis, & coctior alvus fuit.

Sudorem nec levantem, nec judicantem, habuit die uno critico, nempe quinto; duobus diebus minime criticis, ſcilicet 10. & 26.

Quoad urinas; unam bonam hypoſtaticam habuit die 10. unicam & 14. 16. 17. 18. & 19. quatuor; unam 20. & 21. duas 22. tres 23. quatuor 24. Et excepto die 34. in quo omnes ſummæ cruditatis erant; excepta quoque una alterave urina per ſequentes

tes dies; omnes urinæ pulcras ſubſidentias exhibuerunt: ſabulum rubrum nonnunquam habuerunt.

Igitur nulla critica evacuatio ſputorum, quæ morbum ſolveret; nulla quoque evacuatio critica per alias vias emunctorias: ſiquidem quomodocunque coctæ adparerent aliæ evacuationes, tuſſis perpetua ac moleſta, pulſus ſemper naturali major obſervata celeritas, calorisque juſto altior notatus gradus, morbi non evacuatam eſſe materiem abunde teſtabantur.

Interim pluries quærebatur Diagnoſis & Prognoſis; quæſita ſane ſæpius, inventa tamen non eſt.

Conſulebamus graviſſimum longumque *Hippocratis* textum 402. *Coacarum:* addebamus *Boerhaavii* de Pleuritide caput; in quo, quidquid in praxi tota notum eſt, concinnitate, & perſpicuitate admiranda, collectum reperitur: aſt vero nihil ex iis ad caſum noſtrum determinabile erat. Pleuritide nec reſoluta, nec critice ſoluta, aut Gangræna, aut Scirrhus, aut prava Metaſtaſis, aut ſuppuratio timenda Phthiſisque, eſt. Sed horum morborum omnium phænomena ad noſtram ægrotam adplicantes, applicationemque hanc crebro, ſerioque repetentes; non reperiebamus vel unicum horum morborum, quo eandem laborantem diceremus. Febris enim proprie dicta non adfuit; non ejus poſt paſtum, motumve exacerbatio; non genæ rubentes; nec ſudor, nocturnus maxume; nulla major emaciatio, aut hectica diſpoſitio; nulla difficultas cubandi in latus utrumque, dorſumque; hinc nulla timendarum a non ſoluta Pleuritide ægritudinum inveniri in ea poterat. Dolor, febris, inquietudo, quæ in his morbis augentur, brevi rupturo abſceſſu, hic ad 40. diem non obſervabantur, ubi cocti quid prodire cepit.

Igitur Naturam hic multum a conſueto ſuo tramite deviare, in confeſſo erat; quod enim juxta ordina-

narias ejuſdem leges expectari oportebat, non eſt ſecutum. Eſt certe longe major aberratio noſtro in caſu, quam in eo *Anaxionis*; qui a Pleuritide, ſine alio inſecuto morbo, die 34. judicabatur, *Epid.* 3. *Sect.* 3. *ægr.* 8. Femina enim noſtra, citra ullum nati ex Pleuritide alius morbi ſignum, cepit ab ipſa Pleuritide judicari die 51. & perfectius circa 60. diem ita ut perfecte ſana die 71. domum rediret.

Si quis forſan rogaverit quo genere remediorum uſi fuerimus, ut morbus adeo pertinax, & diuturnus, ſine alio morbo perfecte judicatus ſit? ea ordine dabo. Miſſus ſanguis quinquies fuit, ut enarravi. Optimi *Trilleri* exemplo, præter V. S. ex brachio lateris affecti, eam quoque pedis tentaſſem: cum vero noſtra ægra linqueretur animo prioribus ex brachio V. S.; crebriusque homines animo linqui ſoleant pede, quam brachio, venam ſecti; eam brachii perpetuo tudi. Loco dolenti primum fomenta, ac cataplasmata, admota ſunt; his minus opitulantibus emplaſtrum, quod ex $\frac{3}{4}$ Meliloti, & $\frac{1}{4}$ Veſicantis compoſitum, applicabatur; morboque pertinaciter furente, veſicans utrique impoſitum cruri fuit. Mirum quippe tibias inter pectusque conſenſum in morbis miratus *Hippocrates* fuerat; confirmaverat *Baglivius*; & celeberrimus *Trillerus* Veſicantia Pleuriticorum admota cruribus deprehenderat perquam utilia. Enemata multa pro re nata immiſſa ſunt, laxantia, emollientia, paregorica. Decocta & infuſa herbarum, nunc emollientium, nunc attenuantium, expectorantiumque, cum Melle, cum Oxym. aut ſimplici, aut ſquillitico, ſtibioque diaphoretico: numeroſæ miſturæ ex Aquis pectoralibus, cum eodem ſtibio: Kermes mineralis ingens quantitas: Mucilaginibus paregorica miſta ad noctem; aut & bono effectu pilula gr. iiß maſſæ pil. de Styrace, una, altera, tertiaque: oleoſa multa tum

ore

ore, anoque corpori ingeſta, exteriusque corpori applicata, ac maxime oleum Lini; quod teſte *Tournefortio Lettres du Levant* N°. 19. „ Armenii domi „ perpetuo ſervant, adhibentque, ac propterea „ Pleuritidem, cui inconſtans clima impenſe favet, „ & qua alii impetuntur, raram experiuntur: jamque ſcripſerat *Geſnerus* oleum Lini loco olei amygdalini epotum, egregium remedium in Pleuritide eſſe. A die morbi 34. ad 71. uſque, uſa eſt alternatim Miſtura cum oxym. ſquill. ſtibioque diaph. non abluto, & Infuſo pectorali; paregorico pæne omni nocte, quum alias tuſſis omnem fugaret ab oculis ſomnum. Plerumque gr. iiß pil. de Styrace ſufficiebat.

Cura autem ventriculi peculiaris habenda erat, qui multis ab annis miſerrimo victu depravatus, a principio morbi, etiam jam antequam in Noſocomium inferretur, ſæpius de die in vomitum prorumperet. Paregorica juvabant, & poſt primum morbi impetum repetita ſæpe purgatio; quæ ſic adornabatur: R. Rhei. dr. ii. Veſperi affunde aquam fervidam, ſequenti mane momento coque, colaturæ unc. iv. adde ſyrupi Meliſſæ unc. i. Aq. Cinamomi unc. ß. cujus mediam partem ilico; & ſi non operaretur, trihorio poſt alteram ſumeret.

§. II. Faber lignarius, Bavarus, 45. annos natus, qui multo itinere pedeſtri, multis aëris injuriis, ſub dio in itineribus dormiendo, toleratis; victuque præterea duro, firmam corporis compagem, duratamque reddiderat; citraque morbos notabiliores ad hanc ætatem pervenerat: id modo in Anamneſi retulit, quod a 20. annis, quavis hyeme, longo laborare catarrho ſoleret, ab eoque bis ter ſic afficeretur, ut duobus tribusve diebus cogeretur lecto inhærere; quodque ſurdaſter a decennio eſſet.

Cum proxime elapſa die 1. Aprilis ex ſuburbio

in

in urbem cucurriſſet anhelus, tenuiſſimæ ſuppellectilis ſubhaſtationem deprecaturus, laſſitudinem talem in reditu patiebatur, ut in media via paulisper interquieſcere, ac conſidere, cogeretur; veſpere tusſim ſolito frequentiorem, & cephalalgiam experiretur; noctemque tranſigeret irrequietam.

Die 2. Aprilis, cunctis ſubhaſtatis, nudus cum uxore & infante ædibus expellitur, mendicare coactus: ipſoque hoc die gravi Cephalalgia, frigore, æſtuque corripitur: die 3. Aprilis pariter. Aprilis 4. die remedio quodam ſublevatus, gravi demum febre prehenditur ſub noctem. Paulo mitius quinto die; 6. autem gravius.

Adiit tunc Noſocomium Hiſpanicum; unde geſtatorio ad nos delatus eſt, Peripneumonia laborans, quintus morbi dies decurrebat.

Conſueta methodo inflammatoria emendatio obſervata tanta eſt; ut ſexto die humorum coctio, ſeptimoque critica evacuatio, & ſudore, & urinis omnibus hypoſtaticis, judicium videretur attuliſſe; ita tamen, ut, ablata febre, tuſſis quædam ſicca perſeveraret. Sanitatem cæterum integram ſeptem dierum ſpatio videbatur adeptus.

Notavimus in hoc morbo *primo* ſanguinem de vena dextri brachii die 5. miſſum, ſolutum omnino fuisſe, cum cruſta ſubvirideſcentis coloris, flava, tremula, non coriacea.

Cogitare hic quis poſſet Peripneumoniam eo uſque jam perveniſſe, ubi toties eam *Baglivius* miratus erat, cum ſanguine ſcilicet ſoluto, aquoſo: verum eum Peripneumoniæ ſtatum negabat pulſus fortis ac durus; negabat morbi ipſius conditio, ut mox patebit.

Sanguis octo elapſis horis ex lævo brachio detractus, mox a principio habuit & cruſtam duriorem,

& firmius craſſamentum, ſic ut examinando non; quemadmodum prior, diffluєret.

Incautis ex conſpecto priore ſanguine contraïndicare Morbus & ſanguis videri poterant; hoc incraſſantia, attenuantia illo, naturaliter indicante. Nos vero multiplici experimento edocti, ut adhuc nuperrime in relata pag. 338. Pleuriticæ hiſtoria, ſolam morbi indicationem explevimus.

Confirmavitque ſecundo miſſus cruor inſpiſſantium indicationem, ſi eam eſſemus ſequuti, erroneam futuram fuiſſe.

Monere autem hac occaſione debeo, ſanguinem primis a miſſione horis certum de ſe judicium perpetuo haud præbere: videri quippe principio diſſolutum omnino, poſtmodum vero naturaliter, imo præternaturaliter, incraſſari: unde ſi breviore tempore ante lectionem ſanguis ægrorum fuerit detractus, exhibeo quidem illum Auditoribus, & per pellucida vaſa cum ipſis contemplor; nonnunquam vaſculum unum vertendo, dividendoque examino; reliqua vero vaſcula in ſequentem ſervo demonſtrationem.

Notavimus *ſecundo* in hoc morbo, in quinto Peripneumoniæ die pulſum magnum, fortem, eundemque durum; die ſexto debilem, inæqualem omni modo; die autem ſeptimo fere naturalem. Unde confirmatur id, quod Part. 9. *Cap.* 2. §. 9. tot argumentis urſi; ſcilicet pulſum debilem in Peripneumoniæ definitione inveniri non oportere.

Advertimus *tertio* coctionem, quæ quocunque morbi die fiat, ſemper bona eſt, noſtro in ægro die ſexto manifeſtam in humoribus, functionibusque plerisque; pulſus enim debilis & inæqualis, eodem die magis procedente, emendabatur; nullam vero ſputorum coctionem vidimus.

Ad-

Advertimus *quarto* ſudoribus univerſi corporis in die ſeptimo, vere critico, morbum judicatum videri potuiſſe; maxime cum eodem die, binisque ſequentibus, urinæ fere omnes hypoſtaticæ eſſent.

At vero ſudor idem die ſeptimo animadverſus, fuerat jam notabili diei ſexti parte obſervatus; unde ſuſpectus ille, infidusque. Quin & aliud quid ſudorem hunc reddebat ſuſpectum; Cuſtodes ægrorum hyemalia lectorum tegumenta necdum mutaverant; nec attenderam ego. Cum porro caloris, ineunte Aprili, 63. gradum jam notaret Thermometron, egoque caſu tegumenta ægri debito graviora deprehenderem, ſubdubitare cepi num hiſce potius, quam Naturæ, adſcribendus ſudor non eſſet? Præcipue cum jam hinc inde quædam Sudamina comparere viderentur.

Hinc ſtragulorum craſſorum alterum auferens, tenuius ſubſtitui; ſudore autem æque profuſo, abſtuli & hoc tenuius. Continuabatur ſudor in initium uſque diei ſeptimi: deinde ſubſequebatur mollis aliquot horarum tranſpiratio; tandem in medio ſeptimo die ſudor multus ſpatio quinque horarum: ſub quo ſudore, & altero, tertioque die poſtea, quæ ſexto die comparere ſudamina ceperant, evanuerunt.

Hinc ad leges *Hippocraticas* omnia examinantes, hærebamus principio ambigui, utrum ſudor diei ſexti, ut infido die prodeuns, condemnandus eſſet; an vero minus pravus, utpote eo, quo dixi, modo, genitus, foret habendus? Attamen modicis ſub ſtragulis animadverſus die ſeptimo ſudor quinque horarum, una cum hypoſtatica urina, cum abſentia febris, cum notabili functionum emendatione, judicatorius haberi poſſe videbatur. Equidem rigor ſudori non præceſſerat; ſed alvus ſolutior, legibus *Hippocratis*, rigoris excluſerat neceſſitatem.

Verum ſputorum perſeverabat, alvique cruditas.

Amamus profecto coctionem, coctique evacuationem, per omnia corporis excretoria loca cernere; aut ſaltem ſi per unam, pluresque vias, excretio cocti prodeat, per alias minime, ut per has ſaltem non prodeant cruda, optamus. Sed in comperto hoc practicis eſt, & ſæpius in Noſocomio demonſtratum, quod prægreſſis ſignis Coctionis, ac criſeos, evacuationes criticæ notabiles ſic emendarent vires, ut & hæ fierent aptæ, quæ paulatim reliquas coquerent, & eliminarent, cruditates.

Ambiguum igitur judicium fuit. Attamen pulcra fere omnium, ac maxime pectoris, functionum reſtitutio, continuatio urinarum hypoſtaticarum die 8. & 9. plus dabat ſpei, quam metus.

Spem autem dies 14. illuſit; in quo febris rediit, mutata quidem a priore, ſed & ideo pernicioſior. Incepit pulſu celeri ac duro, cephalalgia valida, ſiti intenſa, lingua arida ac rigida, comate. Tuſſis increvit, excernens nihil præter quædam tenuia ac ſpumoſa; ſemel autem quid mucoſi, cum lineis ſanguinis. Alvus interim cocta prodibat; urinæ etiam copia, odore, colore, bonæ, ſed cum pertinaciter ſuſpenſo manente enæoremate. Vena ſecta eſt ad unc. ix. quantitatem.

Die altero recidivæ, totius morbi 15., aderant vomendi conatus, inquietudo vehemens, febris ſingulo bihorio ſævitie auctior, moderatior: cocta interim alvus.

Die 3. Recidivæ, die 16. Morbi, febris enormis, intenſus calor, lingua aridiſſima, ac rigida. Secta denuo vena effluxere ſanguinis unciæ xviij. poſteaque veſicantia admota ſunt. Expectorantia data, & ſimul ad æſtum vehementem contemperandum copioſum rob ſambuci, ac nitrum. Tuſſis, vomituritio, Febris, ad hæc miteſcebant; Alvus vero, quæ ab aliquot diebus cocta fuerat, jam cruda iterum & te-

nuis.

mis. Veſpere ſymptomata omnia graviora, inſuper ſingultus, æſtus intolerabilis, pulſus celer, plenus, ac valde durus, calor univerſus, vires bonæ, tertiam in hac recidiva ſanguinis miſſionem ſuaſerunt.

Die 4. recidivæ, morbi 17. inchoante, calor 108. graduum in thermom. *Fahrenheitiano*, qui cum 34. in *Reaumuriano* correſpondet. Symptomatibus iterum vehementiſſimis, cum forti duroque pulſu, quarto miſimus in hac recidiva ſanguinem, copia xv. unciarum. Calor quidem inde ſex gradibus minor, ſed præcordia, quæ eo uſque anxietas tenebat duntaxat, jam dolor vexat, vomitusque. Sic quidem, ut topicam hic ſuſpicaremur phlogoſin. Alvus nocte ac mane reddita quinquies eſt, flava quidem, ſed tenuis, nihil miſta; cum pluribus maſſulis viridibus, compactis, quales in cadorum olei fundo reperire eſt: oleum porro ore anoque ſumſerat multum.

Ad finem hujus diei 4. recidivæ, ad diem $17\frac{1}{2}$ totius morbi, unico quadrante horæ ante mortem, calor 100. graduum erat. Lucta mortis horæ duravit quadrantem. In hac lucta pulſus, non qualis eſſe ſolet celerrimus ac debiliſſimus, verum lentus admodum, nec parvus, & vix inæqualis. Plus quippe decies ego, aliique, illum exploravimus. Reſpiratio autem tam lenta, ut ſemel alta voce trigeſies & ter numeraverim inter duas reſpirationes. Moriens non convellebatur; brachia tantum in rectitudinem exporrigebat. Oculi bihorio a morte veluti hominis viventis; nihil enim opacati aut corrugati erant. Hoc phænomenon etiam altero die a morte obſervavimus in aliis.

Iteravimus denuo experimentum menſurandi mox a morte caloris, ſpatio $2\frac{1}{8}$ horarum, ſingulis $4\frac{1}{2}$ minutis gradum examinantes, & in charta notantes. Thermometrum noſtrum indiget $7\frac{1}{2}$ minutis ut calo-

rem hominis indicet, addendo gradus duos ad notatum in eo gradum. Si 15. minutis applicatum, beneque tectum manet, haud aſcendit ultra numerum priorem, cui duo gradus additi fuerant. Notabat autem gradus hos: 88. 95. 96. 98. 97. 98. 97. 98. 98. 97. 99. 98½. 98 98. 98. 98. 98. 97. 95. 95.

Supereſt examen ſanguinis in recidiva miſſi. Sanguis primæ miſſionis, mox ubi in vaſa exceptus erat, contractam habuit ac denſam cruſtam, eamque toto in ambitu fimbriatam.

In ſanguine ſecundæ miſſionis cruſta non contracta, non fimbriata, ſed ut in morbi principio, cruſta, & craſſamentum, cum omni vitreæ ſcutellæ ambitu cohærebant. Elapſis horis quinque, cepit in vaſe ſecundo cum Cruſta, tum Craſſamentum, ſe ab uno vaſorum latere ſeparare, ſeque contrahendo exprimere ſerum. Elapſis horis 14. idem obſervari ceptum in vaſculo primo; nondum vero in vaſe tertio & quarto. Cruſta quarti vaſis virideſcit, fere transparet, craſſitudinemque mediæ totius inſulæ habet.

In ſanguine tertiæ miſſionis, poſt quietem 10½ horarum, nec contractæ cruſtæ, duræve; nec tamen glutinoſæ. Craſſamentum 1. 3. & 4. vaſculi diſſolutum; vaſculi ſecundi valde tenax. Paſſim, quo cruſta minus in lardum contracta eſt, eo minus ſolet & contractum, & durum eſſe ejusdem craſſamentum.

Tandem ultimæ venæ ſectionis ſanguis, poſt horæ 1½. quietem, tribus in vaſis collectus, habüit cruſtam denſitate craſſiorem quam eſſet altitudo craſſamenti, tremulam vero, nondum conſiſtentem; quomodo poſteriore examine habuerit ſeſe, doleo referre non poſſe, eo quod id chartis mandare neglexerim, nec ſat accurate ſuggerat memoria.

Notavimus itaque primum recidivæ ſanguinem eo prioris morbi magis fuiſſe phlogiſticum: deinde & ſo-

ſolutum ſanguinem, & compactum in eadem venæ tuſione prodire: præterea ſanguinem unius ſcutellæ longe plus indiguiſſe temporis, quam aliûs, ut ſe contraheret: denique ab omnibus his V. S. pulſum plenum fortemque permanſiſſe, ad uſque breve mortis luctamen.

Calorem ſoli attritui non deberi, quod toties urſi, repetita exploratio cadaveris ultra bihorium producta, confirmavit denuo.

Sed quanta vis in febre caloris! In hac recidiva plus quatuor libris ſanguinis detractum eſt, dum interea calor, naturali calore humano ſemper ſuperior, deprehendebatur. Quanta humorum aut copia, aut rarefactio! Poſt demtas 50. ſanguinis uncias, pulſus ad mortem uſque plenus ac fortis fuit.

Anatomen elapſis 23. a morte horis inſtituimus. Oculi jam opaci & corrugati. Venter nihil inflatus. Caro muſculoſa multa, firma, exiguus adeps.

Aperto Ventre Viſcera ſic ſita, ut Hepar ingens, amplusque Ventriculus, totam anteriorem univerſi epigaſtrii capacitatem explerent; & ut inteſtinum Colon, ſub his depreſſum, umbilico fere accumberet. Dolor igitur Colicus fallere nos poteſt, coli ad umbilicum ſitum vix ſuſpicatos.

Colum hoc arctum valde, & ſub Hepate, & ſub Liene, ſe longa ſui parte ſupra ſeſe reduplicabat: ut cauſa magnorum morborum exiſtere potuerit, haud extiterit tamen. Vide Tab. I. Fig. F.

Ileum inteſtinum ſemipedis longitudine ex Inflammatione jam purpuraſcebat, variis præterea in plagis levius inflammatum.

Hepar ingens lobo minore explebat mediam Hypochondrii *ſiniſtri* latitudinem: alteram mediam hujus Hypochondrii latitudinem Splen, triplo major ſolito, occupabat.

Ventriculus duas liquidi menſuras, ſcil. octo libras

bras medicas, menſura capta, continere valens, ſuo minore, eaque ſiniſtriore parte ſupra, ſeu potius ante, lobum minorem Hepatis, & ante Lienem collocatus, reliqua ſui parte eminebat juxta jecinoris crepidinem, ſuoque Pyloro infra Jecur decurrens, abibat in Duodenum: quod quoque digiti dimidii longitudine horizontaliter verſus Spinam decurrens, deſcendere demum incepit. Inflammatio aderat in ea Omenti portione, quæ Duodeno pro Meſenterio eſt, uti & in ipſo Duodeno.

Idemque Ventriculus a fundi ſui parte illa, quæ coſtis ſiniſtris accumbit, per totam fere ſuperficiem externam poſteriorem, admodum inflammatus fuit, & magis adhuc in eadem ſuperficiei internæ plaga.

Renes boni, magni. Veſica urinaria lotio turgida.

Pulmones firmiſſima celluloſitate concreta ſic cum Pleura, cum Diaphragmate, Mediaſtino, ac Pericardio; ut multis in locis ſine horum, aut Pulmonis laceratione, divelli non poſſent; hocque æque lævo, quam dextro in latere: in ſiniſtro autem latere tantum modo verſus coſtarum arcum, ſpatium duos fere pollices longum, latumque, erat ab accretione liberum.

Cor ſiniſtrum vacuum; dextrum ſanguinem, non coagulatum, habuit; ſinus dexter polypum album, qui lente extractus, maſſam polypoſam pedis longitudine ex ambabus jugularibus ducebat, cum rami, quo jugulares inter ſe communicant, abrupta portione.

Bona dura mater: Pia autem ſanguine valde infarcta tota; maxime autem ad lobos cerebri poſteriores. Polypoſus quaſi vermis in ſinu longitudinali. Ventriculi cerebri ſuperiores ne guttulam aquæ continuerunt; nihil aquæ tertius ventriculus, nihil quartus. Totum Cerebrum ſicciſſimum. In capitis de-

detruncatione, nihil ex illo; nihil ex theca vertebrarum; nihil ex cranio, dum ſerra dividebatur, extillavit.

Ex quibus omnibus patet infidam, infido in die, criſim fuiſſe, quæ ſudoribus, die ſexto inchoantibus, apparuit: partem materiæ morboſæ coctam ſolummodo fuiſſe, & criſi evacuatam; at vero magnam crudi copiam alte infixam manſiſſe, quæ primo alternoque quaternario quieta, ſymptomata nulla excitavit; inchoante vero tertio quaternario moveri cepta, corpus vehementer turbavit, ſanguinem inflammatorie corrupit, inflammatione dira affecit piam Matrem, Ventriculum, Inteſtinorum varias plagas, quarum una in latam gangrænam verſa, inter cauſas mortis recenſeri potuit. Sanguis idem ad mortem uſque inflammatorie ſpiſſus, per minima vaſa impenetrabilis, inter mortis cauſas certe erit annumerandus.

Hæc demum vere maligna febris fuit, vero ſenſu eo, quo τὸ κακοηθὲς intellexerit *Hippocrates*, poſtque eum *Galenus*, omnes *Hippocratis* ſectatores, & ex cunctis his compendioſé *Boerhaavius Inſt*. §. 919. Moneo hoc ideo, quod videam a nonnullis eum morbum proprie, uniceque, haberi malignum, qui humores diſſolutos habeat, qui varias maculas, papulasque, expellat, qui ab ipſo morbi initio notabilem virium projectionem comitem habeat: dum interea vera malignitatis in acutis ſignificatio denotet cauſæ morbi vehementiam; graviorem functionis cujusque, maxime autem vitalis, læſionem; pertinacem adverſus ſelectiſſima, optimeque indicata artis præſidia, reſiſtentiam; ac ſymptomata non tantum ejus morbi conſueta, ſed variata, aut omnino alia, aut plane anomala.

Situs magnitudoque Jecoris, moles ingens Lienis, Coli inteſtini transverſus decurſus adeo profundus,

monitum confirmant, quod toties repetivi de morborum in viſceribus ſede circumſpecte, ac ſæpe dubitanter tantummodo, determinanda.

Pulmonis arcta, ac indiſſolubilis cum omnibus vicinis partibus concretio, malum videtur a longa die natum. Quare & 20. annorum ſpatio, præ pectoris affectione; laborioſas hyemes tranſegiſſe videtur. Et in ultimo morbo nimis adhærentes pulmones cruori phlogiſtico ſuſcipiendo, trajiciendoque ineptiores, letaliter demum infarcti fuerunt. Centena ſane exempla ſunt, quæ me impediunt aſſentiri illis, qui latas haſce pulmonum adhæſiones inculpate a mortalibus ferri aſſeruerint.

Siccitas inſolita Encephali, an non a defectu ſecretionis, ad quam phlogiſticus ſanguis arterioſus plane ineptus fuit?

CAPUT XV.

De Ileo Morbo.

§. I. *Ileus morbus 6to. die letalis, cum auxiliorum adhibitorum recenſione. Epicriſis morbi. Anatome cujus notabilis pars exhibetur Tab. I. Fig. E. De aqua frigida in Ileo. In Ileo letali etiam alvus reddi poteſt. Varius in hoc morbo Gangranæ gradus. Omenti abſentia Colicæ cauſa. Conſpectus a morte haud infrequens thalami cordis utriusque perfecte vacui.* §. II. *Ileus letalis alius, natus poſt triennem, & quidem primo periodicam, ſub finem autem continuam, Ventriculi Tympaniam. Cum hoc Ileo etiam tenuium Inteſtinorum & Tympanitis, & Inflammatio. Memorabilis in hoc Ileo Hernia Entero-meſocolica, una cum monſtroſo Ventriculo, Tab. II. Fig. I. II. III. exhibita.*

Epi-

Epicriſis totius hujus hiſtoriæ. Viſcera a morbis ſua ſede exturbantur. Gangræna ſine ſignis ſuis letalis. §. III. *Ileus morbus octavo die letalis, aſſumto etiam Mercurio. Anatome. Figura exhibens duodecim miros Coli inteſtini flexus. Vid. Tab. III. Fig. Epicriſis. Variæ conſiderationes ſuper cauſa proxima mortis in hoc homine, & in aliis hoc morbo detentis.* §. IV. *Ileus morbus curatus, aſſumto Mercurio. Quædam de Fumo Tabaci immiſſo. Mercurii per* 14. *dies in corpore mora.* §. V. *Ileus morbus aſſumtis vij. unciis Mercurii curatus. Inquiſitio variæ doſeos Mercurii in hoc morbi a variis exhibitæ. Quæſtio agitatur num a Mercurio hic morbi nervorum timendi; eaque occaſione de Auro deglutito loco Mercurii. An Mercurius frigore noceat? demonſtratur frigore potius prodeſſe: & ſic convenire cum Methodo altera* Hippocratis *curandi Tetanum. De acribus umbilico applicandis. De Machina Italica.*

§. I. Ileus frequens morbus, ſemper terribilis, creberrime letalis, quamvis a me in Tomis prioribus periodici hujus operis ſæpius recenſitus ſit, tamen ob recentiores, eosdemque notabiles admodum caſus, de integro me cogit de ſua ipſius Tyrannide, deque Homicidiis ſuis, nonnulla propalare.

Juvenis 19. annorum, ileo morbo elapſa æſtate periit. Vivo non adfui: quantum autem expiſcari ex illis potui, qui eum & noverant, & amicitiæ cauſa in morbo inviſerant, hecticus ante quadriennium a Medico habitus fuerat, idque dimidii ſpatio anni: exinde paulo rectius ſe habere viſus, tuſſi non frequenti quædam tenuia reddere conſuevit, linguam fiſſam perpetuo conqueſtus eſt, ac frequentioribus Colicis doloribus obnoxius vixit.

Anno 1766. Auguſti Menſis die 5. conſueta ſua Co-

Colica, & modica febre, nocte corripiebatur. Clyſmate mane die 6. Aug. immiſſo, mitior dolor, veſpere denuo ſævior fuit. Dato tunc emolliente decocto, cui Chamomillæ flores infuſi, principio levari viſus eſt, deinde autem minime.

Die 7. Aug. Medicus ordinarius arceſſitus, præſcripſit Miſturam ex *Aq. Flor. Chamomillæ unc. vj. Magneſiæ nitri dr. iij. Salis polychr. dr. j. Syr. Althææ unc. ß.* cujus ſumſit cochlearia tria ſingulo bihorio. Juſſitque Abdomen inungi unguento compoſito ex *Ung. Dialth. & Flor. Calend. ā unc. ij Camph. ſcrup. ij.* Præterea immitti clyſma emolliens præcepit. His non levantibus, decoctum emolliens cum *Tamarindis* bibit ad noctem; poſtquam alvus, quæ nulla eo uſque fuerat, liquida copioſaque prodiit.

Die 8. Aug. Febris magna, duro cum pulſu, fixoque ad latus Ventris dextrum dolore. Miſtura dicta *Hoffmanniana* data eſt; Decoctum *hordei* quoque, cui admiſtum *Oxymel*; nec non pulvis, quem componebant *ſcrup. duo Magn. Nitri, gr. v. Nitri puri, & gr. x. pulv. Haly:* erat mane hic pulvis, & veſpere ſumendus. Varia inſuper & Cataplaſmata, & Enemata præſcripſit.

Die 9. Aug. æger ſummo mane frigidam aquam clam bibit, brevi autem poſt ventre immaniter doluit, vomuit, contremuit, friguit. Interea dum Medicus expectabatur, ſumebat conſilio amici *dragmam Rhei*, & Miſturam compoſitam ex *Mentha cum opii granis duobus*; repetivitque clyſma. Tenſus jam venter erat ubique; minuſque latere dextro, magis in medio, dolebat. Tandem Medicus accedens, primam demum Venæſectionem inſtituit, *Hoffmannianam* Miſturam continuaret, ſuaſit, Hordeique Decoctum. *Emulſum* præterea dedit, *cujus Libræ dr. vj. Syr. Diacodii additæ.* Repetivit denique Enemata & Ca-

Cataplaſmata. Nox peſſima. Pulſus celerrimus, parvus, durus.

Die 10. Aug. Exp. Medicus Miſturam dedit compoſitam ex *Aq. Scorzoneræ unc. vj. Magnes. nitri dr. iij. Salis. polychr. ſcrup. ij. Nitri puri ſcrup. j. Camphor. gr. ij. Syr. Altheæ unc.* β. cujus duo cochlearia quovis trihorio ſumenda eſſent.

Deinde ℞. *Auri fulminantis gr. vj. Arcani duplic. ſcrup.* β. *Nitri puri gr. v.* Eo die ter hic pulvis ſumtus eſt.

Die 11. Aug. pulveres *Auri fulminantis* repetiti. Acceſſit ad morbum Ventris Peripneumonia. Ad ſeptimam veſpertinam moritur, expletis ferme ſex morbi diebus.

Cadavere potiri, nonniſi elapſis 42. a morte horis, potui; hinc calida hac tempeſtate jam fætuit immaniter.

Et in perſcindendo Abdomine, clauſo adhuc Peritonæo, multus, iſque fætidiſſimus, aër, ex tunica adipoſa exhalabat, bullaſque veluti Emphyſematoſas formabat; quales alibi, ſed longe copioſiores, obſervaſſe me retuli *Tom. 2. cap. de Ileo.*

Aperto abdomine omenti longitudo, ut ut explicata, apparuit vix pollicis lati; ita ut nuda hic hæſerint inteſtina.

Colum inteſtinum defiguratum ſic, ut verbis deſcribi nequeat: unde Tabula I. Fig. E. idem depinxi.

Ad omnes haſce miras Coli reduplicationes inflammatio levior detegebatur: materies autem inflammatoria ſanguinis tranſſudando genuerat cruſtam, qua illæ Coli Reduplicationes ſecum mutuo agglutinabantur.

Obex autem durus in hiſce Reduplicationibus nullus eſt repertus.

Ileum inteſtinum duobus potiſſimum in locis dire in-

inflammatum reperiebatur, ac colore hic purpureo, illic livido, gangrænoſum. Scilicet in latere dextro infimo, longitudine duorum pedum; & in eodem latere, ſed altius, ac ſecus umbilicum, longitudine pedis. Fuerantque ambo hæc loca doloris in ileo morbo ſedes. Cruſta flava, quæ in Colo, etiam hic, multas tegebat inteſtinorum plagas, inflammatas potiſſimum illas, gangrænoſasque: aderatque & ad Meſenterium.

In plagas ilei inteſtini inflammatis nulla inventa coarctatio eſt, nulla Introſuſceptio, nec, quæ tranſitum denegare potuiſſet, dura materies: æqualem hic cum cæteris inteſtini partibus inteſtinum habebat diametron.

Ventriculus, valde expanſus, habebat a facie ſua anteriore, pauxillum ſiniſtrorſum, in ſuæ altitudinis medio, transverſam plagam, longitudinis latitudinisque digiti integri, Zonæ inſtar, inflammatam, ut in pulcerrima injectione: in qua & hoc notabile, quod multis valde in locis exiles extravaſationes exhiberentur, quæ, inter hæc pulcre veluti injecta vaſa, plurimas quaſi peticulas, ſeu petechias, referebant.

Hepar ingens lobo ſuo majore in medio epigaſtrio terminatum; minore autem lobo diaphragmatis inferiori laterali regioni, ope ligamenti fortis membranei, verſus arcum infimarum coſtarum, connexum.

Pulmones, utroque pectoris in cavo, ab omni cohæſione cum vicinis liberrimi, cinereo colore in paucis, livido multis in locis, anterius ac lateraliter, conſpiciebantur: poſtica vero facie univerſa ex rubicundo fere nigreſcentes, ac facile ad levem contrectationem diffluentes. Quin & pulmones undique preſſi, veluti per poros liquidum tranſſudabant:

hoc

hoc præcipue in lobo dextro ſuperiore ac medio: duri autem ab infarctu non erant.

In pericardio liquor non aquoſus, ſed obſcure ruber, paulo forte ſolito copioſior.

Cor utrumque perfecte vacuum, ut vix reliquiæ tantilli ſanguinis verſus ejusdem orificia ſupereſſent.

Diagnoſis morbi Ileus inflammatorius eſt, ex Colica periodica natus; ſeu Colica periodica in letalem Ileum verſa. Qualisnam autem Colicæ ſpecies fuerit, hominem, dum viveret, contuitus nunquam, non auſim determinare.

Quæ cauſa proxima ilei letalis? Incertum eſt utrum hæc in inflammatis, gangrænoſisque Ilei plagis, an vero in complicati Coli hæſerit locis. Equidem elapſis 42. a morte horis nihil quo inteſtinum ſive coarctaretur, ſive obturaretur, inventum eſt: verum, quamvis non ſemper, ſæpe tamen, relaxantur ejusmodi conſtrictiones, ſeu ſpasmodicæ, ſeu inflammatoriæ; aut ſuapte ſponte, aut gangræna in morte, imo ante mortem: ut pluries in incarceratis herniis vidi. Sed complicatæ Coli ſuperioris ac inferioris partes, dum hoc inteſtinum in principio morbi tenſum repletumque eſſet, potuere citra ſpaſmos, inflammationesque, viam aëri, fæcibusque, præcludere omnem: ſi jam, ut multis in Colicis, *Pictonum* maxime, fit, muſculi abdominales convulſiva contractione arctaverint abdomen, in complicatis hiſce Coli partibus cauſa morbi proxima eo facilius locata fuiſſe intelligitur.

Ex iis, quos a diro hoc morbo DEO dante, vel curavi, vel hominum illo affectorum interitum procraſtinavi, didici tutiorem certioremque eam methodum eſſe, quæ *tempeſtivis* V. S. quæ multo oleo, quæ purgantibus opio interpolatis, quæ clyſmatibus fumi Tabaci mature valde adhibitis, & ſi opus eſt, epoto mercurio, inſtituatur; quam quæ miſturis

ris dictis *Hoffmannianis*; quam quæ ſera, imo ſeriſſima ſanguinis miſſione, auroque fulminante, tentetur. Aurum fulminans ſi bene paratum eſt, nihil agit; non bene paratum, morbum auget. Nec laudavit id, quamvis ab aliis datum, *Cl. Hoffmann. Cap. de iliaco dolore.* Clyſmata fumi Tabaci, licet pluries fallant, maxime quando aut cauſa plane invincibilis obtinet, aut nimis ſero ad hoc auxilium confugitur, continuata tamen obſervatione reſtituunt multos. Exempla manifeſta attuli olim, & in mea vicinia nuperrimum habetur.

An *frigida*, quam æger clam hauſit, nocuit? Præſtantiam gelidæ aquæ in hoc morbo experimentis evici *Tomo 2. Cap. de Ileo.* Sed ſero nimis æger noſter eam bibit. Gangræna videtur quarto morbi die in priore loco doloris jam nata fuiſſe, eo quod, evaneſcente ibidem dolore, frigus, tremor, pulſusque cum debilitate frequens, obſervarentur.

An fæces liquidæ ac copioſæ, finiente altero morbi die miſſæ, boni augurii non erant? Et Iliacos, & Hernioſos, cum ejusmodi dejectionibus tam ſervari, quam mori, pluries vidimus. Vel enim obex ſolutus totus eſt, redditusque talis periſtalticus motus Inteſtinis, ut antiperiſtalticum viribus ſuperet; vel prodit tantum vi enematum aut pars, aut totum ſtercoreum, quod infra locum ubi cauſa proxima reſidet, hærebat; morbo nihil inde levato: vel tandem gangræna, partes relaxans, nata eſt; quæ ſi parva, inchoataque tantum, aliquando adhuc curabilis eſt; ſi magna, atque completa jam eſt, mortem infert. Vide quæ *Tom.* 1 & 2. *&* Parte 9. *de Ileo* & Hernia notata ſunt: maxime vero *Tomo 2. Capite 17. toto.*

Omenti defectum inter Colicæ cauſas haud abſurde quis memoret. Omenti enim eſt, inteſtinorum reſpectu, tegere illa; fovere, ac lubrica ſervare.

Hepar etiam hic totum fere Epigaſtrium explens, imo ſiniſtro in latere forti ligamento accretum cum Diaphragmate, confirmat toties datum monitum de neceſſaria prudentia in ſede morborum ex ſolo partium ſitu determinanda.

Rarior obſervatio eſt hominis, pectore olim ſic laborantis, ut multo tempore Phthiſicus crederetur, poſteaque ſemper tuſſi aliqua laboraret; cui tamen pulmones ab omni cohæſione perfectiſſime liberi invenirentur. Cæterum Peripneumonicorum referebant pulmones: Peripneumonia enim periit, jam in Gangrænam tendente, ut in Acutis toties. Vi inflammationis ſanguis omnis inflammatorie corruptus, ineptus demum fit, qui pulmones permeet; vel & organum reſpirationis, debilitate a morbo genita, ineptum fit, quod humores, quamvis per ſe adhuc permeabiles, ſat efficaciter transmittat.

Cordis vacui thalami utriuſque ſat frequens eſt obſervatio, ut in prioribus patuit, ut in hoc caſu patet, & in §. ſeq. patebit; inane oſtendens conamen omne vitales actiones, eas Cordis præcipue, ſyſtemate irritabilitatis explicandi.

§. II. Delata in Noſocomium fuit 16. Dec. 1766. vidua 57. annorum, cujus hæc Anamneſis. Ante elapſos ab hinc 30. annos viro profectæ ætatis nupſit, ac primo quidem anno peperit, deinceps vero nunquam. Gravida vehementer vexata hæmorrhoïdibus fuit; easdemque, poſt puerperium adhuc valde moleſtas, cum Medici conſilium de aperiundis illis ſpreviſſet, fiſtulam ani contraxit: a quo tamen malo operatione fortunata liberabatur.

Sexennium eſt, quod febre acuta laboraret, in qua integris ſex diebus deliravit, & a qua non niſi poſt quatuor ærumnarum exactas ſeptimanas emerſit. Meminit ſitis, eodem in morbo inexplebilis, ut a continuo potu temperare ſibi non poſſet, quantum

tumcunque ne ſibi irreparabile forte damnum inferret, aſſiduo moneretur. Quare etiam ex acuto hoc morbo in Hydropem intercutem brachiorum, crurum, ventris, lumbique, incidit. Ab illo tamen quopiam, quod ignorat, infuſo, brevi curata fuit; ac ſana integro poſtmodum triennio, flatu incommodo excepto, vixit.

Vitam ſedentariam perpetuo, & hucuſque, egit. Menſes ſemper regulares in 45. ætatis annum habuit.

Triennium eſt, ex quo ſingulo fere ſeſquialtero menſe latus abdominis lævum, mox ſub coſtis, intumeſceret ſibi, tumore paulatim ultra medium ventrem porrecto, ibidemque veluti in acumen aſſurgente. Non doluit tumor, ſed dum femina jocando ventrem tumentem ſæpe percuteret, reſonuit. Perſtabat tumor tres quatuorve ſeptimanas, perque alias duas treſve ſubſidebat. Diſparente tumore copioſos commodoſque emittere flatus potuit; eodem vero redeunte, nullos.

A medio pene elapſo abhinc anno, urinam reddere cepit adeo acrem, ut ſibi inde pudenda roderentur; copioſam quidem, ſed frequenter urgentem, cum ſedimento copioſo, alboque; in medio limpidam, & quid craſſi in ſuperficie gerentem.

Medius quoque annus erat, ex quo in deglutiendo id incommodi pati cepit, ut deglutita ad certum quendam locum hærerent, quem nos conjectabamur eum eſſe, in quo Œſophagus Diaphragmatis fiſſuram tranſiturus eſt: ſic ut nonnunquam ipſi per aliquot minutorum ſpatium interquieſcendum eſſet, antequam ingerere quidquam de integro auderet.

Octiduo ante morbum, de quo mox, triſtis, præterque morem moroſa, levi quoque ac continua tuſſi, vexata fuerat.

Tandem 12. Dec. tota die inhorruit, citra vel inter-

termiſtum, vel ſubſecutum, æſtum. Appetitu caruit. Quo eodem modo & die 13. Dec. ſe habuit.

Die autem 14. Dec. hora noctis prima Ventris ipſi tormina oriebantur, haud eo, quo ſolebant loco, verum in Ventre medio, ita ut centrum doloris umbilicus eſſet, una cum ructibus nauſeiſque. Prælo quaſi ſibi præcordia premi, ac contorqueri, conquerebatur, & ex ventre quidpiam verſus pectus conſcendere, a quo Singultus primo, deinde Vomitus. Toto hoc die Vomitus cum reliquis ſymptomatibus continuavit, nec minus nocte. Quid vomitu reddidiſſet rogata tenuem, regeſſit, aquoſamque materiem.

Die 15. Dec. omnia hæc continuarunt. A biduo alvo carenti immiſſum Clyſma fuerat, quod duram eduxit materiem: repetiviſſentque, ait, idem, ni a priore Clyſmate male habuiſſet.

Die 16. vomens in Noſocomium Hiſpanicum invecta carpento eſt, moxque inde ad nos, geſtatorio.

Auditis feminæ querelis, mox Ventrem examinavimus. Dolebat ille & in loco antiquo, a margine ſiniſtrarum coſtarum, jamque adusque Ilei oſſis cavum; & in plaga nova, medio nempe ventre: qui dolor ab umbilico, ceu centro, ad ſemipedis in ambitu latitudinem diffundebatur; centro veluti acuminato.

Nullam aquæ fluctuationem, *tactu* deprehendimus; ſed potius, non quidem *ſonitu*, ſed *adſpectu* tumoris inæqualis, ac diviſi, adeſſe Tympaniam judicavimus. Dolor ab attactu augebatur.

Principio quo apud nos fuit, haud vomuit, ſed exprobravit; nec ſingultivit vere, ſed eructavit. Febricitantem acute a die 12. Dec. concluſimus ex inflammatione ventris. Cumque febris cum pulſu duro, eoque pleno increſceret, uncias xiv. ſanguinis

de brachio dextro miſimus. In vaſculum primum ſanguis optime fluxit, levem duntaxat cruſtam formans: in alterum vas lente fluxit, & cruſtam modicam, priore tamen denſiorem; in vas tertium celerrime fluxit, & denſiorem prioribus cruſtam exhibuit.

Enema ex *emolliente Decocto*, *cum mellis & olei Lini* ā *unc. ii. & Nitri dragma*, injiciebatur; unde alvus poſt horam, cum multis parvis ſcybalis, & portione una majore. *Emulſi Libra cum uncia Syrupi Diacodii* dabatur, *molliens Cataplaſma* toti Ventri circumdatum eſt, & *Scutum ſtomachicum*, *ex Uncia Empl. de Labdano*, *granis xij. Camphoræ & totidem Opii crudi*, *& Bals. peruv. q. s.* compoſitum, regioni Ventriculi admotum eſt.

Poſthæc omnia Symptomata, dolore excepto, mitigabantur, appetitus aliquis naſcebatur, & abſque inſequente vomitu comedit, quod petierat, jus carnis cum panis tantillo.

Venter ad noctem tumidior quidem, ſed mollior. Cepitque frigus conqueri internum, cum tepore extremorum; quamobrem plura ſtragula conjecimus in illam. An frigore hoc naſcens ab inflammatione Gangræna notabatur? Sed ipſa febris bidui frigore inceperat, & cum præſenti frigore pulſus parum modo celer, plenuſque ille, Gangrænam negabat.

Sitis interim magna continuat. Mala nox fuit ob vomitus continuos, ructus, ſingultus, anxietates. Urina tamen, quæ prioribus diebus vix prodierat, hac nocte ultra libram prodiit, bene colorata, cum craſſiore enæoremate, brevi ſubſidente; adeoque nullatenus gangrænoſa.

Die 17. Decembris ad 6. matutinam reperi calorem ejus ad Therm. *Fahr.* 98. gr. pulſumque & fortem, & durum, & celerem. Calor ergo naturalem fere ſuperans, pulſuſque talis, metum removebant

gan-

gangrænæ; licet quid adhuc ſupereſſet heſterni frigoris internarum partium.

Cum ergo ex enarratis febris aucta videretur, & dolor perſeveraret, aliam Venæ ſectionem tentavi, quam jacens probe ſuſtinuiſſet; ſed dolorum immanitate, & anxietate victa, ſubito erexit ſeſe, erecta animo linqui cepit: hinc mox deſtiti captis ſanguinis unciis quinque. Sanguis hic, qui bene fluxerat, non cruſtam, ſed optimæ conſiſtentiæ craſſamentum exhibuit.

Sitis multa perſeverat. Enema, heri ſecundo immiſſum, hodie ad 5. matutinam cum paucis ſcybalis; & ad 6. cum materia flava, pultem referente, exivit.

Calor poſtmodum hominis ſani, graduum 96. ſcilicet; pulſus fortior, durior, frequentior; Reſpiratio difficilior. Venter tamen mollior, in medio minus, ſed per totum æquabilius expanſus; in Epigaſtrio autem plus, quam heri, tumefactus.

Ambiguum profecto morbi ſtatum eſſe nemo non videbat. Etenim ab una parte inflammationis augmentum in ſextum diem jam continuabat, internumque jam ultra 20. horarum frigus, quod necdum omnino diſparuerat, metum faciebant gangrænæ ingentem: ab altera tamen parte calor, color, pulſus, ſuſpicionem hanc penitus fugare videbantur.

Ad Ileum igitur ſolvendum, allaborandum fuit: quæ enim ab enemate materies iterato prodierat, ex ſolo inteſtino Colo, haudquaquam a loco inflammato, videbatur prodire; ſiquidem nec pulſus, nec dolor, mitigarentur; quæque pridie ſiluerant ſymptomata, Vomitus, Singultus, Ructus, de nocte repetiviſſent.

Purgante itaque Chyli, Fæcumque, tentandum tranſitum ratus, primo Vomitum opiato ſopire debui,

bui, *Sydenhami*, & *Hoffmanni* experientiam, mea pluries confirmatam, religioſe ſequutus.

Cepit itaque quovis horæ quadrante Cochleare hujus Miſturæ uti. ℞. *Laud. Liq. Syd. gtt. xxx. Syrupi Menthæ unc. jß. Aq. Meliſſæ ſimpl. unc. iij.* & propter caſus ambiguitatem, *Extracti Cort. peruv. dr. ij.*

Miſtura hæc, mirum dictu, quam mox ab initio, perque diem totam, cuncta pacaret; Vomitum, Singultum, Anxietatem, Dolorem! Sic ut ægra exclamaret præſtantiorem nunquam in vita ſua ſibi datam Medicinam fuiſſe, deque univerſo morbo unicam ſupereſſe laſſitudinem.

Minus igitur de Gangræna cogitatum eſt: quippe in qua pacantur quidem ſymptomata, ſed dum pacantur, ſimul virium imminutio atque projectio advertitur, celerrimusque cum parvitate & inæqualitate pulſus, vultus præterea oculorumque collapſus, ac frigus: hic vero tota die pulſus decies, pluriesque, & a me, & ab aliis, exploratus, ſubdurus deprehenſus eſt, & plenus, æqualis, & modice tantum celer: nec in vultu, oculisque, quid pravi cernebatur; extremaque calebant.

Toto antemeridiano, totoque pomeridiano tempore, læta ægra fuit, quod tam bene ſe haberet, quodque eousque, citra periculum ſuffocationis, citraque Vomitum & Singultum, dextrum in latus cubare non potis, commode jam cubaret in illud; petivitque iterato ſuam ne auferrem, mutaremve medicinam. Mutandi profecto illam non fuit mihi animus; a qua tam bene ſe habebat; & quæ ſpem dabat fore ut pacatis ſymptomatibus, viribusque adeo conſtantibus, alvus demum reſolveretur, præſertim ſi molliore frequentique Clyſmate ſollicitare pergeremus eandem. Poteramus eundem felicem, ſubitumque ab Opio ſperare effectum, quem *Riverius*

rius lætabatur *Cent.* I. *No.* 12. in ſuo juvene, cui in ventris acerbiſſimo dolore, a datis *Laudani opiati ſex granis*, tanta rerum mutatio fuit, ut intra bihorium dolor omnis cum ceſſaret, tum non rediret: poteramus ſperare, ita fortunatam ægram noſtram fore, quemadmodum laudatus mox Autor ibidem *No.* 86. refert Sexagenariam fuiſſe, quæ in diriſſimum hunc morbum tertio relapſa, ceterisque haud relevanda artis auxiliis, *granis Opii quinque* a dolore, & reliquis ſymptomatibus convaleſceret, nec relaberetur.

Sed ô vanas mortalium ſpes! ô fallacias! Dum ad veſpertinam horam ſeminonam clyſma, cum pauca flava, ac pultem referente materia, ægrota animoſe deponeret, anxia reddi cepta eſt, lævumque reclinata in latus oculos in altum defigere, petere qui aſſiſteret Sacerdotem, ac voce demum deſtitui. Pulſus interea bonus eſſe perſeveravit, Reſpiratio vix læſa, extrema quidem tepida, Vultus autem calidus manſit. Interim nihil eorum, quæ circa ſe gerebantur, gnara erat, neque ad validiores clamores vel minimum dedit mentis præſentis indicium. Brevi inde algere cepit, anxie reſpirare, inæqualem habere, parvumque, & celerrimum pulſum, pauloque ante decimam animam efflavit.

Toto hoc tempore me, lecto adſtantem, reſpirationis occupabat modus. Irregularis illa fuit, ſed adeo lenta, ut inter ſingulas reſpirationes alta ego voce numerarem unum, duo, tria, & ſic porro ad 20. usque, iterum ad 30. ad 34. ad 50. & ſemel ad 60. quod minuti circiter ſpatium explet. Inter antepenultimam & penultimam 60. iterum numeravi, inter penultimam & ultimam 30.

Animus fuit thermometro explorare corporis mox a morte calorem; quia vero id ilico ad manum non erat, quinto tantum a morte minuto fere expleto, ad-

admotum eſt: quovis ſemiquadrante horæ, adeoque per integram horam octies, idem gradus hoſce, hoc ordine notavit. 92. 92. 94. 96. 97. 97. 96. 95. Nec ſuſpicetur quis thermometron continuata applicatione debito plus incaluiſſe, altioresque proinde notaviſſe gradus; nam nec in homine ſano, quotiescunque ultra quadrantem horæ admoveatur, etiam bihorii ac trihorii ſpatio, vix altius unquam, quam ſpatio quadrantis adſcenderat, adſcendit: deinde, dum ſenſim cadaver ad calorem Atmosphæræ reducitur, calentis thermometri gradus ſenſim quoque diminuuntur, ad eumque Atmosphæræ reducuntur: ita ut perpetuo verus ejus, quod exploratur, corporis, gradus notetur caloris.

Dives profecto doctrinæ clinicæ hic caſus eſt: quo autem ad illam contemplandam aptiores accedamus, Anatomen præmiſiſſe expediet, quæ horis 35. a morte expletis publice facta eſt.

Oculi utriusque corrugata cornea, & opaca; dextri autem minus.

Rigiditas infernorum ſupernorumque artuum ea major multo, quæ Cadaveris eſſe ſolet. Forti tamen ac lenta flexione Brachia, quæ angulum rectum cum Humero faciebant, in rectitudinem porrigebantur, rectaque manebant. Hæc in præcedentibus ſæpius ideo notata vides, quod clari Viri certas veræ mortis determinandæ regulas exinde cudere tentarint, frequentiore examine haud ſufficienter inſtructi. Cum oculis veluti vivis, cum Artuum vel nulla, vel maxima rigiditate, certam mortem adeſſe pluribus demonſtrationibus evici.

Panniculus adipoſus digiti lati craſſitiem habuit. Venter minus acuminatus in medio, minusque tumidus; ita ut corrugata jam cutis, ſulcataque, conſpicererur.

Peritonæo aperto, Tympanites & Ventriculi & In-

Inteſtinorum omnium, manifeſta fuit, excepta duarum Spithamarum portione in fine Ilei. Hoc & cetera omnia, quo clarius capiantur, inſpiciatur Tab. II.

FIG. I. II. III.

A. Ventriculus tympaniticus.
B. Ejus os ſuperius.
C. Totum id, quod de Hepate ſub coſtis viſibile fuit.
D. Fundus Veſiculæ felleæ.
E. Os Ventriculi inferius, ſeu Pylorus. In cadavere Ventriculus totum contexit ſub ſe Pylorum: unde hic Ventriculum minus, quam par eſt, turgidum delineare debui, quo & Pylori ſedem, & a Duodeni principio ortam jam Tympaniam, oſtenderem. Una patet ad D. plica Ventriculi, ut & alia ejus plica, antequam Pylorum formet: nam ad usque F. Ventriculus eſt.
F. Anguſtatio corporis Ventriculi ad fundum Veſiculæ fellis, ex veſicula tranſſudantis, colore longe lateque tincta profundiſſime.
G. Locus deſignans umbilicum cadaveris, infra quem Colon inteſtinum protruſum inveniebatur. NB. Poſt Pylorum, mox tympaniticum Duodenum apparet; cui Literam, ne figuram obſcuraret, non appoſui.
H. Saccus Cæci parvus valde, cum proceſſu ſuo vermiculari; qui proceſſus hic neutiquam vermicularis, ſed digiti inſtar in rectitudinem porrigitur.
I. Ilei inteſtini finis, quo in Cæcum ſe inſerit, anguſtus admodum, complanatus, & in ſua com-

planatione vix digitum latus. Melius conſpicitur in fig. II. & III. ab S. ad X.

K. Flexus Coli Hepaticus, ſeu dexter.

L. Humilis Coli ſitus in Abdomine, qui ut melius conſpiciatur, locus umbilici ad G notatus eſt. Coli quoque hic apparet amplitudo.

M. Colon ſubito vehementerque inter duos flexus arctatum.

N. Flexus Coli Lienaris, qui altior fuit quam in figura exhiberi potuit, ſub Ventriculo quippe deliteſcens.

OO. Colon valde anguſtum.

P. Iterum triplo amplius.

Q. Coli flexus ultimus, ubi in Rectum abit, cum relicta ea tantummodo ſui Meſocoli portione, quæ ad intelligenda ſequentia requirebatur.

FIG. II. & III.

Fig. II. anteriorem, Fig. III. poſteriorem faciem exhibet. Literæ duplices ad utraſque pertinent.

RR. Cæci Saccus.

SS. Anguſtum Ileum a ſua in Cæcum inſertione, ad X. uſque, ſpatio duarum ſpithamarum.

TT. Ileum Inteſtinum hic Tympaniticum, ut etiam erant Inteſtina tenuia omnia, ad Pylorum uſque.

VV. Extremum Coli, cum relicta Meſocoli portione.

W. Locus ubi Ileum ex tympanitico arctum fieri incipit.

XX. Plaga in Meſocolo, in fig. II. notata, deſignat

nat locum, ubi Inteſtinum Ileum ſuo in Meſocolon ingreſſu Herniam facit. In Fig. III. inverſa, Litera X. Herniam indigitat: utraque autem figura tenuitatem indicat Inteſtini Ilei, Herniam inter, Cæcumque: conſtrictum hic valdopere inteſtinum fuit, ſic ut eo educto vix minimi digiti apex per ſacci hernioſi collum potuerit tranſire.

In Pericardio vix aqua inerat. Magnum Cor. Sanguis multus grumoſus in thalamo ejus ſiniſtro; in dextro autem & copioſior, & polypoſior. Pulmo dexter nullibi, ſiniſter inferius ſuperiuſque, levi adhæſione cum Pleura nexus: uterque ab anteriore parte colore obſcurior, a poſteriore ſolito rubicundior.

Renes parvi, boni: bona Pelvis, Ureteres, Veſica.

Hepar univerſum ſub Coſtis reconditum, eam lobi majoris ſi exceperis portiunculam, quæ ad Lit. C. ſiſtitur.

Veſicula fellea ingens, cum Hepate ſub coſtis recondita, fundo ſuo prominebat infra coſtas, ſupra monſtroſi Ventriculi plicam, ut ad Lit. D. pingitur. In mundando, dum collum ejus ſauciaretur, bilis bene multa effluxit in ventrem; nihilominus adhuc ultra uncias duas ex veſicula eduximus bilis fere nigræ, ſolitæ ſpiſſitudinis.

Plica quam Ventriculus in F formabat, tranſſudante bile profundiſſime tincta erat, ad duos in latitudine, ad tres in longitudine, pollices. An ſic bilis intra ſanguinem reſorberi, hocque pacto Icterum creare poſſit?

Inteſtinum Ileum pluribus in locis leviter, propius ad Herniam multum, inflammatum fuit.

Atque hæc de viſis & repertis in Cadavere ſufficiant;

ciant; ut ad morbi pathologicam diſcuſſionem, Anamneſi in memoriam revocata, accingamur.

In Anamneſi ea coram ſtitimus, quæ ab annis retro 30. contigerint. Nemo anamneſticam noſtram prolixitatem queratur. Solemus enim ægrorum anteactam vitam ſcrupuloſe ſemper inquirere, ne quid nos fugiat, quod ad determinandas mali cauſas, naturamque, facere utcunque poſſit. Ea intentione reſponſa illorum Literis mandamus, atque bis, ter, pluriesque, examen repetentes, non pauca ſæpe corrigimus, deſiderata complemus, ac ſic perficimus totum.

Quæ ab annis 30. contigiſſe femina narravit, ad rem præſentem facere non arbitror; ſed quidem illa, quæ a Sexennio. Etenim valida febris acuta, in qua, ad ſitim inextinguibilem enormem aquæ copiam fatetur abliguriiſſe ſeſe, monitisque, ne ita ageret, iteratis, ob ſitis intolerabilitatem non obtemperaſſe; videtur corpus vehementer debilitaſſe, intercutem creaſſe Hydropem, tardam reduxiſſe ſalutem, nec vires ad illibatam ſanitatem requiſitas poſt ſe reliquiſſe; præſertim cum ſedentaria vita, quam coluit femina perpetuo, corpus ab ægritudine infirmatum non roboret, ſed debile, & iners, & flaccidum, relinquat.

Fundamentum itaque morbi, ſeu cauſam prædiſponentem, vita ſedentaria una cum ſuperſtite hac debilitate poſuit: Flatus ac Borborygmi, quibus femina poſt acutum illum morbum obnoxiam ſe fuiſſe narrabat, hanc Ventriculi Inteſtinorumque, inertiam probant; huic deinde diſpoſitio tympanitica in ſiniſtra, eaque ſuperiore abdominis parte, ſe adjunxit: cauſa ſuſcitans prædiſponentem, ut cum eadem morbum, ſeu cauſam proximam, conſtituat, forte haud e longinquo quærenda illi erit, qui perpendit ſe-

ſecum viſcera cava illuvie nimia ſic extendi, ut multam faciant ſuæ contractilitatis jacturam: qua ex re conſequitur id, ut iterata ſæpius diſtendente cauſa, interea dum ipſe vitæ modus corpus debilitat, hæc ipſa viſcera vix ultra propellant contenta, hinc diſtendantur immaniter; &, cum propulſis contentis aër ſemper præſto eſt, qui in loco calido occluſus vehementer rareſcit, hinc in Tympaniam incidant.

Hæc porro Tympania Ventriculum præcipue occupaſſe videtur, ſiquidem tumor ſiniſtro in latere mox ſub coſtis, ad uſque medium Epigaſtrium, reſediſſe fertur.

Itaque Ventriculus flatu turgens, videtur primum fuiſſe ab Hepate, ne dextrorſum extenderetur, præpeditus, unde tanto magis anteriora corporis extendit: & quia obſervaverat femina a ſuperioribus paulatim ad umbilicum ſe extendiſſe tumorem, patet etiam ventriculum hunc debilitatum magis magisque, tandem ab aëre ita expanſum fuiſſe, ut totam hanc plagam occuparet.

Sed demum mulier ajebat tumorem dextrum quoque impleviſſe latus. Scilicet Tympanites ita crevit, ut pedetentim pepulerit ſua de ſede Jecur, inque ſuperiora truſerit; unde ſic Hepar ſe ſub coſtis recondere cogebatur.

Porro cum id lente admodum factum ſit, Bilis excretio in Inteſtina inde multum paſſa non eſt; eo quod ductus communis, ductus Cyſticus, & Hepaticus, ſenſim elongati, ſine notabili turbatione pervii manſerint: niſi poſtremo forte vitæ tempore, dum Veſicula bile tanta turgeret.

Ultimo in morbo haud Epigaſtrii, ſed & Hypogaſtrii eſt tumor conſpectus; Hypogaſtrii tamen maxime in ſiniſtro latere; quia prope herniam credibile eſt maximam Ilei expanſionem contigiſſe.

In-

Inteſtinorum ultimo in morbo nata Tympanites, Herniæ effectuſne fuerit, an ejusdem cauſa?

Pro utraque ſententia militat ratio. Primo namque Hernia omnem ex Ileo Inteſtino tranſitum negans, in cauſa fuit, ut hoc Inteſtinum ab aëre, & alimentis, medicamentiſque, vehementer expanderetur. Et confirmari hæc ſententia videtur, eo quod inferioris ventris tumor nonniſi cum ſignis Ilei morbi, ſive Herniæ, comparuerit.

Ab altera parte, ſi a Tympania Ventriculi ſenſim, ut fit, Inteſtina Tympaniam quoque ſibi contrahant, cauſæ Volvulorum, & Herniarum habebuntur in multis locis, iiſque potiſſimum, ubi Inteſtinorum gyri ſupra ſe ſe mutuo reduplicantur. Ponamus Inteſtini Ilei ejuſmodi plicam in pelvi fuiſſe, & vacuatis Inteſtinis Colo ac Recto, evacuataque Veſica urinaria, Ileum ante hanc plicam plurimo aëre tumuiſſe: ſi Coli finis, ſi Rectum Inteſtinum, ſi Veſica urinaria de integro ſua quæque materia amplificentur, utique turgens Inteſtinum Meſocolon removere, in eoque, non ſatis retrocedente, Herniam generare potuit.

Notat autem Anamneſis Tympaniam non fuiſſe perpetuam, ſed quovis ſeſquimenſe rediiſſe, ſic ut una alterave ſeptimana ſileret. Quæ cauſa hujus? Si Catameniis ſuis, hiſque quolibet ſeſqui altero menſe redeuntibus, eo tempore adhuc ægra gaviſa eſſet, quæpiam ratio phænomeni haberetur: imo ſi Menſibus ceſſantibus ſuperveniſſet hæc Tympanites periodica, cauſam hujus nonnullam ex menſtruorum continuante niſu explicare forſitan anniteremur: Sed novem anni a menſium defectu ad principium Tympanias decurſi, non admittunt ejuſmodi explicationem.

Nunquid *Sanctorii* obſervatio de menſtrua hominum Plethora lucis hic afferat quidquam? Quippe quæ

quæ hujuſcemodi irregularitatibus aliquando ſubjecta ſit, quibus ea Feminarum menſes qualibet 4ta. 5ta. 6ta. 8va. ſeptimana habentium Plethora, ſeu univerſa, ſeu uteri ſaltem topica, obnoxia eſt? Hac ratione cauſam quandam inſultus hujus Periodici caperemus, modo conſtaret *annoſiores* viros, feminaſque, ejuſmodi Sanctorianam Plethoram menſtruatim pati. Verum quidquid de hac excitante cauſa ſit, de eademque conjecturemur, veram certamque definire eam cum non valeamus, quæſtionem totam in medio relinquemus. Cogimur in ſimilibus ignorantiam noſtram candidi fateri. Hodie vir ſexagenario major, convenit me, qui calculum non mediocrem, eumque aſperum valde, in Veſica habet; ut quatuor Medici, unuſque Chirurgus, abſque ulla difficultate, primo Catheteris tentamine deteximus; interea dum a longo admodum tempore calculi cruciatus triduo tantum patiatur, triduoque denuo, nullo adhibito auxilio, liberrimus ſit. Multa ſimilia in *Rat. Med.* exempla protuli.

Duos autem veluti alios, novoſque morbos, mulier noſtra interea tolerare, medio ante mortem anno, debuit; quorum alter urinæ rodens acrimonia fuit, alter difficultas deglutiendi. Cum neutrius mechanicam in cadavere cauſam deteximus, priorem ab humorum Cacochymia mucoſa, acri, ad ouropoieticum ſyſtema determinata; alterum a portentoſa Ventriculi expanſione, in anteriora vehementer aſſurgentis, Oeſophagique proinde finem diſtrahentis, vel Diaphragma quo loco Oeſophagum tranſmittit comprimentis, ſuam duxiſſe arbitror originem.

Tandem Febris videtur duorum dierum frigore, die 12. Decembris incepiſſe, tertioque ejus die vel Hernia entero-meſocolica acceſſiſſe, quæ Inteſtini Ilei inflammationem, tympaniam, gangrænamque

ge-

genuerit; vel Hernia talis ex Tympanitide Inteſtinorum genita acceſſerit: quæ ipſa Hernia tam ſua conſtrictione, quam nata Inteſtini Ilei ante Herniam Gangræna, mortem 4to. die intulit.

Sed quæſtio gravis ex eo naſcitur, quod femina gangræna periiſſe videatur, interea dum in vita pulſus, pluraque alia phænomena, longe abeſſe gangrænam clamitarent. Quippe defuerunt hic, quæ in Gangræna provecta eouſque, ut mortem & minetur, & inferat, ſigna enarrantur: Virium projectio, Pulſuum cum celeritate parvitas, Frigus extremorum, Oculorum collapſus, Faciei, Labiorumque præcipue, livor &c. Utique ſi cum omnibus hiſce, aut ſaltem præcipuis, videatur æger quiſquam ſibi de futura ſalute blandiri, non eſt, quod propterea Medicus fallatur, indolentiæ partium, olim dolentium, cauſam ex Gangræna, eaque letifera, oriundam ratus: at vero nullo pravorum ſignorum præſente, ceſſante etiam, quod affuerat, frigore, ægrotam noſtram Gangræna interfectam eſſe, ut & ultima vitæ horula, & anatomicus docuit conſpectus; res profecto eſt, quæ, ut ut illam hinc ſtupemus, illinc ſubtiliore ratiocinio quadantenus explicare periclitamur, novum ſaltem hunc medendi Canonem cudere jubet, ut, quantumvis diſparentibus Gangrænæ ſignis, fallacem, infidamque quamcumque emendationem eſſe ſtatuamus, quamdiu haud redierit perfecta ſalus.

Exp. D. De Knobloch, natione Ruſſus, qui biennii, ni fallor, ſpatio, indefeſſa diligentia collegia mea omnia frequentavit, hujuſque feminæ & morbo adſtitit, & Anatomæ, Diſſertationis ſuæ inauguralis (quam laudatiſſimam fuiſſe, licet necdum acceperim, reor,) materiem, me annuente, inde ſumſit, dum æſtate elapſa in Alma & Inclyta Univerſitate *Leydenſi* gradum Doctoratus acciperet.

§. III.

§. III. Sartor 73. annos natus, plurima æſtatis & autumni parte anni 1766. Diarrhœa, ac ſubinde Dyſenteria laboraverat, incaſſum numeroſis medicamentis aſſumtis. Emollientia dein imminuere dejectiones, ſed non ſtiterunt. Agyrta demum arcanis ſuis peſſumdedit hominem, ſic ut 19. Dec. inflammatione Inteſtinorum laborare cœperit, quam biduo neglexit; dein antiphlogiſtica methodo, purgantibus, oleo multo, opio, mercurio crudo, ter ad libram mediam aſſumto, vindicari a morte non potuit, quæ contigit initio diei 27. Dec. Cadaver 30. horis a morte, ejus in ædibus, nonnullis Studioſis & Medicis adſtantibus, aperui.

In Abdomine aliquot unciæ aquæ rubellæ inerant.

Inteſtina conſpiciuntur in Tab. III. Tenuia erant inflata valde; Craſſa autem valde tympanitica. Inflammatio multa iis non aderat, præterquam ad finem Coli, in quo obſtructio notabilis mox enarranda.

A. Inteſtinum Cæcum in dextra pelvi.

B. Flexus Coli I^mus^.

C. Flexus Coli II^dus^.

D. Reflexus Coli verſus ſuperiora, quam removi parum, quo clarius conſpiceretur. In cadavere enim pars D. & E. fere omnino latebat ſub B. & C.

E. Flexus Coli, iſque iterum ſub Hepate III^tius^.

F. Flexus Coli IV^tus^. iſque Lienaris. Turgens hic Inteſtinum valde, Diaphragma vehementer trudebat in altum; ut Cordis actio hinc quoque multum perturbaretur, oportuerit.

G. Deſcenſus Coli ab hoc ſuo lienari flexu.

H. Flexus V^tus^.

I. Flexus Coli VI^tus^.

K. Flexus VII^mus^.

L. Flexus VIII^vus^.

M. Flexus IXnus.
N. Flexus Xnus.
O. Flexus XImus.
P. Flexus XIImus.
Q. Inteſtinum Rectum.

Maxime notabamus flexus M. N. O. quos usque ad P. aperuimus. Inteſtinum ſub hoc loco toto M. N. O. complanatum fuit, ut in eo cavitas deeſſet. Pars ejus M. N. L. K. tympanitica compreſſit hos ſubjectos flexus.

Expeditum fuit Iter ex Ileo in Cæcum.

Mercurium ſplendidiſſimi ſalis inſtar invenimus ſtercoribus mollibus, non formatis, iisque copioſis, miſtum, 1mo. in Ileo prope Cæcum, 2do. in Cæco ipſo. Sed homini dragmam Mercurii dulcis, cum aliis purgantibus, datam in hoc morbo fuiſſe inaudivi: unde forte qui hic ita ſplendidus inventus Mercurius fuit, Mercurius ille dulcis fuerit.

Dum circa hæc invicem colloquebamur, & Mercurium hunc eluebamus, chirurgi interea cadaver ob immanem fœtorem conſuebant; absque examine facto neceſſario Inteſtini tumentiſſimi ad C. quo conſtitiſſet an forte ibi maxima Mercurii moles non hæreret.

Ventriculus parvus.

Pulmo ſublividus uterque; anterius firmiter, laxius in latere, laxiſſime in dorſo, cum pleura connatus.

Cor utrumque ita vacuum ſanguine, ut veluti elotum eſſet. Grumoſus ſanguis utriusque in ſinu, in dextro magis.

Quæritur utrum ſolo in abdomine an vero etiam in Thorace, mortis ſit quærenda ſtatuendaque cauſa?

Profecto in ſolo inteſtino Colo XII. flexus reperti ſunt, quorum plerique ad letalem obſtructionem ſufficiant. Et ut Colon, ita quoque inteſtina tenuia tym-

tympanitica erant. Sic ut & craſſa & tenuia Inteſtina, longe amplius, quo apte continerentur, ſpatium exigerent. Ut ut enim Diaphragma & Peritonæum cedunt, tandem reſiſtunt: ſi nunc totus hic tubus adeo immaniter expanſus Clysmatibus hinc, medicamentis, alimentis, potulentis illinc, aſſiduo adhuc magis repletur; ſi aër, in eodem tubo adeo multus, mora vehementer rareſcat; aër, inquam, qui in Phyſicis demonſtratur decies & ſexies amplius, quam primo ſpatium occupare poſſe; neceſſe eſt omnia hæc tumentiſſima Inteſtina inter ſe ſe vehementer compreſſa fuiſſe, viamque ſibi mutuo præcluſiſſe: Hinc ad omnes duodecim plicas, in Colo inteſtino; ad plicas Tenuium longe numeroſiores; letalis obſtructio naſci potuiſſet.

Si præterea vim Meſenterii, quam ex eodem vulnerato, Ruiſchius didicit in vitam humanam ingentem eſſe, perpendamus; an non ab ejus in caſu noſtro compreſſione, vellicatione, contorſione, ac fere dilaceratione, horrenda phænomena, ipſumque conſequi letum poſſint?

Gangræna equidem aut Meſenterii, ac Meſocoli, aut Inteſtinorum, nondum vera aderat: verum & hæc, & illa; quando eorundem arteriarum, venarum, nervorumque interceptiones, nervorum præterea vellicationes, attente recogitemus; univerſum ſyſtema arterioſum, venoſum, ac nervoſum commovere, Senſorium commune, Vitalesque turbare actiones, vitam demum ſufflaminare, poſſunt.

Sed Vitales actiones lædere, ac ſic ſufflaminare, ut Cor vacuum utrumque repertum fuerit, & Hepar potuit, & flexus Coli ſuperior, in ſiniſtro latere: valida quippe horum in Diaphragma appreſſione, Cor cum ſuo Pericardio complanari, ſicque baſi ſua flecti potuit, ut ſanguis omnis in ſinibus colligeretur, hincque vacuus reperiretur uterque cordis thalamus.

 Quin

Quin & hæc Jecinoris in alta protruſio ſola, forte necare hominem poſſet. Cogita eidem Venam cavam accreſcere, hanc una cum illo attolli, violenter diſtrahi, comprimique; celluloſitatem fortem qua vena eadem cum omnibus vicinis colligatur, vellicari, lacerari; Nervos in vicinia decurrentes, ac celluloſitate eadem implicitos, una cum Vena cava diſtendi, convellique; an non præter peſſima alia ſymtomata, capiamus ſanguinem venoſum, ab inferioribus refluum, hac lege præpediri ne in cor dextrum fluat? Idemque Hepar, ſi latum craſſumque eſt, interea dum Diaphragma violenter attollit, an ſimul non comprimit ſubjectam Aortam, Venamque cavam, quo univerſus ſanguinis circulus perturbetur?

§. IV. Quinquagenaria Matrona, Cacochymica, Hydropis nonnunquam experta primordia, duro tumore in medio Hypogaſtrio laborans, frequenterque Colicam clauſam, a qua enematibus plerumque liberabatur, perpeſſa, tandem elapſa hac æſtate, dum ſat bene ſe habens aura rurali *Petersdorfienſi*, frueretur, ſumſit, ſuadentibus in prophylaxin Amicis, lagenam Aquæ Sedlicenſis. Vix vero epota illa, ventrem tormina vexant, nec ſolvitur alvus.

Auctis cum anxietate doloribus, injici jubet clyſterem. Sed nec eo prodeunte, in urbem defertur. Clarus ejus Medicus, poſtquam multa auxilia artis fruſtra tentaſſet, Auri fulminantis vires explorare contendebat; ſed nec ſex ejus doſes quid opis attulerunt. Vocatus fui die quarto in conſilium. Concluſum fuit fumi Tabaci experiri Clyſteres; hisque non opitulantibus, vivum Mercurium cum multo oleo amygdalino propinare.

Injecto porro hoc fumo, fæcum quidem aliquid prodiit, ſed morbi interim increvere ſymptomata. An Tabacum noſtrum vilius fuerit, ideoque non pro-

profuerit; eo quod clarus *Heyſterus*, qui hæc encmata tanti fecit, optimum ad id commendet Tabacum? Præſtantiſſimum profecto mihi in poſterum comparabo.

Igitur die morbi 5to. Mercurii vivi libra datâ eſt, qui cum Oleo amygdalino, trino hauſtu, aſſumptus mox omnem, ut ſolet, vomitum ſtitit, Ileumque morbum copioſa alvo brevi ſolvit. Reſcivi poſtmodum ab illa, nobiliſſimoque marito, primis ab aſſumto hoc remedio diebus Mercurium alvo liberaliter prodiiſſe, deinde vero parcius: ſic quidem, ut 14. ab ejus aſſumptione die adhuc globuli Mercurii cum fæcibus conſpicerentur. Ex illo tempore & bona, & quotidiana Alvus eſt. Reliqua ejus incommoda perſeverabant, & Hydrops crurum, femorumque: ſed perſeverante tumore Hypogaſtrii, atque Hydrope intercute artuum inferiorum redeunte, viribus ſenſim defecit, ac trimeſtri ſpatio a curato Ileo elapſo periit. Inſpectione cadaveris, ut audio, conſtitit corpus durum, atque ingens, ex Uteri ſubſtantia genitum eſſe. Forte id annorum aliquot ſpatio dolorem & obſtructionem, Inteſtini ſive Ilei, ſive Coli, partem plus minus premendo, creavit, ipſumque demum Ileum: ita tamen, ut Mercurii pondus Inteſtinum compreſſum dilatare, reddereque potuerit permeabile. Optimus Hofmannus notavit quoque, Capite *de dolore & ſpasmo iliaco*, a ſex Mercurii unciis aſſumtis intra 5. horas alvum prodiiſſe, & cum illa hujus ſemimetalli unciam, ultraque duas hebdomadas ſemper ejusdem quidquam in fæcibus conſpectum fuiſſe. Caſum hunc poſt ſequentem hiſtoriam commentabor.

§. V. Anno 1752. vocabar ad Coquum Ileo morbo laborantem, *a Colica pictavienſi*, ut videbatur, orto. Pleraque auxilia fruſtra adhibita erant. Etiam autoritate *Galeni* ingens Cucurbita admota umbilico

 fue-

fuerat; poſtquam non modo non levatus fuit, ſed in tantas convulſiones incidit, horæ quadrantem durantes, ut a tribus robuſtis viris vix teneri, vix gubernari, ne ſibi noceret, lectove excideret, poſſet: ex convulſionibus autem, Epilepticorum inſtar in ſomnum ſtertoroſum incidit, algido cum ſudore, & omni modo pulſu inæquali. Cum autem æger pridie furibunde deliraſſet; validiſſimaque convulſione totus quantus in altum eſſet ſublatus, perfectaque Amauroſi affici cepiſſet; non eſt cur convulſionem poſt Cucurbitam natam, Cucurbitæ adſcribamus. Amauroſis hæc, ut &, quæ affuit, Iſchuria, Ileum, ex Pictavienſium Colica ortum, deſignabant.

Poſt hanc convulſionem vomitus continuus fuit potus, alimenti, & medicamenti. Id autem conſtanter obſervatum eſt, quod cereviſiam, quam clam ſubinde frigidam hauſerat, non evomuiſſet.

Quarto die ſumſit unc. iii. Mercurii crudi cum unc. ii. Olei Amygd. Eo non agente, dedi ſequenti mane, ſcilicet die morbi quinto, unc. iv. verum duas tantum deglutire voluit; duas reliquas ſumſit die ſexto.

Ut *Celeberr. Hoffmannus*, loco infra citando, in ſua Matrona magnam ab aſſumto Mercurio tranquillitatem obſervaverat, ita quoque in meo Coquo, a tribus hiſce ſingulis Mercurii doſibus, tres noctes longe tranquilliores ſequebantur. Alvus tamen nondum ſolvebatur, niſi repetito enemate. Ab hoc demum alvus copioſa, ſed absque ullo Mercurio. Nihilominus vomitus redibat cunctorum, præterquam frigidae cereviſiæ. Altero enemate injecto modica prodiit, citra Mercurium, alvus; ut & poſt tertium enema, quod elapſo trihorio ab ultima alvo injectum erat. Doloribus inde crudeliſſimis obortis, inſedit calido molliente balneo ad jugulum fere usque $\frac{3}{4}$ horæ. Quartum poſtea enema, idque purgans,

gans, injectum eſt; unde alvus quidem prodiit, ſed nullus cum ea Mercurius. Dolorum ferocitas & quintum clysma, idque oleoſum, & olei cum opio potum popoſcit. Septimo morbi die, poſt tolerabiliorem ab opio oleoque noctem, ſextum Clysma injectum eſt, ab eoque cum fæcibus copioſis pars Mercurii prodiit. A ſeptimo & octavo clysmate, ſine Mercurio alvus. Die octavo poſt nonum clysma aliquid Mercurii fæces habent. Jam demum ad ſe rediit mens, gutta ſerena ablata eſt, appetitus adfuit, pulſusque omni modo bonus. Nona die ſpontanea Alvus prima, cum plurima veluti corroſi, ac nigricantis, Mercurii parte. Diebus aliquot ſubſequentibus examinatæ fæces, naturali modo quotidie redditæ, nullum amplius Mercurium habuerunt. Graviſſimo hoc morbo ſoluto, nulla ſecuta Paralyſis eſt; quod in eos noto, qui Paralyſin, a Colica Pictonum oriundam, dato adſcribant opio. Sed hos refutare non eſt opus, cum experientia abunde evicerit 1mo. non raro Paralyſin jam cum morbi principio naſci; dum de opio aut dando, aut non dando, nulla adhuc quæſtio ſit. 2do. Nervorum vellicationibus, & diſtractionibus, prudenti opii uſu mitigatis, rariorem longe a Colica Pictonum Paralyſin obſervari, quam quando falſo præconcepta de Opio opinio uſum ejus in hoc morbo damnat.

Refractam valde Mercurii doſin dedi, cum quod ſummopere reniteretur æger, ut ex hiſtoria patuit; tum quod eandem, eave minorem, ſufficere clari Viri cenſuerint. *Riverius*, 1. 2. uncias ſibi ſcribit ſuffeciſſe. *Sylvius De Le Boe*, *idea prax. med. Libr.* 1. *cap.* 15. §. 53. idem confirmat. *Paræus Libr.* 21. uncias iii. ſufficere teſtatur. Alias majorem doſin Medici exhibere ſolent. *Rhodius Cent.* 2. N°. 80. ſcribit unc. v. melle roſaceo miſtis, Iliacum deploratum ſe curaviſſe. Celeberrimus *Hoffmannus Tom.*

4. *part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 4. *obſ.* 4. Matronam unciis vi. ſanavit. Et *Paræus*, qui tres modo uncias dedit, plus dari poſſe cenſuit, laudando *Marinum ſanctum Paralitanum*, qui plus ſimplici vice libram, imo libram ſesquialteram, mulieri dederit, eamque citra noxam alvo viderit brevi ejectam. *Zacutus Luſitanus Prax. adm. Libr.* 2. *obſerv.* 35. ſtrenuiſſimo Duci libram optimo cum eventu propinavit. Imo *Libr.* 2. *de Princ. med. hiſt.* ſcribit multos in Ileo conclamato Mercurii libra, cum aqua calida hauſta, ab imminente morte liberatos eſſe. *Kalſchmidius in Actis N. C.* libram quoque dedit. Et Matronæ noſtræ §. IV. libram generoſe dedimus, 1mo. quia, non ut Coquus, tergiverſabatur, ſed ad omnia paratam ſe exhibebat. 2do, quia metus mortis in procinctu erat, ni extemplo levaretur. 3^tio^. quia cum inſons eſſe remedium conſtiterit, tutior magna, quam parva, doſis eſſe videtur.

Verumtamen obſtat *Hoffmanni* autoritas, qui caute mercandum eſſe ſuadet, eo quod ægri a Mercurio epoto non minus iis, qui Mercurium fodiunt, depurant, aut quomodocunque tractant, Nervorum ſibi contrahere morbos poſſint; idque videtur feminæ demonſtrare exemplo, cui ultra 14. dies quid hydrargyrii alvo prodiret: „ ultimo vero loco, inquit, id non prætermittendum eſſe cenſeo, quod „ collectis licet viribus, ſomnoque & appetitu redeunte, tremorem in artubus, atque vacillationem & impotentiam in pedibus, ultra menſis adhuc ſpatium, perceperit: quæ permoleſtæ affectiones dextro nihilominus Balneorum uſu prorſus demum ſublatæ, & diſcuſſæ fuerunt.

Negari utique non poteſt Mercurium, licet in ſanis mox alvo elabatur, licet etiam in Ileo morbo ſæpe cito pertranſeat, tamen in Ileo, obſtructis admodum Inteſtinis, diuturniorem aliquando moram

tra-

trahere. Coquus noſter eum ſex diebus ventre continuit; Matrona noſtra, & ea *Hoffmanni*, 14. diebus, licet copioſa quotidie alvus prodiret. Utrum duriore fæce, craſſove muco, involutus, in Coli cellulis demoretur, an in Cæci delapſus Appendiculum ſit, quibus a locis partitim lenteque depellatur, determinare non auſim. An in hiſce latebris moratus ab acrimonia quadam erodi poſſit? Sicque Nervos non tantum crudus, ſed & acer factus, lædere queat?

Quodſi hæc ita ſe haberent, annon præſtaret aureos globos deglutire? Aurum enim Mercurio tanto gravius, videretur eſſe quoque tanto ad fæces depellendas potentius; & ſi diutius in corpore moraretur, non foret Nervis inimicum ita, ut Mercurius. In Ileo datum fuerat fruſtra horrendum purgans ex granis. iv. Mercur. Vitæ, cum x. gran. Troch. Alhandal. Deglutitis tandem globulis aureis duobus, ſequenti die copioſiſſimæ fæces prodiere, & globuli aurei poſt 36. horas: vide *Burneti Theſ. part.* 1. *pag.* 357.

Sed contra: illuſtr. *Hoffmannus* unicum modo proferre potuit, quo hanc aſſertionem probaret, exemplum: deinde merito quæritur, num hoc exemplo id, quod probare conabatur, vere probaverit? 1mo. enim Paralytici morbi centies obſervantur curatos Iliacos a tergo ſequi, ſi Colica Pictonum in cauſa fuerit, licet Hydrargyron non potaverint. 2do. *Winklerus* apud *Bonetum*, *Med. Sept. Lib.* 3. *cap.* 30. exhibet hominem nobis, qui ope ſucci librarum ſex putridorum pomorum *Borſtorfienſium* ab Ileo liberatus, nihilominus contractura membrorum, ſpatio 18. ſeptimanarum laboraverit. Et 3^{tio}. ægri mei, Mercurio ab Ileo curati, nullos paſſi ſunt Nervorum morbos.

Sed aliud quid timetur, ne ſcilicet frigore noceat.

Unde & nonnullos id calido cum potu, aut jure carnium, ut mox ex *Zacuto* diſcebamus, ingeſſiſſe videmus: & *Henricum ab Heers Lib.* 1. *obſ.* 2. „ne „ Mercurius frigore ſuo interranea lædere poſſet, „ ſtatim clyſterem ex puro cretico vino injeciſſe, „ legimus." Hoc autem experimenta docere debent, quæ an adſint, videamus.

1mo. In Iliaca clari *Hoffmanni*, & in meis, Mercurius vomitum aut omnino, aut ad tempus, ſtitit; & ſymptomata plus minus pacavit.

2do. *Hoffmannus* ibidem caſu V. ægræ ſuæ iliacæ dedit pro omni potu „aquam fontanam frigidam pu„ ram, aqua Menthæ correctam, cujus libræ ſa„ lis Abſinthii dr. j. & ſucci citrei unc. β. adjece„ rat, more *Riveriano*.

3^tio^. Idem magnus Autor gelidae uſum cum Collega *Naboth*, teſtatur egregium ejusmodi in morbis ſe obſervaſſe.

4to. Experimenta, *Part. IX. Rat. Med. Cap.* V. relata, docent Ileum morbum *Neapoli* aqua gelida curatum; potum frigidum eidem ægro poſtmodum, *Viennæ* eundem in morbum relapſo, unice proficuum; Herniamque incarceratam gelidæ admotu fuiſſe ſanatam.

5to. Illuſtris *Hoffmanni* Oenopola vomitu cuncta rejecit, præter aquam gelidam, cui quidem calentis fruſtulum panis injectum erat, calorem vero ab illo ſervare non poterat.

6to. Idem in Epicriſi ad hunc Iliacum morbum, hanc ſuam frigidam aquam laudat impenſe, teſtimoniumque *Amati Luſitani* affert, aſſerentis, „ ſe atro„ cem Inteſtinorum dolorem aquæ frigidæ exhibi„ tione ſubito, & incantamenti inſtar, ſuſtuliſſe.

7mo. Idem Autor præterea *Tom.* IV. *ſect.* 2. *cap.* 5. laudat utrosque Luſitanos *Zacutum*, *Amatumque*, ut „ qui Colicam *Blilioſam*, (nobis dictam *Pictavien*„ *ſem*)

„ *ſem*) cum aquæ frigidæ potu, tum nivis uſu,
„ curatam meminiſſent.

8vo. Adjungit ad hæc *Hoffmannus* obſervaſſe ſe ſe „ Paralyſin, hac de Colica natam, frigidioribus, „ quam calidis Balneis, magis auſcultaſſe.

9no. *Petrus Foreſtus Lib.* 21. *in Schol. ad Obſ.* 12. mire quoque utroſque *Luſitanos* laudat „ quod aquæ „ frigidæ interno, externoque uſu, complures & a „ Colicis, & ab Iliacis morbis, curaviſſent.

10mo. *Joannes Crato Lib.* 3. *conſ.* 13. Medicos magnos exiſtere ait, „ qui frigidiſſimam aquam adhi- „ beant in hiſce morbis

11mo. *Burnetus* in *Theſauro Lib.* I. *pag.* 315. ſcribit *Franciſcum Gautier* nonniſi frigidiſſimis tantum & exhibitis, & admotis, ab hoc morbo curari potuiſſe.

12mo. *Septalius Lib.* 7. *animadv. pag.* 248. Hominem ventris dolore ad omnia rebelli fere enectum, ut algidus ſudor jam adeſſet, nullusque ultra percipiundus pulſus; aqua multa, etiam nive frigefacta, ſic mutavit, ut mox in ſomnum 4. horarum incideret, ab eoque ſomno alvum copioſiſſimam deponeret, ac integræ reſtitueretur ſanitati.

Ex quibus omnibus, ni fallor, conficitur id, ut Mercurius frigoris cauſa non modo non vituperandus, ſed potius laudandus ſit: ut cuncta in genere frigida actu, motum convulſivum a loco affecto Inteſtini verſus ſuperiora moderando, ſedandoque, efficiant, ut motus periſtalticus ab irritante in affecto Inteſtini loco cauſa exſuſcitetur, animetur, ſolusque nunc agens, materiæ obſtruentis determinationem verſus inferiora promoveat.

Nunc forſitan, cum *Hippocratis* Tetani frigidae aquæ affuſione curandi methodo, hujuſcemodi convenirent Obſervata? Profecto ſi toties, aut totus Ileus convulſivus eſt, aut convulſio aliunde accedens, hunc morbum alias fors ſolubilem, jam irreſo-

ſolubilem reddit, gelidorum Nervis applicatorum efficacia, videretur ex methodo *Hippocratis* explicanda: & eſſet quoque huc referenda Hiſtoria, quam *Ill. Præſes* ex *Act. Edimb. Tom.* 5. profert, in qua ad morem Hippocraticum prudens gelidæ *affuſio* Ileum morbum, qui conſuetæ methodo, calentibusque fomentis, minime obaudiverat, feliciter ſanavit: quo eodem modo illuſtris *Weſterhoff*, *Rat. Med. Part.* IX. *pag.* 56. incarceratam Vetulæ Herniam, calidis fomentis immorigeram, aquæ gelidæ applicatione ſanavit.

Eſt tamen methodus Tetanum curandi *Hippocrati* duplex: altera quidem frigidis, calidis altera admotis; ut demonſtravi *Part.* X. *Rat. Med. pag.* 112. Eodemque plane modo duplex & noſtra eſt: plures enim & calidis epotis, & calidis percuramus fomentis; nec, niſi his irritis, ad frigida audacter confugere ſolemus.

Quæſtio ſupereſt an tuto in hoc morbo violenta & acria remedia Umbilico adplicentur?

Varia argumenta videntur huic applicationi patrocinari. I^mo^. *Galenum* novimus ingentem Cucurbitam Umbilico admoviſſe, idque plures laudaſſe Practicos.

2do. *Ballonius Epid.* I. „ Vidimus, inquit, cui„ dam acerbitate doloris colici detento, placatos „ eſſe dolores, adhibito Umbilico modico empla„ ſtro cauſtico, & veluti Eſcharam faciente, & in„ tus foras evocante. Sic refert ille, licet haud omnino id approbare videatur, ſed, ad affinia effectu remedia, aliquanto autem tutiora, ut confugiamus, hortetur.

3^tio^. D. *Sennertus Lib.* 3. *part.* 2. *Sect.* 2. *Cap.* 2. & quoque *Lib.* 5. *part.* 3. *Sect.* 3. *Cap* 6. „ Efficax „ eſt ad Colicam Oleum Saponis, quod ſic paratur: „ ℞. Sap. Hiſp. part. I. Calcis vivæ part. II. De„ ſtill. per alemb. vel retort. Oleum ab aqua ſepa-

„ re-

„ retur, cujus gtt. 6. vel 7. Umbilico cum goſſy-
„ pio imponantur.

4to. Diſſertatio *Duiſpurgi ad Rhenum* prodiit, anno 1763. Autore *Mathæo Bruckner*, de *Colica Pictonum*, cujus in cura commendatur lati, fortisque Emplaſtri Veſicantis, cum Cantharidibus parati, applicatio, ad locum Ventris plurimum dolentem. „ Hoc, inquit, ita agit per Nervos in Emiſſaria „ organorum excretoriorum, ut diſponantur ad „ transmittendum recrementum. Non extimeſcen- „ dus eſt ille dolor levis, inde excitatus, ac ſi do- „ lorem dolori adderemus. Nec volumus inquire- „ re, an revellendo, an attrahendo, an ſtimulan- „ do, agat illud? Scire ſufficit optatum impetrari „ effectum, puto doloris colici imminutionem ex „ topico tali, anodyno hic omnium ſummo." Sed cum in Colica Pictonum præcipuus dolor ad umbilicum ſævit, videtur Autor ille Veſicantis ad Umbilicum intelligere adplicatum: imo poſthac id videtur jubere, ſiquidem addit: „ Interea dum, hæc „ aguntur, nempe cum Veſica elevatur in regione „ umbilicali &c. Ergo umbilico applicandum ju- „ bet, idque diu tenere apertum; ſin minus, a „ latere alterum imponendum eſſe." Ac demum addit: „ curam tutiſſimam, citiſſimam, ju- „ cundiſſimam, *methodo noſtra conſtanter obſervavi* „ *ſuccedere*, qua *Pareſis* arceri & præcaveri poteſt, „ & debet: & quo citius his ſuccurritur, eo minus „ periculi.

Non video cur minus in deſperato hoc morbo uteremur Veſicantibus, quam in ſæva Pleuritide, poſtquam debitæ & evacuationes, & applicationes, vehementiam non moderantur doloris: unde cum Veſicans in Pleuritide ſæpe miranda præſtet; cum & Acria, & Veſicantia, Autores in Ileo morbo tantopere laudent; tuto nos in hoc morbo veſicantibus

uti

uti poſſe arbitror; poſtquam, ut in pleuritide, conſueta artis adminicula incaſſum adhibita fuerint. Et quemadmodum haud in laterum dolore Inflammatorio duntaxat, ſed & in Rheumatico, atque Spasmodico, Veſicantium laudamus, extollimusque effectum, ita quoque in varia Ilei natura eadem confore reor.

Eſt autem aliquid, hac occaſione monendum. Oleum Lini clysmate frequentius injectum, Oleum amygd. recentiſs. ore aſſumtum, morbo huic egregie mederi non ſemel vidi; ipſum autem Lini oleum, cum nauſeoſum ſit, ægrique hi continuo fere vomant, raro ore ſumendum dedi: cum tamen idipſum nunc percipiam ab exp. Viro *Gallesky*, *Tilſitſenſi Medico*, tot tantisque efferri encomiis, dum unum ejus, alterumve cochleare, quavis hora in potu aliquo calido exhibetur; ita quidem, ut etiam poſt ſtercoreum vomitum ſalutem afferret; tuto quoque inpoſterum explorare expedit.

Machinam Italicam, de qua *Part.* 8. *&* 9. egi, in hoc morbo tantopere laudatam, Brutis tantum applicui, non applicaturus hominibus, donec numeroſa *Italorum* exempla majorem ingerant fiduciam audaciamque: tum quod ſemel iterumque ſeſe obtulerit experimentum in Cadaveribus humanis, tantam eſſe nonnunquam Valvulæ Coli reſiſtentiam, ut ne ingens quidem hujus Machinæ potentia eam potuerit ſuperare; tum præſertim, quod mirandus ac formidandus ille caſus, quem *Rat. Med. Part.* 9. *Cap.* V. retuli, homini profecto, ſi contingeret, letum indubitato eſſet illaturus.

CAPUT XVI.

De Vario Hydrope.

§. I. *Paracenteſis Abdominis fortunata, quam Lympha educta ſperabilem non fecerat. Laus Corticis Peruviani hoc in caſu. Phænomena Lymphæ eductæ, & facta cum eadem experimenta.* §. II. *Altera Paracenteſis Octennis puellæ. Aliquid circa requiſitam corporis in Paracenteſi poſitionem. Remediorum a Paracenteſi datorum, Chinæ potiſſimum, recenſio. Experimenta cum Lympha facta.* §. III. *Paracenteſis tertia feminæ* 28. *annorum. Et quoque optimos a Cortice peruviano hæc eſt experta effectus. Occaſione experimentorum, de Lympha captorum, quædam de Lithiaſi. Explicatio Textus prognoſtici ex* Hipp. Libr. ij. Prorrh. *Quædam de Hydrope Peritonæali.* §. IV. *Paracenteſis quarta. Phænomena Lymphæ. Duplex in hac femina morbus, Pectoris, Ventrisque. Incertitudo utrum cum Aſcite Cyſticus, an ſolus adeſſet Aſcites? Reditus Aſcitis poſt Paracenteſin, & tandem Mors. Anatome. Epicriſis Tumor in Vita manifeſtus, in Cadavere non invenitur; ad quod explicandum* §. *ſequens adornatur.* §. V. *Tumor Epigaſtrii mobilis; tumor profundior Ventris veluti emphyſematicus, in vita percepti, citra eorundem in Cadavere veſtigia. Aſcites adfuit. Cur haud inſtituta in illo Paracenteſis? Anatome mirabilis. Epicriſis. Phænomena Lymphæ. Curioſa Membrana inventa in Ventre. Ventriculi degenerationes frequenter prope Pylorum inveniuntur. Quid demum fuerit id, quod nobis tumoris dederit perceptionem? De interna externaque ſanguinis tranſſudatione. De judicatoriis nihil judicantibus.* §. VI. *Cyſticus Hydrops, in quo octies eſt inſtituta Paracenteſis. Enarrantur auxilia,*

quæ

quæ interne externeque admota ſunt. Mors. Inſpectio Cadaveris. Multa in eodem maxime notanda. Et Virgines quoque uterinos quosdam morbos, quos alias viro uſæ, pati poſſunt. De Vermibus quædam. §. VII. *Pathologica diſſcuſſio quintuplicis nobis noti Hydropis, una cum ſerio examine Imo. Diagnoſticorum ſinguli ſignorum; 2do. Auxiliorum, quæ peti ad ſingulum ex Medicina, Chirurgiaque, ſoleant; 3tio. ex demonſtratione incertitudinis Diagnoſeos, tutior medendi Methodus proponitur.*

§. I. Femina 25. annorum, convenit me die 15. Maji anni 1766. referens elapſo abhinc ſesquianno ſe, in quintum menſem gravidam, febre intermittente correptam fuiſſe, ab eaque non liberatam, niſi ſexta demum a Partu ſeptimana. Lochia parciſſime fluxiſſe; vix detumuiſſe a partu ventrem; & in octavam usque ſeptimanam ſeſe macram, debilemque, lactaſſe infantem: febre autem ſexta a partu ſeptimana exulante, tumidiorem ventrem ſibi redditum fuiſſe, cruraque tumere cepta: hæc tamen poſtmodum, non illum, detumuiſſe.

Deprehendimus manifeſtam in Ventre fluctuationem. Nonnullis Medicamentis fruſtra uſa erat: & licet a ſex retro ſeptimanis Baccarum Juniperi infuſum, quod ſæpe confert, largiter bibiſſet, paucam tamen admodum urinam reddebat, multaque ſiti vexabatur. Menſes tamen ſub hujus infuſi uſu redierant, appetitus aderat, & quotidiana Alvus.

Dedi ipſi ſalem Alcalinum in Vino; Vinum ſquilliticum, aromaticum, &c. a quibus dum nihil omnino levaretur, ad Paracenteſin obeundam in Noſocomio manſit.

Paracenteſi 28. Maji inſtituta, prodiere 68. Libræ aquæ, non fœtentis quidem, ſed ſubrubellæ, grumoſo ſanguine in Vaſorum fundo paulatim collecto.

Lympha

Lympha ad ignem parte multa avolabat, parte aliqua coagulabatur; admiſtu ſyrupi Violarum colorem non mutabat.

Emulſio leviter paregorica mox dabatur, admiſta uncia unica aquæ Cinamomi ſimplicis, a qua moleſti poſt operationem flatus commode diſcutiebantur. Preſſione aquarum ablata, promota mox urinarum ſecretio & excretio eſt: ſic ut decima poſtea hora urinæ libram mingeret, deque die in diem copioſius, cum craſſo ſæpe ſedimento.

Et hoc die, & toto tempore, quo in Noſocomio fuit, calor 96. 97. graduum, calor utique hominis ſani, fuit. Mox bonus ab operatione appetitus, quamque paſſa inexplebilem erat, ſedata ſitis fuit. Intra 15. dies adeo convaluit, ut repeteret pagum ſuum.

Eventum adeo felicem aqua, ventre educta, ſperare vetuerat. Copia namque magna cruoris ſingulo in vaſe, quo eam effluentem exceperamus, ſubſidebat. Hinc partis cujusdam Diabroſin, facileque inſequuturam Gangrænam, ſimiles olim captæ obſervationes vereri jubebant.

Ut autem, quoad ejus fieri poſſet, hanc infauſtam Prognoſin averruncaremus, dedimus feminæ mox a conſpecta poſtridie hac Lympha, unciam integram Corticis Kinæ quotidie; domumque redeunti ſemilibram ejus procuravimus illi, ut unciam mediam quotidie adhuc ſumeret.

§. II. Octennis puella, parvæ valde ſtaturæ, rachitica, Variolas quinquennis paſſa, ſana exinde, ceperat ineunte Octobri 1766. abdomine tumeſcere, & intra 14. dies ejus eſſe molis, quam nobis medio Januario 1767. in Noſocomio, cum manifeſta fluctuatione, monſtravit. Cum ab egregio ſolertiſſimoque Medico *S. Rathberger* optima ac ſelectiſſima remedia, ſumma quidem cum prudentia, incaſſum

vero, exhibita eſſent, autor matri fui, ne inani medicatione vires ultra dilapidarentur, ut paracenteſi aquam extrahi ſineret. Annuit. Jan. 21. eam inſtituimus.

Inſtrumentum triquetrum difficulter intravit, nec ſine dolore ſolito majore. Cauſam rimati, deprehendimus eam hic eſſe, quod jacente corpore lympha minus in pubem gravitans, ſuperiora verſus fugiat, ſi Venter totus lympha non expandatur. Unde ſi quis poſtmodum evacuandus Hydrops eſt, qui univerſum ventrem non tendat, corpore erecto puncturam faciemus; ut a gravitante aquarum in Epigaſtrio mole tendatur maxume is, qui pertundendus eſt, locus.

Libræ duntaxat ſex effluxere Lymphæ, nihil fætentis, ad ignem coagulabilis, ex flavo virideſcentis, turbidioris, ac ſenſim ejusmodi floccos ſuſpenſaque filamenta contrahentis, ac ſi ſerum, aut lympha, in filamenta jam coagulata, in reliquo humore fluctuaret. Alvus, & urina, quæ pigræ antea, ac parcæ fuerant, mox libere, copioſeque, fluxerunt. Dedi illi libram Emulſi cum uncia Syrupi Althææ de die, ſimilemque nocte cum uncia Syr. Diacodii. Nulla ſitis. Appetitus, ſomnus, pulſus, vires, bona. Urinæ plerumque major, quam aſſumti liquidi copia; ſic ut videretur, liberatis ab aquæ compreſſione viſceribus ouropoieticis, id, quod reliquum lymphæ, infimo in ventre fuiſſet, & abſorptum, & renibus feliciter excretum fuiſſe.

Decima exinde die, quo reſtaurarentur omnia, & Recidiva averruncaretur, Cortex Peruvianus ipſi datus, eoque 3. ſeptimanarum ſpatio ſic uſa puella eſt, ut decoctum unciæ mediæ Corticis abſumeret quotidie. Convaluit egregie, ita ut Matri brevi reſtitueretur; ac medio ab illinc elapſo anno ſeſe nobis belle valentem ſtiterit.

Lym-

Lympham Paracenteſi eductam, in tribus majoribus vitris ſervatam, quotidie examinavimus, & necdum putrem eam 4. Febr., die poſt operationem 15., invenimus. Quin denuo hoc 15. die lympham nitido in cochleari igni exponentes, more ſeri ſanguinis, & ſani, & recens educti, in maſſam ſciſſilem, albuminis ovi inſtar, coagulari deprehendimus. Cum Syrupo Violarum tamen virideſcebat, virore poſt biduum evanido toto. An ſignum alcali hæc virideſcentia? Flavi colores ſolent hunc ſyrupum viridem reddere perpetuo. Sed & ſerum non, aut vix, flavum, quod quorundam hominum ſanguini miſſo adeſt, ſyrupum viridem reddere vidimus. Et ovi albumen, minime coloratum, ſyrupi viridem reddit colorem. An igitur cuncti humores animales latens quoddam Alcali poſſiderent, quod ſyrupus violarum præprimis indicaret? Attamen ſerum hydropicum §. 1. hujus capitis ſyrupi haud mutavit colorem: an hoc, quia pauca tantummodo parte coagulabile erat? Verum cur omnis ab hac miſcela viror natus, intra biduum evanuit? Sed quoque in miſturis color, eisdem a ſyrupo hoc conciliatus, brevi mutatur.

Die 12. Febr. qui a Paracenteſi 23. erat, ipſa hæc Lympha, eousque conſervata, manifeſto efferbuit cum aceto. Alia ejus portio ad ignem coagulata fuit: indureſcebatque præterea in ſciſſilem maſſam glutinoſa illa materies, quæ in Lympha hac primo diu ſuſpenſa, ad fundum denique ſubſederat. Liquor proinde animalis, qui quiete, in aëre aperto, 23. dierum ſpatio, & putrefactus, & alcalinus erat, vim adhuc plaſticam ſuam, ſeu coagulabilem, ſervat; ubi tamen humores putredine reſolvi, ac ſua coagulabilitate privari, vulgo creditur. Doleo me tentamen cum ſyrupo Violarum hoc tempore neglexiſſe.

§. III. Femina 28. ann. procera, toroſa, venuſta, convenit nos die 25. Octobr. 1765. enarrans ſequentia.

Decennium erat ex quo nupſerat. Vix nupta autem, dolore, atque ardore Abdominis immani, cepit torqueri ſpatio nucthemeri; qui, ut alvo pertinaciter clauſa ceptus, ita quoque enemate paſſim ſolvi ſolitus eſt. Quotannis hucusque idem malum repetivit, ſemper autem ad enema conſuetum conticuit. Quinquennium numerat ex quo intumeſcere cepit Abdomen, paulatimque ſibi viſum eſt augeſcere. Paſſa quoque totis hiſce annis Cephalæam gravem, frequentemque, eſt. Gravida nunquam fuit. Catameniorum perpetuo ordinatum fluxum habet. Album fluorem primo ſex menſes paſſa, citra ullum ardorem, doloremque, poſtmodum vero tantum circa menſtruum tempus. Mane ſolet tuſſire, craſſamque ejicere, glutinis inſtar, materiem. Alvus bona. Facies ſana, pulcra. Nullus unquam crurum pedumque tumor. Decies & octies, dierum 9. ſpatio, *Baadenſi* balneo uſa citra levamen eſt; niſi quod recuperaverit, quem amiſerat, appetitum: attamen angi a paſtu ſolita, appetitum explere non audet. Non ſitit unquam fere in vita ſua. Sedentaria eſt.

Ex obſervationibus, quas occaſione alia §. VI. recenſebo, Hydropem aut ſaccatum, aut peculiarem inter Peritonæum ac muſculos abdominales locatum, ſuſpicari quis poſſet; ſed manifeſta fluctuatio arguebat Aſciten. Quamobrem remediis in Aſcite plurimum laudatis, ac potiſſimum Vino, bulbo recenti Squillæ, Aromatibusque, medicato, morbum debellare ultra duos menſes anniſus, ſpem aliquando magnam fovi ſalutis; verum malo rurſus increſcente, Paracenteſin ſuaſi; quam cum repudiaret, rem commiſit naturæ, nec rediit.

Tan-

Tandem die 29. Julii hujus, quem vivimus, anni, ſe rurſum ſtitit, monſtroſe tumens, maxime hypogaſtrio, Paracenteſin ſubitura: quam elotis pridie inteſtinis, die 3. Auguſti perfecimus. Aſcites enim haud minus jam, quam olim, ex fluctuatione manifeſtus apparuit: quin & nunc raram Alvum, ac paucam conquerebatur urinam.

Figura hæc abdominis, monſtroſius nunc ad Hypochondrium penduli, atque ad media femora deſcendentis, revocabat nobis in memoriam Ventris effigiem, quam *Job van Mekeren in ſuis Obſervationibus* dederat, una cum phænomenis, eorum, quæ femina noſtra patiebatur, conſimilibus: circa quæ egregius vir *J. B. Morgagni* haud minore cum judicio, quam experientia, commentatus eſt: & circa quæ ipſe poſtmodum fuſius diſſeram.

In Paracenteſi ægra doluit tranſeunte inſtrumento, minus principio, quam fine, antequam totus venter eſſet penetratus.

Aqua limpida, inodora, non colorata, librarum 54. pondere effluxit; ultimo in vaſe leviter tincta cruore, eo quod aquam omnem vacuare conati, vulnus utcumque irritaſſemus.

Ut omnes, ita hæc femina, nullam debilitatem, nullam anxietatem, nullam vultus mutationem paſſa eſt. Quippe cauſa horum incommodorum prævenitur, hodierno more adaptando machinam Aqualiculo, quæ illum totum pro ratione eductæ lymphæ molliter, æquabiliterque, ſtringat. Et quod omnes paſſim numeroſi flatus ac borborygmi torquent, noſtra non eſt paſſa, cujus rei mox forte ratio patebit.

Cum nunquam ſitiret, vix bibit die libram emulſi, & Panadellam in nutrimentum ſumſit. Nihilominus ſex & ultra libras urinæ miſit. Pulſus,

ſomnus, optimi. Atque ita a principio operationis bene ſe habens, domum rediit 13. Auguſti.

Verum quemadmodum prioribus, ſic & huic mulieri, Corticem Peruvianum dare cepimus jam tertio ab operatione die, mediæ unciæ quantitate ſpatio nucthemeri; ne ſcilicet operationem Gangræna ſequeretur, ut vires conſervarentur, fluida compingerentur, ac demum adſtringerentur, roborarenturque ſic ſolida, ut omnis recidiva, quoad ejus fieri poſſet, averruncaretur. An igitur quod ægri noſtri tam belle ſe ſe poſt Paracenteſin, habeant; quod quovis pravo Symptomate careant; quodque tam cito ad negotia ſua redeant; Corticis Peruviani uſui magnam partem adſcribendum eſt?

Lympha aſſervata in ſpatioſo cubiculo, in quo, ope venti admiſſi, calor Amoſphæræ, foras calidiſſimæ, vix 70. gradum excederet, ut non in eductione fætuerat, ita nec toto quatuor dierum ſpatio fætorem ullum contraxit: his demum elapſis ſenſim fætere cepit; omnium vero primum illa, quæ ultimo educta, ſanguinis id pauculum, cujus memini, gerebat. Porro idem ille ſanguis pauxillatim diſparebat, atque lympham pellucidam relinquebat, minimeque coloratam: hæcque iterum lympha, corrupta demum penitus, exhibuit nobis copioſam arenam, ad latera vaſis affixam, eodem plane modo, quo toties in Urinis ægrotantium contemplamur.

Confirmatur inde Lithiaſin haud unice ab urina, verum etiam ab aliis generari humoribus; mirumque propterea non eſſe, quod quocumque humani corporis in loco calculos Medici, atque Anatomici, invenerint. Nec minus capitur cauſa, ob quam ruber noſter ſanguis rubedinem pedetentim amittere poſſit; ſic ut demum pallidus humor, vix coloratus,

in internis palpebris, labiis, internis naribus, totoque ore interno, appareat.

Lympha hæc & principio, & poſt quatriduum, & cum demum fœtebat, in puro cochleari igni impoſita in maſſam ſciſſilem coibat. Confirmatur hinc obſervatio §. præcedentis.

Redeamus pauliſper ad Diagnoſin noſtram, quæ vel cum Hydrope aſcite Cyſticum, vel Hydropem peculiarem, Peritonæum inter muſculosque abdominales, deſignare videbatur; eoquod in utraque hac ſpecie, collectis ſententiis *Nuckii in Adenographia*, *Gullmanni Tom.* 3. *actor. C. N. Obſ.* 105., *Maucharti. Eph. N. C. Cent.* 8. *Obſ.* 14., *Drelincurtii in Reſp. ad Epiſt. de rec. med. ſt. Littræi Acad. Sc. Reg. Par.* 1707. pluriumque aliorum Autorum, id evidenter conſtat, quod menſium naturalis fluor, faciei nativus color, appetitus, vix ſitis, crura non tumida, virium integritas, priore ſaltem tempore, obſervari ſoleant: quæ profecto omnia in noſtra femina aderant. Sed dubium brevi ſolvebatur; ut mox patebit. Eductis Paracenteſi aquis, Venter quidem nobis minus juſto concidiſſe videbatur, verum cum Machina quæ, ſuppoſitis hinc inde pulvinarculis, abdomen arcte conſtringere debebat, conveniens ejusdem impediret examen, noſtrum ſuſpendimus eodem tempore judicium; donec poſt Octiduum, machina ablata, tumor ventris appareret, & quidem Cyſticus ille, & magnus, & fere medio in abdomine, ſub umbilico ſiniſtrorſum locatus, quoque corporis ſitu vario volubilis in omnem, maxime in ſiniſtram, partem. Sic quidem ut Hydropem cum Cyſticum, tum Aſciten, una in ventre femina gereret; & hoc punctura ablato, illum adhuc pateretur.

Hæc data a claris ſcriptoribus ſigna Hydropis, ſive Cyſtici, ſive inter muſculos abdominales,

Peritonæumque locati, ea ipſa ſunt, quæ magnus *Hipprocrates*, diffuſo ſuo textu *Prorrhet. Lib.* II. ad felicem in Hydrope Prognoſin abſolute requirebat. Eadem ſigna noſtræ ægræ in Hydrope & Aſcite aderant, & Cyſtico. Aſcites hinc bonum exitum per Paracenteſin habebat: ſed Hydrops cyſticus, ſi ex bonis iſtis ſignis internoſcatur, non ſuſtinet tamen bonam Hydropis, quam *Hippocrates* curabilem facile exiſtimabat, prognoſin; utpote quæ ſerius ocyus in interitum vergat. Neque etiam bona eadem ſigna bonam ſæpe Prognoſin in ea Hydropis ſpecie formant, quæ Peritonæum inter muſculosque eſt: quandoquidem diſtinctos prope Umbilicum tumores crebro habet, a quibus degeneraſcentibus ejusmodi Hydrops ſæpe naſcitur, & a quorum malignitate mortem inferre ſolet. Ergo bona hæc ſigna fauſtam quidem prognoſin & in Hydrope ἀνὰ σαρκὰ, & in Aſcite formare ſæpe ſolent; rarius vero in Hydrope Cyſtico, & eo, qui muſculos abdominales inter & Peritonæum fit.

Mulier noſtra, quæ, ut retuli, Corticem Kinæ mox a principio ſumſit, ſumere illum ad medium Auguſtum, ſummo emolumento, optimisque cum excretionibus, continuavit. Dolore Colico tunc, cum modica admodum fæcum urinarumque excretione laborans, purgante *Aq. Lax. Vienn.* bis ſumto, datiſque Paregoricis ac Mulcentibus, brevi convaluit: ita tamen, ut novi Aſcitis poſt hanc Colicam principia iterum animadverti videantur. Ut autem urinæ fluor, qui poſt hanc ultimam Colicam parcus erat, promoveretur, ſumſit remedii compoſiti ex Balſ. peruviani dr. jß. Vitelli ovi n. I. & ſyrupi Glycyrrhizæ unc. iij. cochleare parvum omni trihorio: hujus auxilio urinæ laudabiliſſimæ, cum virium, cunctarumque functionum reſtitutione, tumorisque decremento, hucusque profluunt.

§. IV.

§. IV. Convenit me in Noſocomio femina 33. annos nata, die 26. Nov. 1766. narrans ab ipſa ſua infantia difficiliore reſpiratione ſe laboraſſe; ſanam cæterum ac vegetam octo infantes ſe feliciter enixam eſſe, atque lactaſſe; ita tamen, ut dum infantem octavum lactaret, nonnihil ſanguinis cum ſputis reddidiſſet. Elapſis autem 15. ab hinc menſibus, ſe paſſam eſſe abortum, ac ſanguinis octo integris ſeptimanis perſeverantem fluxum: quo vix ceſſante, denuo concepiſſe ſe, ventremque in eadem graviditate præter conſuetum graviditatis morem intumuiſſe; tuſſi deinde, ac vomitu, floridique expuitione cruoris laboranti ſibi, Venam tuſam eſſe; quo effectum, ut ſputi ſanguinis ceſſaret quidem violentia, ſed idem tamen cum glutine nonnunquam adhuc prodiret. Nec ventrem ſolum præter graviditatis morem extumuiſſe, ſed tribus ante partum ſeptimanis & crura tumida fieri cepta. Medio demum Septembri ſe peperiſſe quidem feliciter, vix vero ventrem concidiſſe, octiduo primo infantem lactaſſe ſe ſe, monente autem Medico, ablactaſſe. Die a partu octavo, more vulgi Auſtriaci, Templum ſe adiiſſe, recreſcentibusque brevi viribus, & ventrem ſic a data medicina collabi cepiſſe, ut jam durum quoddam in eodem corpus, cum a ſe ſe, tum a medico, deprehenderetur: verum triduo poſt in molem priore duplo majorem extumuiſſe abdomen, idque ita pertinaciter, ut nec priora, nec alia ſelectiſſima remedia, nec ipſa, quæ diu affuiſſet Diarrhœa, quidquam profuiſſent. Reſpirationem laborioſam nunc ſibi eſſe, Tuſſim acrem, noctes inſomnes.

Hac facta ab illa, maritoque, Anamneſi, ad formandam Diagnoſin, & Prognoſin, multo non erat labore, opus: ex enarratis quippe facile conſtabat, quemadmodum in caſu proxime priori, Aſcitem, &

ſimul aut Cyſticum eſſe Hydropem, aut alius generis tumorem; defectu autem bonorum ſignorum, quæ ſupra recenſuimus, ambiguam valde eſſe Hydropis utriusque Prognoſin.

Cum manifeſta perciperetur Lymphæ fluctuatio, cum vita feminæ miſeranda, ac fere intolerabilis eſſet, viresque palliantem ſaltem admitterent Paracenteſin, quin & eandem expeteret ægra; 27. Nov. inſtituimus illam. Haud ultra 30. Libras educere potuimus. His eductis, mox durum corpus, & inæquale, dextro in latere, pone Umbilicum, deprehendi. Thermometrum in oblongo vitro Lymphæ, mox eductæ, immerſum totum, notavit gradus 99. quos eosdem ipſa mulier paulo ante operationem notaverat.

Lympha educta flava, & limpida, dum & mox a Paracenteſi, & octiduo poſt, igni imponeretur, ſic diſparuit, ut levis modo, ac tenuis, pellicula relinqueretur. Conſervabatur omnis Lympha in 15. vitris majoribus,-quorum in uno alterove ſubaciduli quid odore advertebatur die 8vo, die vero 11mo quid putridi, absque ulla tamen cum aceto efferveſcentia. Cubiculum in quo ſervabatur hæc lympha gradus caloris 62. 64. perpetuo notabat, niſi forte ſemel iterumque paulo vehementius accenſo fornace.

Urinam, poſt operationem, paucam ſemper ægra reddidit; &, contra id, quod cum in noſtris urinis ſanis, tum in iis febricitantium, quotidie obſervamus, urinæ ejus, in 12. diem aſſervatæ omnes, nec mihi, nec mecum examinantibus multis aliis, vel minimum exhibuere fætoris; quamvis indies magis fuſceſcerent, ſedimen formarent, imo ſitum quendam, eæ priorum dierum ſaltem, contraherent. Sedimen urinarum quatuor priorum dierum lateri contrito, ut Hydropicorum ſæpe eſt, ſimile fuit; reliquorum autem dierum ſubflavum.

Quo

Quo tempore urinæ ſedimen lateri trito ſimile, eodem tempore febricula adfuit. Cortice actutum tunc dato, & febris ceſſavit brevi, & ſedimen ruf-ſum. Febriculam hanc pulſu, haud vero thermometro, cognovimus: hoc enim perpetuo calorem ſignavit naturalem.

Flatus poſt operationem affuere quidem, ſed haud moleſti. Dolorem a die quarto a Lumbis ad inguina tendentem queſta eſt.

Quæ præcedentibus, & huic data emulſa ſunt. Miſcui cum Cortice Peruviano diuretica: hæc nihil operabantur; illius vero ope & febris ſilebat, & renaſcebatur appetitus, ſomnusque, & pectus liberum fuit, & ceſſantibus antiquis torminibus Ventris, alvus quater, quinquies quotidie, cum levamine, commodeque, poſita fuit; vires tandem eo creverunt, ut tota fere die extra lectum eſſe amaret.

Cum omnibus hiſce emendationibus, lymphæ die 7mo reditum percepimus, ita ut tamen durum corpus, de quo ſupra, adhuc deprehenderemus.

Itaque duo morbi principes videntur adfuiſſe: alter pulmo debilis, ac, cum tuſſi, ſæpius quid ſanguinis ſputis commiſti, ſemel ſanguinem purum floridumque, ejiciens: id quod a diatheſi jam infantiæ, a repetita toties graviditate, partuque; nec minus a tot infantum lactatione, oriri potuiſſe facile capimus. Alter morbus, Aſcites; quem in graviditate nona, a nimia per abortum hæmorrhagia eam reor contraxiſſe: qui & ipſe Hydrops aſcites, utrum a tumore quopiam præternaturali cujusquam in ventre viſceris originem duxerit; an vero præter Aſciten verus Hydrops Cyſticus adeſſet, coram Auditoribus determinare non potui.

Creſcente immaniter Ventris tumore, Paracenteſin alteram ſuaſi, viribus egregie conſtantibus: maluit

luit vero illa proprios repetere Lares, aptisque ibidem medicamentis uti.

Poſthac ſæpius ſe ſtitit coram, ſtatum exhibitura ſuum, auxiliumque petitura: hyeme vero aſperiore ſolus maritus venit. Tandem vi morbi victa maritum urſit, ut in ſella geſtatoria in urbem, & noſocomium, ſe ſe ferret; quo a me examinari, & ſive medicamentis, ſive altera Paracenteſi, ſuis levari miſeriis poſſet. Marito id renuncianti præ letali ejus debilitate diſſuaſi. Dies 17. Martii calamitatum finis fuit.

Die 18. Martii, elapſis 30. a morte horis, cadaver examinaturus acceſſi, non modicam Medicorum ac Studioſorum inveniens catervam. A diuturna ponderoſi corporis decubitu, ab humorum putredine, vitaque diu minima, conſumſerat Gangræna lumbos, femora, nates: purpureusque color crura, ventremque, deturpabat.

Tumidiſſimus ſane ac monſtroſus Aqualiculus fuit: extantibus cum Sterno coſtarum infimarum cartilaginibus plurimum extrorſum. Eratque adhuc ita tumidus tunc Venter, licet non in Paracenteſeos loco, ſed pone illum, facta ſponte apertura inveniretur, qua liquor de ventre extillaſſet, jamque, moto pauxillum cadavere, ingenti jactu erumperet.

Spontanea hac apertura cultro dilatata, aqua copioſiſſima proſiliit, eaque limpida, ſubflava, fætida admodum. Menſurare eandem, ac ponderare, defectus in his ædibus vaſorum, inſtrumentorumque, vetabat.

Evacuatis illis, animus erat tumoris duri, quem in vita toties deprehendebamus, examinare originem, naturamque; verum nihil ei ſimile reperiimus. Quid ergo Mulier, quid nos, dum videbamur in-

gens

gens ibidem corpus toties deprehendere, revera deprehendimus?

Cunctorum inteſtinorum ſuperficies gangrænoſa apparuit. Ipſa vero inteſtina, in hoc ſpatioſiſſimo ventre, ſpatium haud majus, quam in parva puella expleſſent, occuparunt: Aquarum quippe prodigioſa moles inteſtina omni ex parte in parvam compegerat maſſam.

Sed antequam loco quidquam moveremus, obſtupeſcebamus eam gibbi Diaphragmatis altitudinem; quæ Thoraci, pro corde pulmonibusque locandis, vix ſpatium relinqueret. Haud enim, ut ſæpe, gibba Diaphragmatis pars mammarum æquabat altitudinem, verum una coſta in ſiniſtro latere, duabus coſtis in dextro, altior fuit: Sic ut Cor ad jugulum fere hæreret, Diaphragmate æque altiſſimo, quo loco ad Pericardium connaſcitur, quam alibi.

Aqua haud Inteſtina duntaxat, ſed & Ventriculum, & Jecur, & Splenem, verſus dorſum compreſſerat ſic, ut ipſa hæc aqua ante omnia hæc compreſſa viſcera, interque eadem & truſas extrorſum infimarum Coſtarum cartilagines, muſculos abdominales monſtroſe expanſos, elatumque valde diaphragma, ampliſſimum ſane ſpatium occuparet.

Quamvis brevis adeo Thorax, inferius ſcilicet plurimum repandus, nihilominus præ Diaphragmatis altitudine jecur totum intra Thoracem delituit; lobo majore dextrum, mediaque parte ſiniſtrum, non dico Epigaſtrii, aut Hypochondriorum, verum ingentis illius cavi, ab elato Diaphragmate formati, omnino explens. Vid. Tab. II. Fig. IV. Lit. H.

Hepar pallidum totum; & dum diſcinderetur, non tactu, ſed viſu, apparuit granuloſum.

Modice plena veſicula fellea duriuſculi quid intra ſe gerere credebatur; perſciſſa autem bilem exhibuit, non ſpiſſam modo, ſed & grumoſam, & ut

Hip-

Hippocrates Bilem atram depinxerat, fæci olei ſimilem.

Splen magnus valde ab aqua quoque verſus poſtica preſſus, pro maxima parte infra lobum ſiniſtrum Jecinoris locatus erat; mollioris ille ſubſtantiæ, digitisque in pultem facile conterendæ. Lit. G.

Ventriculus magnus ſub conſpectum non venit, niſi Colo Inteſtino remoto; ſic ut oblique deorſum tenderet inferiore valde abdominis loco: id quod facile ibi fieri potuit, ubi Ventriculus Diaphragma, hic non elatum, pertranſit, Oeſophago pollicem & ultra infra Diaphragma elongato; ut pluries in cadaveribus obſervamus, & ut clarus Vir *Morgagni* haud raro obſervavit. Lit. F.

Colon, cæteraque Inteſtina, in locum, id quod mox monui, longe arctiorem, collecta erant, cunctaque livebant: tenuia parum, imo ſolito minus, expanſa; Colon vero valde ampliſſimum a Cæco usque ad plexum in ſiniſtro latere ad C.; ubi vero de ſuo plexu devolvebatur, ad D. anguſtius inaniusque fuit: Nec flexum Hepaticum, nec Lienarem fecit, at vero ſic decurrebat, ut ad A. ex Cæco Inteſtino oblique aſcenderet ad B. inde oblique ſiniſtrorſum ad C. quo in loco ſupra ſe ſe reduplicatum erat: emerſumque inde ad D, non ad latus lævum abdominis extremum, ſed ſecundum Lumborum ſpinam deorſum tendebat, formaturum ad E Inteſtinum Rectum.

Boni Renes: Ureteres ſolito multo ampliores.

Uterus feminæ, quæ decies pepererat, illo Virginum haud major erat: Ovaria bona. Monſtroſum ſane ſaccum apertus totus Aqualiculus referebat: & moles omnium Inteſtinorum ad ſeſe mutuo compactorum, vix molem inteſtinorum pueri æquabat. Laminæ perſciſſi crucialiter Peritonæi, in latera reflexæ, explebant fere totam latam valde Tabulam, in

in qua Cadaver repoſitum erat; quod, quoad ejus facere potui, in Figura exhibui. Quamobrem eo magis doleo nos, præ vaſorum defectu, effluentium aquarum menſuram, quæ omnem forte fidem ſuperaſſet, capere non potuiſſe. Vide Lit. KKKK. Quæ autem Literis II. notantur, ſunt oblongæ ac leves eminentiæ, quæ a retroflexis cum Peritonæo integumentis formabantur, formantes quaſi latera abdominis.

Atque hucusque Diaphragma inſolitam ſuam ſervabat, quam prius mirati fueramus, altitudinem: dum vero Thorax incidebatur, mox idem quadam veluti vi deprimebatur: quin & albidi valde Pulmones ſpatioſiorem longe locum mox occupabant. An pulmonibus in ſtatum violentum compreſſione redactis, ea inſedit, ſuperfuitque, expandendi ſe, atque naturalem in molem ſe ampliandi, potentia?

Numquid athmoſphæricus aër, glottide in Pulmonem illapſus, mox ab ablata externa preſſione, eousque extendit eundem?

Modica ſiniſtri Pulmonis cum Pleura cohæſio, dextri nulla; id quod in compreſſione adeo forti, & diuturna, vix expectari potuiſſet.

Paucæ guttulæ rubellæ in toto Pericardio.

Cor dextrum primo inciſum, congrumato ſanguine plenum fuit; lævum quoque, ſed dextro minus.

Hydrops igitur fuit Aſcites, a nimia quidem cruoris in Abortu jactura ortus, qui una cum inſequente mox graviditate inchoans, cum graviditate aliquantum, poſt partum vehementer auctus, remediisque haud auſcultans, Paracenteſi evacuatus quidem, ſed, cauſa remanente, renatus fuit. Aqua hæc, Paracenteſi educta, non plaſtica, ad ignem fere evaneſcens tota in auras, haud tamen putrida, putredinem valde ſero contraxit; quemadmodum & Urinæ, poſt Paracenteſin miſſæ, ſolito tardiorem contraxere pu-

tredinem. Ipſa hæc Hæmorrhagia ut cauſa, quemadmodum vitalem liquorem ita profundit, ut demum ſenſorio communi deficere videatur id, quod Nervorum proſpiciat actionibus; ſic quoque vaſa eandem ob cauſam debilitat, redditque deſidia in agendo. Unde humorum tenuium, haud compactorum, pars aquoſa per flaccida, deſidiaque vaſorum oſcula, in cava corporis effunditur; ibidemque, quod vaſa inhalantia ad reſorbendum inepta ſint, colligitur, ac ventrem explet. Eductis his Paracenteſi aquis, defuit tamen Sanguini id, quod Cerebro debuiſſet dare: manſit flacciditas vaſorum, inertiaque talis, ut ne optima quidem Cardiaca & replentia, & adſtringendo roborantia, apta hiſce vitiis reparandis eousque fuerint. Unde mox novus oriretur tumor neceſſe fuit. Hunc forſitan altera, tertia, compluresque Paracenteſes, ſuſtuliſſent; ita ut ſic vel mors procraſtinata fuiſſet, vel etiam, auxiliis aptis ſolida ſors reſtaurata, inque ſua fluida rite agentia, penitus hanc Hydropis cauſam deleviſſent. Jam vero Paracenteſi neglecta, aquæ eousque ventrem inundarunt, omniaque impleverunt, ut viſcera vitalia ad ſuam functionem redderentur inepta; ut Inteſtina compreſſione fierent gangrænoſa; ut gangræna etiam a defectu circulationis oborta, corporis extrema corrumperet, & ſic denique ægra ſummis pectoris anxietatibus, viriumque defectu, ſuffocaretur.

Supereſt ad duri tumoris, & ab ægra, & a nobis, toties percepti, ac nulla ſui in cadavere veſtigia relinquentis, examen nos convertamus. Poſſibilene eſt molis corpora tantæ, ſponte ſcilicet ſua, fatiſcere ſic, ut nullæ eorum reliquiæ, nulla omnino veſtigia, poſtmodum advertantur?

Ad hanc quæſtionem ut reſpondeam, Hiſtoria enarranda alia eſt; poſtquam duos hoſce parietes una fidelia dealbare conabor.

§. V.

§. V. Mulier a die 17. Maij, anni 1757. ad medium fere annum 1759. nos ſæpe convenerat, varia variis conqueſta diebus, dolorem autem præcipue, pondusque in medio Epigaſtrio perpetuum; poſtquam pluribus antea annis eodem in loco non, niſi imminente Menſium fluxu, doluiſſet: pondus hoc durum ſibi videri, tendi nonnunquam, volvi, moverique, aliquando in duos tresve globulos diviſum ſibi viſum eſſe, &c. Gravida interim facta, ultimoque graviditatis tempore miſerrime habens, die 17. Jul. 1759. in Noſocomio peperit: qua occaſione de morbis gravidarum, parturientium, puerperarum, atque infantum, publice egi. Tempore poſtremo graviditatis, ipſo in puerperio, poſtque idem, dum illam propter infantis incommoda aliquot ſeptimanis in Noſocomio detineremus, hoc de pondere, atque dolore, vix conqueſta eſt. Brevi autem poſtea, ſiquidem lactare infantem non poſſet, cum redeuntibus menſibus periodicum hoc pondus, atque dolor redierunt, & ceſſantibus tandem, præ annorum L. ætatem, Catameniis, denuo afflixere perpetui.

Tandem anno 1764. menſe Septembri, gravi ex alto in Ventrem caſu, validam Hypogaſtrii contuſionem paſſa eſt, enormemque dolorem, ad quem non modo nullum auxilium adhibuit, ſed &, ad quem ſumma paupertas cogebat, laborem, ligna in 5tam. contegnationem quotidie ferendi, perrexit. Victa demum morbo, lecto commiſit ſe, alvo ab octiduo carens, quam demum ſale amaro ſolviſſe ſe ait. Conquerebatur per Epigaſtrium tubera nodosque, veluti concatenatos, initio percepiſſe ſe; in Hypogaſtrio autem, quo tempore aut alvum, aut urinam, aut flatus, emiſſura eſſet, adeo vehementes dolores expertam eſſe, ut quos toties enormes paſſa erat partus dolores, eosdem longe ſuperarent. Ad

 hæc

hæc omnia tandem univerſi Abdominis tumor acceſſit. Totoque hoc tempore ſomnum vix oculis viderat, vix appetiverat, nec niſi urinam pauciſſimam crudeliſſimo cum dolore miſerat unquam..

Duodecim diebus a lapſu exactis, venit demum Maritus in noſocomium, petiturus auxilium. Vix rem ex illo capiens, palliantia quædam præſcripſi, & omnem operam navavi, ut in urbem ac noſocomium deferretur. Die 4. Nov. huc delata eſt. An motu currus effectum id, ut urinam, quam toto hoc tempore nonniſi guttatim, dolentiſſimeque reddiderat, copioſam nunc. minusque dolorificam, ac pleno jactu, ex quo in Noſocomium ſuſcepta eſſet, emitteret?

Ventrem examinavimus actutum. Conſpectu ille externo, tactuque, tubera & inæqualitates duras, Tympanias in morem, nobis exhibuit; ſonitum vero Tympanias non dedit, ſed obſcuram potius Aſcitis fluctuantis ideam. Non ſitiebat, nec cruribus tumebat. Itaque Aſcitis atque Tympanitidis ſuſpicio erat; aſt dolor tantus, & ante caſum ab alto, & poſt eundem, perceptus, non ſolet horum alterutrum aut a principio, aut perpetuo, concomitari; præcipue ad Veſicæ, Rectique Inteſtini, excretionem. Anxia quoque pectore perpetuo fuit, nec lecto decumbere unquam, niſi elatiore pectore & capite, potuit. Tuſſis frequens aderat, ſputaque glutinoſa. Alvus perpetuo dolorifica & dyſenterica; flava quidem ac pultiformis, poſthac vero teneſmoidæa, cum muco non pellucido, ſed lineis ſanguineis notato, quibus Recti ſucceſſit prolapſus. Frequenter nauſeat. Aquarum fluctuatio ſenſim manifeſtior fit.

Ex principiis artis de Paracenteſi hic cogitandum non erat, ſed pro crebritate ac varietate ſymptomatum, ſæpe contraindicantium, agendum. Varia dedi-

dedimus ad ea quæ potiſſimum urgerent, iisque ſolamen multum, inſtabile tamen, conciliavimus. Et cum in Hydropis cura tantopere laudaverint cum Priſci, tum recentiores Medici, clyſmata urinæ ſive Ovium, & Aſinorum, ut *Avicenna*; ſive Vaccarum, ut plures Moderni; ſive etiam hominum, ut *Valeriora*; qui Lib. 1. Obſ. 2. „ enema ex im„ puberis pueri urina parabat, cocta cum tantillo „ fermento panis, ſeminis Carthami, cum melle „ deſpumato, eoque mirifice Hydropem allevari „ teſtatur: nullo enim magis, quam hoc, detu„ meſcere ventrem, aquoſa excerni, & flatuoſa „ diſcuti, æger ſentiebat: eſtque hic, inquit, Cly„ ſter mihi in ejusmodi affectibus familiaris, atque „ probatus." Et in *Actis Acad. Reg. Sc. Pariſ. anni* 1707. clarus *Lemmery* multa de Juvencæ urina commentatus eſt, variasque attulit ad hujus uſum conditiones. *Michelottus* quoque apud *ill. Morgagni* aſſerebat „ Juvencæ urinam ſibi feliciter, nec ſe„ mel, adverſus Anaſarka ceſſiſſe." Et ipſe *Morgagni Epiſt. Anat. Med.* 38. „ hanc medicinam ani„ malem petenti ægro conceſſit, & ore quidem aſ„ ſumendam, quæ principio quandam ipſi ebrieta„ tem concitavit, ſed non, quam prioribus, utili„ tatem."

Duo præterea Viri expertiſſimi extranei, hanc noſtram ægram inviſentes, Vaccinæ urinæ enemata ſummopere commendabant, pulcerrimis id experimentis edocti. Unde intra octiduum quater ejusmodi clysma injici curavi; ſed deſtiti, cum nullam evacuationem notabilem promoveret, & ſingula vice vehementer dolorem augeret. An forſitan malum provectius, quam ut admitteret medelam?

Menſe Januario 1765. major, quam unquam, ventris tumor, ambitu quidem mollior, in medio vero longe durior, & quidem ſic, ut in hoc medio

durum corpus ineſſe perciperetur, quod dextrorſum ſiniſtrorſumque extendens ſeſe, in dextro tandem Hypochondrio terminabatur. Ardor illum ac dolor comitabantur. Sed jam cum tumore ſtrepitum valvulum plures Medici, ac Medicinæ ſtudioſi, mecum integro adverterunt octiduo, quo elapſo, ultra perceptum hujus nihil. Acceſſit Hydrops intercus. Pectore quoque dolens ac tuſſiculoſa toto quidem morbi tempore, circa vitæ vero finem cum maxime fuit. Gangrænam inteſtini elapſi, eamque natium, lumborum ac ſcapularum, licet tribus ultimis vitæ ſeptimanis ægra nunc inſcia, nunc involuntaria, lectum putridis fecibus continuo conſpurcaret; nos tamen, mutato lecto creberrime, inungendo bis die cunctas, in quas decumbebat, partes unguento, quod ex albumine ovorum cum ſpiritu Vini paratur; & admoto ad inteſtinorum prolapſum decocto corticis Peruviani, feliciter præcavimus. 20. Martii obiit.

De morte certi Anatomen, transactis 16. ab illa horis, fecimus, mirati externum corporis, internumque viſcerum abdominalium calorem; quamvis cadaver mox a morte in frigida admodum cavea depoſitum fuiſſet. Doleo me antea non exploraſſe cadaveris ope Thermometri calorem, nec illum, aperto ventre, viſcerum: unde forte detexiſſemus, quo usque calor, quem ſæpius fere naturalem, bihorio poſt mortem, deprehenderamus, etiam hic ſedecim a morte horis cadaveri, ſaltem viſceribus ventris, perſeveraſſet.

Libras xiv. lymphæ ex ventre eduximus, quæ ex albo fuſceſcebat, ac plures fuſcas pſeudomeninges gerebat; ubi autem aliquantiſper ſteterat, gelati quid in ſuperficie ſua habebat: In portione Libr. V. poſtremo educta, ſeparatis vaſis excepta, inerat multum gelati, ei conſimilis, quod in educto de

venis

venis ſanguine, dum in compactam cruſtam non formatur, ſemipellucidum, ac ſæpe copioſum, contegit craſſamentum ſanguinis.

Sed Pſeudomeninx alia noſtram mentem figebat. Non enim, ut aſſolet, flava erat, ſed plane rubra, tenuia inteſtina tegens, extendens ſeſe ſupra Colon, ipſumque Jecur, quo usque hoc viſcus, ut mox patebit, non erat cum vicinis partibus connatum: emittebatque de ſeſe proceſſum, qui ad Meſenterii centrum, & alium, qui ad Lienem ſeſe affigens, ſecundum poſticum Coli latus in pelvim deſcendebat.

Hepar concretum undique cum Diaphragmate furſum, & a poſticis, anterius cum Peritonæo, deinde cum Colo, ipſoque cum Ventriculo; excepta plaga quadam in ipſius, nempe Jecinoris, dextra parte, aliaque ſub cartilagine mucronata. Concretio hæc fortis, ac membranacea fuit, hinc vi, illinc non niſi viſceris dilaceratione, ſolvenda. Ruffum Jecur erat, totumque granuloſum.

Ventriculus ab Hepate connato ſolutus, ad Pylorum duos in ambitu pollices durus erat, tuberoſus, ſcirrhoſus, hic tres, ibi quatuor, alio iterum in loco ſex lineas craſſus.

Coli fuſco-purpureus color.

Ren ſiniſter durus; dexter tota ſua corticali ſubſtantia cartilagineus.

In veſicula fellea pauca flava bilis, & calculus unicus, aſper, fere rotundus.

Uterus exiguæ admodum cavitatis, ſubſtantia ſua nonniſi durum cartilagineum corpus.

Circa pelvim inteſtinum Colon firmiſſima, ac membranacea concretione cum Inteſtino Recto coaluerat, & contractum glomerem cum omnibus, quibus adjacebat, partibus, referebat, ſic ut hic omnino immobile hæreret.

Pulmones ambo cum Pleura, cum Diaphragmate, cum Pericardio, Mediaſtino, mutuisque inter ſeſe lobis, firma ac membranacea concretione, unicum veluti corpus componebant: ſiniſter poſtica parte gangrænoſus totus. In una aliave non connata plaga Thorax uncias aliquot lymphæ collectas gerebat. Modica in Pericardio aqua. Cor ſuo apice cum Pericardio connatum erat ope proceſſus fere cartilaginei, tres lineas craſſi, digitis non dilacerandi. Cordis dextri ſubſtantia tenuis, ac flaccida; ſiniſtri digitum craſſa, atque ita compacta ac ſolida, ut abſolute non videatur contrahi potuiſſe: maſſam quippe referebat præ duritie vix flexibilem. Sanguis grumoſus in eodem, quam in dextro, multo copioſior.

Igitur Hydropem Aſcitem invenimus, adeo vero mediocrem, ut ventri admodum extendendo par non fuerit; ita ut alias cauſas inquirere tanti debeamus tumoris, tantorumque phænomenôn, quæ cum in viva, tum in denata, circa ventrem animadverterimus.

Ac primo quidem ex tota hiſtoria morbi evidens fit ventriculum omnium primum ſe male habuiſſe, & ex obſtructione, vel ex rosione acrium lenta, in enormem hancce craſſitiem, perfectumque denique ſcirrhum degeneraſſe.

Sed hujus mali ſedes prope Pylorum inventa eſt. Notemus hic 1mo. *Ill. Hoffmannum* ejus ſententiæ fuiſſe, ut in Cardialgiis Pylorus & potius, & primario, afficeretur. 2do. Optimum *Morgagni* cenſere haud quidem omnes, ſed pleraſque chronicas ventriculi degenerationes, exulcerationes, indurationes, atque ſcirrhos, in ea ejusdem parte reperiri ſolere, quæ pone pylorum eſt. *Epiſt. Anat. med.* 29. Quare a vero haud alienam eſſe *Hoffmanni* cenſet ſententiam. Multa quoque nobis ſuadent duros pendulosque tumo-

mores in cadaveribus prope pylorum inventos, plerumque oriri a laceris, & calloſorum ibidem ulcerum membranis, eorumve reliquiis degeneraſcentibus.

Porro ajebat femina a decennio ſe in medio Epigaſtrio pati: ac primum quidem periodice ad menſium tempora: ſic ut bene fluentibus illis, dolore, tumore, pondere, anxietate, flatu, nauſea, careret; menſtruis vero propter ætatem ceſſantibus, ſe hiſce incommodis perpetuo excruciari. Prava ventriculi conditio principio exigua, atque paulatim duntaxat aucta, ad menſtruam plethoram, motumve, potiſſimum irritata fuit, eaque ſoluta, quievit: at vero malum indies creſcens deficientium Catameniorum tulit omne pondus; eo profecto modo, quo aliis atque aliis feminis, aut caput, aut pectus, aut lumbus, aut inteſtinum, aut uterus, aut veſica, a ceſſante motu menſtruo potiſſimum afficitur. Eamque ob cauſam, & antequam illa ad nos veniret, & quamdiu apud nos fuerit, ac præſertim poſtquam lapſus in ventrem violentus hanc partem gravius affecerit, dolor haud ultra periodicus, ſed continuus fuerit, oportuit. Atque hæc ſi ſic fiunt, ſecundum leges ordinarias, ſecundum communes fiunt obſervationes. Quod ideo noto, quia lege plane extraordinaria deprehendimus homines nunquam aut hæc, aut ſimilia, in vita eſſe conqueſtos, quorum tamen cadavera & has, & his deteriores degenerationes, ſeu in ventriculo, ſeu prope eundem, ſeu in viſceribus aliis, dudum habuiſſe, pluries demonſtravi.

2do. Cauſam aliam capimus, ob quam mulier dolorem dolentem in medio Epigaſtrio primum periodice, tandem continuo, perpeti debuerit. Actionem ventriculi, contenta verſus pylorum promovendi, perturbari magis oportuit magisque, partis hujus indies augeſcente rigiditate, atque craſſitudi-

 ne,

ne, ab accedente primum plethora menſtrua, ſeu univerſali, ſeu ſaltem uterina, poſtmodum ab eadem plethora jam continua. Mirum proinde hoc non eſt, quod amplificaretur ventriculus, quodque magis indureſceret; eo quod contenta in ſe edulia, potum, aëremque, diutius longe debuerit retinere, antequam per eam induratam ſui partem, perque arctatum transmittere potuerit pylorum. Nauſearum hinc intelligimus, moleſtorumque flatuum, quos conqueſta toties fuit, originem.

3^{tio}. Ab ejusdem ventriculi cum jecore & colo, cohæſione, actio ejusdem digerens, miſcens, movens, compingens, atque ad pylorum determinans, vehementer impedita, expoſita mox ſymptomata multum augere debuit.

4to. Sed cur plures nonnunquam tumores, catenatim veluti invicem nexos, loco inſtabiles, & conqueſta illa eſt, & nos aliquando tactu percepimus?

Tactu, viſuque, Tympanitidem ſæpe videre videbamur, eo tantummodo deſiderato, qui Tympanitidis eſt, ſonitu. Sed lympha cum Tympanitide præſens, ſuique præſentiam fluctuando notans, an non ſua interpoſitione ſuffocavit ſonitum? Credibile. Itaque cum inteſtinum colon, prout in cadavere patuit, ea emetitum ſpatia ſit, in quibus duri illi tumores obſervabantur, merito credimus colon hoc ſæpe in globos tympaniticos, & quidem nunc in medio ventre ſuperiore, nunc dextrorſum, deorſumque expanſum fuiſſe, ſicque concatenatorum globorum perceptionem creaſſe tangentibus: idque profecto eo magis, quo hoc ipſum colon cum ventriculo & hepate firmius eſſet connatum, hincque ſua in actione plurimum turbatum.

5to. A caſu in ventrem graviſſimo, contuſio, & inflammatio ejus Coli partis, qua in gyros convolutum ſupra principium Recti inventum fuit, immanem

ils

illum effecit, quem Anamneſis refert, dolorem: & quia inflammata pars, quod non perſpiret, cum vicina coaleſcit, ac fortiter cohæret, actio omnium harum partium læſa fuit. Inde ea dolorum ſævities, quando tanta vi diaphragmatis, & abdominalium muſculorum, ad exitum fæcum, flatuum, & urinarum, per coalitas haſce partes promovendum, opus erat; & quando Colum in ſua actione Rectum, hocque viciſſim illud, in expulſione ſuæ materiæ diſtrahebat, ac vellicabat. Quippe dilacerationi ſæpe proximas fuiſſe haſce mutuo adeo coalitas partes, in egerendo neceſſe eſt. Præterea externa recti inteſtini tunica cum illa coli connata cum eſſet, interior ejusdem tunica cedere impetui debuit, anoque prolabi: unde etiam, dum nonnunquam alvus & urina & flatus commodius redderentur, inteſtinum hoc non prolabebatur. Quoad dolorem autem in reddenda urina, licet cum ceteris Veſica haud coaluiſſet, actio tamen reſpirationis ad mingendum neceſſaria, dum æque in inteſtinorum concretorum glomerem preſſit, quam in veſicam, etiam mictus creavit dolorem.

6to. Undenam ſtrepitus ille, quem tangendo toties, primum ad coli principium, deinde paulo elevatius, idque non externe, ſed profundius in abdomine, clare percepimus?

Strepitum ejusmodi raro, niſi ab aëre in craſſa alicubi materie, aut in celluloſitate, diffuſo, percipere ſolemus; non enim memini me aut proprio experimento, aut lectis didiciſſe Autoribus, aëra in cavo inteſtino tympanitico, aliove cavo majore, ſtrepitum edidiſſe: non enim ſtrepitum vocamus Borborygmorum murmur. Unde credibile eſt emphyſema tunc temporis inter varias inteſtini membranas adfuiſſe; idque vel ideo a morte non patuiſſe, quod diu ante mortem ceſſante ſtrepitu, inteſtino-

 rum

rum membranæ, abeunte aëre, iterum collapſæ esſent, & ſic ne aëris quidem veſtigia ſervare potuerint.

7mo. Quid de mira illa Pſeudomeninge cogitandum?

Si revocemus nobis in memoriam, quo pacto omnes illæ pſeudomeninges, a transpreſſo ſero ſanguinis viſceribus atque membranis circumfuſæ, naſcantur, haud multum laboris hæc explicatio habebit. Notavi ſuo loco in lympha, ventre educta, gelatam materiem, eamque copioſam, apparuiſſe: videtur proinde ex arteriis viſcerum abdominalium exhalantibus multa materies, ejus, quæ alias cruſtam inflammatoriam facit, ſimillima, exhalaſſe; viſceribus autem pro more minime concreviſſe, quod aqua undique alluens, concretionem ad viſcerum ſuperficies prohiberet. Igitur exhalans hoc inflammatorium ſerum in lympha fluitavit; eodemque modo, quo eadem lympha in vitris noſtris quieſcendo collectum hoc ſerum exhibebat, etiam idem ſerum, in vita feminæ in aqua fluitans, videtur in diuturno decubitu fundum lymphæ petiiſſe, viſceribus incubuiſſe, & ſic pſeudomeningem illam cum omnibus ſuis proceſſibus genuiſſe.

Regeres cum pſeudomeningibus ad viſcera, membranasque adnatis, non inveniri commiſtum cruorem, adeoque, quæ data fuerit, ſolutionem, non ſatisfacere: reſpondeo quemadmodum viſcerum exhalantia vaſa, ut pro rore ſerum ſanguinis inflammatum tranſſudent, multum dilatentur ſit neceſſe, ita eadem, gradu dilatationis uno majoris, globulos ſanguineos transmittere: qua unica ratione explicatur quoque ſudor ſanguineus, quo nonnulli in plena ſanitate ad axillas laborent, & quo quosdam a metu ingenti, hosque inter Sanctimonialem, ab invadente milite ſtuprum metuentem, toto corpore perfuſos fuiſſe,

fuiſſe, Hiſtoria refert. Vide *Schenckium*, aliosque. An non peripneumonicorum, pleuriticorumque ſputa, lineis ſanguineis notata, eodem modo explicari queant? Unde neutiquam miror amplæ huic pſeudomeningi tantam adfuiſſe cum flavo rubedinem.

Inſtabis ultra conſideratione mulieris temperamenti, quod a tot tantisque chronicis ærumnis in Hydropem quidem converſum, a ſtatu autem inflammatorio alieniſſimum fuerit. Sed refero in majoribus obſtructionibus, viſcerumque compreſſionibus, ſanguinem liberis in vaſis comprimi, denſari, compingi, diſponique ad inflammationem: qualem inflammationem videre quandoque eſt in ſanguine Hydropicorum, qui vel ſecta imprudenter vena, vel narium profunditur fluxu, vel ventriculo, pulmonibusve, eructatur.

Confirmavit hanc experientiam meam ipſa hæc noſtra Mulier; dum, nona & octava ſeptimana ante mortem, ab ingente febre, eademque continua, & ab intolerabili anxietate, præſentiſſimo in mortis periculo verſans, nec alio ſublevanda auxilio, terna ſanguinis miſſione modica ab interitu veluti reſurgeret. Sanguis enim ſingula miſſione craſſe compactus, cruſtam nobis exhibuit duram admodum, ac flavam, valdeque contractam. Tandem ſputa, quovis die, pluribus ante interitum ſeptimanis, nonnunquam partim, nonnunquam tota quanta puriformia, absque ullis Pulmonum vomicis, tuberculisque, inventis, hanc perennem diatheſin ſanguinis inflammatoriam oſtendunt, evincunt. Verbo, membranas denſas, ac flavas, ſero coagulabili inflammato genitas, haud ſecius eorum in cadaveribus invenimus, quos lenti, quam quos acuti morbi, ſuſtulerint.

Attentionem autem noſtram excitat ſputorum, alvi, atque urinæ, pluribus ante obitum ſeptima-

nis,

nis, quotidiana Coctio, ac veluti Critica evacuatio; dum interim, in pejus labente de die in diem ægra, cunctæ hæ evacuationes veræ coctionis, criſeosque, notis caruerint. Profecto in morbis acutis, atque in inflammatoriis, hæc κρίσιμα μὴ κρίνοντα, ut ea *Galenus* vocabat, ne tuta crederemus, toties nos monuit *Hippocrates*, niſi reliqua bona ſigna una adeſſent. Videtur autem ſic cum hac re comparatum eſſe: inflammatoria ſanguinis Diatheſis, nata a morbo acuto, morbo coquitur, vinciturque ſic, ut ultra non adſit. Diatheſis eadem nonnullis ſanis naturalis, morbo acuto aucta, vi acuti morbi eatenus aut reſolvitur, aut critice expellitur, ut id, quod ab acuto morbo antiquæ diatheſi adjectum fuerat, deleatur; ea ejus portione ſuperſtite, quacum olim in ἰδιοσυγκρασίᾳ tali affuerat ſanitas. Nata tandem in corpore eadem diatheſis tota præternaturalis, ſed ita abundans, ut, quantumvis ſputorum, aliarumve excretionum, ope evacuetur, nihiloſecius inexhauſta perſiſtat; nihil emendationis affert, & demum corpus peſſumdat. Exemplis pluribus *Ratio medendi* hoc demonſtravit.

Atque ita problemati §. proxime præcedentis, cui poſt relatam hanc morbi, atque Anatomes, hiſtoriam, reſponſum diſtuleram, abunde me reſpondiſſe reor. Cauſa nimirum intelligitur, cur tumores, iique & majores, & plures, ita diſparere ſuapte ſponte queant, ut poſtliminio ſive in vita multos annos ſana, ſive etiam perpetuante ſe morbo, ſive denique in denatis corporibus, nullum ſui veſtigium exhibeant. Unaque ex hiſce liquet, haud quaquam omnem eſſe inſanabilem Tympaniam; quandoquidem in utraque hac ægra, in utriuſque miſerabili, brevique perituro corporis tabernaculo, ſponte concidit.

§. VI. Anno 1765. medio Auguſto Puellam 16. annorum examinavi, toroſam, optimi coloris, rite men-

menſtruantem; quæ ab aliquot retro menſibus, in plena ſanitate, paulatim tumefieri orſa, plurimum jam tumebat. Tumentis abdominis expanſio inæqualis tympanitidem quidem referebat, aſt, qui tympanitidis indicium eſt, ſonitus deficiebat. Deſiderabatur quoque ea, quæ Hydropen Aſciten deſignare ſolet, fluctuatio. Tribus poſtmodum Medicis, præclaris in arte Viris, mihique, Puellæ repetentibus examen, obſcurior quædam animadverſa fluctuatio eſt. Dixi Hydrops ſi ſit, eum cyſticum eſſe, quam diagnoſin dudum ex ejusmodi ægris, quorum cadavera poſtmodum incideram, didici, quamque poſtmodum a Cl. *Morgagni Epiſt. Anat. méd.* 38. §. 67. 68. 69. 70. 71. multiplici obſervatione confirmare vidi. Nullum enim hic dubium, utrum Cyſticus eſſet hydrops, ſi revera hydrops esſet, an vero illa hydropis rarioris ſpecies, quæ inter Abdominis muſculos, atque Peritonæum fit: ut ſeq. §§. clare patebit.

Fluctuatione manifeſtiore indies percepta, Paracenteſis decreta in conſilio fuit, ac die 29. Auguſti inſtituta, ſiniſtro in latere, in ſacci cujusdam majoris veluti fundo: dixi enim ſupra, ventrem inæquali extenſione loca eminentiora, ac depreſſiora exhibuiſſe.

Prodiit aquæ fuſcæ, turbidæ, non fætentis, copia menſurarum quinque, 20. Librarum medicarum. Nihil ultra educi potuit. Neque ſubſediſſe venter nobis viſus eſt. Nullus unquam fætor in ſingulæ Paracenteſeos lympha, ſpatio 24. horarum conſervata, obſervatus eſt.

Die 1. Septembris ſimilem copiam ex prominente loco lateris dextri eduximus: inodora lympha fuit, ſed minime turbida.

Finiente Septembri in ſiniſtri lateris prominentia facta paracenteſis, haud ultra tres menſuras evacuare

re potuit aquæ turbidæ valde, inodoræ.

Cum altero die Epigaſtrium univerſum vehementer turgeſcere deprehenderetur; quamvis viſu, tactuque, communicare inter ſeſe utriusque lateris aquæ viderentur; inſtituta quarta paracenteſis eſt in dextro latere, paulo altius, plusque verſus lineam albam, quam antea. Educere non potuimus plusquam tres lymphæ inodoræ, pellucidiſſimæ, ac ſtraminei coloris, menſuras.

Iterata ſic quater operatione, lymphæ, dextro de latere ſemper limpidæ, de ſiniſtro perpetuo turbidæ, Libræ 64. cum aliqua conſidentia ventris evacuatæ ſunt. Color interim, vires, appetitusque, boni.

Senſim tamen urina inquietudinem pariebat. Toto tempore morbi in Septembrim usque, urina copia debita, conditione ſana, reddita erat; jamque cum dato vino ſquillitico & longe profuſior urina prodiret, & longe prominentius abdomen redderetur, concluſimus diuretica attenuando & ad renes determinando agentia, in hydropicas cyſtides, veluti legibus vix ultra ſubjectas circulationis, non agere ultra; agere in humores corporis ſanos, in quos ſolos agere non debuiſſent: valedicendum itaque esſe hiſce, quæ quo operantur potentius, eo plus, humores diſſolvendo, augent hydropem. Neglectus hujus obſervationis innumeros ægros ante diem, humano more loquendo, perdidit.

Dixi mox Cyſtides hydropicas legibus circulationis vix ultra ſubjectas eſſe; aliquem tamen locum adhuc ſupereſſe, unde ſanies, ichorve, intra ſanguinem abſorberetur, urina indicavit: hæc enim Septembri menſe, eoque fere integro, turbida fuit, ac craſſa, opaca, ex albo quandoque leviter ſubcæruleſcente pellicula tegebatur, ſedimentumque deponebat ſurfureum: medio autem Septembri fætor, is-

iſque ingens ſæpe, adjunxit ſeſe; ita ut urina quo miſſa momento erat, cum aceto efferveſceret. Qua de cauſa concluſum eſt corpus potu *Limonada* dicto, quem ægra vehementer amabat, implere; Kinamque porrigere.

Parciori Corticis doſi minime auſcultans fætor, tandem menſe Octobri liberaliori ejus doſi diſparuit omnis.

Interea totus venter tumidior fit, absque ulla, hucusque imminuta ventriculi, pectoris, viriumque integritate. Vide hic iterum *Epiſt*. 38. *Morgagnianam*.

Ventre igitur longe tumidiore, ex ſacco eminentiore lateris dextri eductæ ſunt XI. Libræ aquæ limpidæ, atque inodoræ: biduoque poſt de lævo latere aquæ fuſcæ & turbidæ Libræ XIV. Poſterioris paracenteſeos hujus vitrum prius nonnihil fætebat, reliqua minime. Ventre æque turgeſcente, Puella omnes functiones comedendo, reſpirando, gradiendo, optime perficere pergebat.

Die 4. Jan. 1766. in conſilio decretum fuit ſeptimam inſtituere Paracenteſin, in eoque eorum opinio prævaluit ut, lympha educta, ſaccus injectione aquæ hordei mellitæ elueretur, & ab adhærente ad ejusdem parietes muco vel ſanie detergeretur; ut optimis Pariſienſibus Chirurgis moris eſſe *Tomus ſecundus Acad. R. Ch.* fidem facit. Utque etiam cannula bene adaptata, & firmata, qua lympha & mucus jugiter extillare poſſet, in vulnere maneret. Hoc ipſo die hæc omnia tentabantur: quin & vacuo Siphone aërem ſæpius ex vacuo aquis ſacco extrahere tentatum eſt.

At vero, quod ab illis, qui non abiverant in hanc ſententiam, prævisum erat, ilico contigit. Elapſo ſcilicet trihorio dolor ingens oboriebatur, ac febris valida. Hinc protinus educta cannula eit, febrimque, quæ perſeverabat, deinde cortice peruviano,

qui

qui una poſſet metuendæ gangrænæ proſpicere, abigere conabamur.

Die 14. Jan. Ventre ubique, ac ſuperius maxime, turgente, octava paracenteſis facta eſt ſiniſtri lateris, qua non plus tribus libris turbidæ, multumque mucaginoſæ materiæ, educi potuit. Tentata iterum ſacci deterſio, aërisque eductio.

Ex ſeptima autem Paracenteſi dolor ventris, febrisque continua remittens, ægrotam perpetuo vexarunt, quamvis continuo Kina uteretur. Paucas urinas minxit, easque cum copioſo ruffo, rubrove, ſedimento; appetitu plane deſtituta, noctes inſomnes, anxiasque tranſigens, quantumvis paregoricis uſa, & inexplebiliter ſitiens. Ita ut, febre, bis ad 10. matutinam, tertio die ad meridiem, cum horrore, ac vomituritione, ingraveſcente, demum die 27. Jan. piam animam creatori redderet.

Elapſis 24. horis, cadaver aperuimus. Inducto inſtrumento per cicatricem Paracenteſeos, aut prope illam, materiem partim purulentam, partim glutinoſam, eduximus. Aperientes hunc ſiniſtri Hypogaſtrii ſaccum ſecundum ejus longitudinem, deprehendimus eundem omni ex parte liberum, præterquam ad peritonæum, quocum vagis, fortibusque fibris, cohærebat. Quibus fibris, ut & iis aliorum ſaccorum, diſſolutis, univerſum abdomen denudavimus, quo conſpectui omnia paterent.

Sed turbatum parumper examen fuit. Quo expeditior Anatome fieret, abdomen Chirurgi perforaverant, ut eductis aquis mox paterent contenta ventris. Animus autem mihi fuerat accurate explorare, utrum Hydrops Cyſticus ſolus, an quoque Aſcites adeſſet? quod haud inepte quis ex aqua limpida, quam ex dextro latere ſemper eduxeramus, ſuſpicari poſſet. Jam vero elabente ex ſacco pertuſo aqua, corpore ſimul in latus, anterioraque, reclinato,

to, incertum plane fuit, utrum aqua, quæ paracenteſi cadaveris prodierat, effluxiſſet per cannulam omnis; an vero etiam ſaccum inter Peritonæumque, quocum ſacci laxe tantum cohærebant, furtim ſeſe inſinuaſſet. Impediebamur inde quoque examinare num injectio detergens non etiam parte ſui effuſa in ventrem eſſet.

Peritonæo toto usque ad margines coſtarum ablato, nihil ab ima pelvi, ad diaphragma usque, excepto eo, quod primo intuitu credebatur Hepar eſſe, niſi unicus, aſt tumore vario inæqualis ſaccus, ventrem videbatur explere: quæ inæqualitates in vivente nobis veluti totidem ſacci eſſe apparuerant: videbaturque totus ille, ingensque ſaccus, ſuam ducere ab uno Hepate originem.

At vero propius omnia intuiti, reperiebamus rem longe alio modo ſe habere: Hepar nempe intra costas deliteſcere totum, quodque Hepar credideramus, eſſe peculiarem ſacci tumorem.

Saccus porro qui, ut ſupra relatum, vagis productionibus, potiſſimum prope umbilicum, pauloque altius, cum Peritonæo concreverat, lata valde baſi verſus pelvim cohærebat cum uterino ſyſtemate.

Unde ſaccum univerſum cum utero, tubis, ovariis, e ventre ſolvimus. Apparuit tunc evidenter adhæſionis ſacci principium ad mediam fundi uteri partem inchoare, cohærere deinde cum meſenterio, cum peritonæo ad oſſa pubis, ad muſculum pſoam & iliacum internum, ad nervum, vaſaque cruralia; terminari tandem digito lato a dictis muſculis, dextrorſum.

Uteri collum oblongum admodum; ſiniſtra ejus cavitas naturalis capacitatis; dextra in parte, concretis parietibus, cavitas nulla: quam ob rem nec ibi veſtigia tubæ. Sed neque ſiniſtro in latere, ubi uterus ceterum naturaliter ſe habebat, tuba patebat.

Ovarium ſiniſtrum naturali duplo majus, cartilagineum, ſcabrum, ſcirrhoſum, una denique inſigniore, pluribusque exilioribus hydatidibus, plenum.

De Tuba dextra tota, deque dextro ovario, nulla veſtigia: lata modo membrana a medio uteri fundo ad inguen ſeſe fortiter affigebat.

Porro craſſa hæc membrana tres quatuorve latos digitos lata, a fundo uteri & inguine adſcendens, mox expandebatur in ſaccum inæqualem, tuberoſum, integrum abdomen replens, atque inferiore ſui parte extuberante univerſam quoque pelvim explens, protuberantia ſua inferiore obvelans craſſam illam, unde originem ducebat, membranam.

Veri ſimile itaque fit, ipſum ovarium dextrum in hunc immanem ſaccum degeneraſſe: cujusmodi ovarii degenerationes ſuperioribus in tomis retuli complures; maxime *Tom.* II. *Cap.* 2. §. 3. ubi eodem modo, quam hic, Ovarii ſaccus accumbendo cum utero concreſcens, æque latam in origine baſim referebat.

Saccus ipſe hic lineam, ibi duas, alibi digitum, pollicemque craſſus, hinc inde mollis, nonnullis in locis cartilagineus, in aliis ſcirrhoſus, in tria potiſſimum tubera diſpeſcebatur, quorum ſiniſtrum maximum erat, inferius minus, dextrum minimum, ſed omnium ſolidiſſimum: qua de cauſa, uti etiam ob figuram ſitumque, principio nobis impoſuerat ac ſi hepar eſſet, a quo ſaccus ipſe naſceretur: color autem eo hepatis albidior, ipſumque demum altius inventum hepar, revelarunt errorem.

Notavi ſupra Chirurgos, ante adventum meum pungendo ventrem, magnam contenti in eo liquidi copiam profudiſſe. Quamobrem non potui in ſacco tali loculamentum invenire, ex quo 20. libras aquæ unica vice eduxeramus; collapſa enim omnia erant. Neque in dextri lateris cavitatibus eam limpidam lym-

lympham reperii, cujusmodi olim in ſingula evacuatione prodierat. Forte tempore poſtremo limpidam haud amplius, ſed turbidam, ſed mucaginoſam, dexter hic ſaccus continuit aquam, vel forte, ut ſupra innui, limpida illa aqua aſcitica fuit.

Ipſe ſaccus, qui hucusque nobis in tres diviſus apparuerat, hoc modo ſe habuit: quocunque in loco incideretur, membranaceis ſepimentis in varia variæ amplitudinus loculamenta diviſus erat. Loculamentorum horum majora, tubercula continebant, quæ aut ſcirrhos inæquales, politasve cartilagines, referrent, aut hic aquam, ibi pus, alibi muciginem, continerent. Pus enim, mucusve tenax, aut aqua, cavitates omnes ſive majores, ſive minores, explebat. Singularis autem nigredo, ſeu ex atro profunde fuſceſcens color, majoribus inerat cavitatibus, haud a gangræna, ſed eo modo ubique apparens, uti ille, qui in oculo retinam, uveam, ciliaresque proceſſus, conveſtit.

Itaque ovarium dextrum, paulatim degeneraſcens, in tantæ molis ſaccum excreverat, ovulaque cum calicibus ſuis in tot loculamenta mutata erant. Hæc porro ovula ſcirrhoſa, cartilaginea, hydatica, facta ſic erant in hoc monſtroſo ovario, quemadmodum mutata reperiebantur proportione minore, (*en miniature*) in ovario ſiniſtro: perinde ac ovarium ſiniſtrum, in ſua parvitate, veluti prototypon eſſet monſtroſi Ovarii dextri.

Membrana autem ſacci univerſi, membranæ cunctorum loculamentorum, tumorumque, rubris vaſis, iisque permultis, ſcatebant, diametro auctis cum ovarii incremento. Non referebant ergo hydaticas membranas, quæ vaſis carentes, coagulato albumini ovi, in planum effuſo, ſimiles, & æque lacerabiles, eſſe ſolent. Vid. *Part.* VII. *Cap.* 16.

His patienter luſtratis, ad contemplanda reliqua

viſcera nos convertebamus. Hepar jam dixi ſic intra coſtas delituiſſe, ut certo ſenſu pateret haud erraſſe *Hippocratem*, Hepar viſceribus annumerando Thoracis. Permagnum autem ita erat, ut lobo majore cavum dextrum, a marginibus coſtarum infimarum, ad altitudinem coſtæ octavæ, numero ab inferioribus inito, partemque cavi ſiniſtri, expleret; minore vero lobo hypochondrium ſiniſtrum ad arcum coſtarum usque, occuparet. Bilem veſicula copioſam ſatis, probeque tinctam, continebat.

Sub lobo minore Jecoris ventriculus, integræ manus magnitudine, a ſacco duro complicabatur, ut modica tantum cavitate gauderet. Poſtque & ſub eodem, lien non magnus, ſpinæ dorſi, quam arcui coſtarum, proximior. Lienem hoc loco ſæpe inveni: ut dolores tumoresque lateris ſiniſtri externo tactu patentes, perceptive, ſæpe perverſe Lieni adſcribantur.

Inteſtina omnia ab incumbente ſacco compreſſa valde. Colon ab origine arctum, parvis ſcybalis plenum, ſiniſtro in hypochondrio ante ventriculum triplo amplius, denuo valde contractum inferiora petebat. Nulli in inteſtinis Vermes.

Cor cum pericardio bonum. Nunquam vidi pericardii extimam membranam pluribus majoribusque ſcatentem vaſis. Cor ſiniſtrum grumoſi ſanguinis multum, dextrum plurimum habuit.

Pulmo dexter omni ex parte a Pleura liber: ſiniſter undique membranaceis productionibus, haud facile dilacerandis, cum pleura connaſcebatur.

Itaque vidimus Puellam tantis cum malis, vultu, oculis, viribus, reſpiratione, appetitu, catameniis, optima ſanitatis indicia præbuiſſe, ad paracenteſin ſeptimam usque. *Clariſſ. Bianchi*, *Taurinenſis Profeſſor*, ejusmodi in morbis bilem ſcripſerat aut nullam eſſe, aut aquoſam inertemque. Hic non ita; nec

nec ita in pluribus hydropicorum cadaveribus deprehendi; ut ſaltem Viri clariſſimi non ſit univerſalis obſervatio. An bona Puellæ bilis ad tantam tot functionum contulit præſtantiam? Plauſibile hoc foret, niſi prioribus hujus operis Tomis cum bona copioſaque bile, has functiones languidiſſimas eſſe deprehendiſſemus. Vide de his plura *Tom.* I. *cap.* 31. *a pag.* 299. *ad* 303.

Familiare eſt in feminis, quæ peperere, ſyſtema uteri univerſum hujuscemodi morbis affici: incommoda graviditatis, inflammationes a difficili partu, a lochiis retentis, generare talia ſolent; ſed in innuptis, in honeſtis, caſtisque puellis, rariora longe deprehenduntur: fieri tamen quoque in hiſce, & præſenti exemplo, & aliis *in Part. hujus Operis ſexta*, *pag.* 109. *&* 113. relatis, conſtat.

Vermium ſymptomata in vita paſſa puella non eſt: vermem unicum in morbo excrevit, poſtea nullum; quod, propter conſpecta, & accurate examinata a Medico excrementa, certo novimus: nec vermis ullus in cadavere reperiundus fuit. Exemplum ſic haberetur *Solitarii* lumbrici teretis, ut datur tenia *Solitaria.* At vero ut teretium raro ſolitarium eſſe numerum novimus, ita & teniarum non ſolitariarum, ſed complurium, exempla nobis ex variis Autoribus collegit *Ill. L. B. van Swieten Tom.* 4. *com. Cap. de morb. infant.* Et in cane Auditoribus meis illos numero xij. demonſtravi. Et proferam deinde hiſtoriam integrarum teniarum numero octodecim, quam femina emiſit, necdum a ſymptomatibus vermium immunis: imo adhuc particulas teniæ excernens.

Sed putridum urinarum, verumque earundem alcali, qua cretum origine, qua arte ablatum eſt? Putrida materies ex ſacci plaga quadam reſorpta intra ſanguinem, olim mox a bona Natura ad renes de-

demandabatur: ita ut ſanguis continuo ſe per renes expurgaret ab eo, quod eſſet reſorptum. Hinc eodem tempore appetitus, vires, menſes, ſomnus, motus, veluti illibatæ ſanitatis. Præſtitiſſet nihilominus putridam non adfuiſſe fomitem, qui metum perpetuum incuteret, ne, aucta ea, penitus corrumperentur diſſolverenturque humores. Interim corticis Kinæ requiſita doſis, una cum acido potu, videtur progreſſum corruptionis ſtitiſſe, eandemque jam factam minuiſſe ſic, ut poſthac multa de ſe ſigna præbere, niſi vita ad metam properante, non potuerit. Egregia exempla Noſocomium vidit putredinis humorum in maculis rubris, purpureisque, cutis, & in mictu cruento malignorum morborum, quam feliciter ſtiterit, Cortex. Videtur ſane in hac morborum malignitate putridum omne ex ignoto fomite ſic a ſanguine verſus cutem, renesve, determinari, ut primo ſaltem tempore, humores univerſos corrumpere nequeat: ne autem corrumpat demum, Medici Peruviano cortice prævertere conantur.

§. VII. Longus fui, ſed longus eſſe debui, in referenda varii Hydropis hiſtoria; morbi quippe formidoloſi, ac toties eo citius letiferi, quo ſtudioſius eidem medicari fueris anniſus. Equidem ego in eodem pertractando ſemper multus, communemque olim Praxin ſecutus, in ſpecie morbi quacunque, quibuslibet ſelectioribus remediis, & ſi mitiora haud opitularentur, generoſioribus, aquas pellere conatus ſum: hoc vero incaſſum tentato, ad Paracenteſin, ægris ſi vires necdum confractæ eſſent, tandem confugi. Quin etiam ipſam hanc Paracenteſin, etſi hominem non curaret, nihiloſecius laudabam, ut quæ alias imminentem brevi interitum procraſtinaret. Nunc vero in Praxi me quodammodo conſeneſcentem, ipſoque propterea uſu rerum tutiora e-

doc-

doctum, Palinodiam canere, ac vulgari praxi renuntiare, monet, jubet, urgetque, proximi ſalus. Porro ut hujus mutatæ ſententiæ rationes exponam, neceſſe erit omnes Hydropis ſpecies, ſeorſim ſingulas, ſuo in ortu, ſuo in progreſſu, ſuo denique in fine, mature examinare.

Quinque Hydropis ſpecies enumerare Medicina ſolet. 1^mam^ Hydropem intercutem, quem & *ἀνὰ σαρκὰ* vocant. 2^dam^ Hydropem Aſciten. 3^tiam^ Peritonæalem. 4^tam^ Cyſticum, ſeu ſaccatum. 5^tam^ Tympanitidem.

I. Hydrops intercus, qui aquam, aliquando gelatam materiem, imo & nonnunquam quid aërei intermiſtum habet, cum conſuetis artis auxiliis ſemper tractandus ſit, nos hic morari non debet.

Altera ſpecies, Aſcites, nos aliquantiſper detineat oportet. Aquarum moles eſt, in ventris, ſeu Peritonæi, cavo collecta. Hanc adeſſe novimus, cauſarum præcedentium primo gnari, Hæmorrhagiæ, Potuum aquoſorum ingluviei, Spirituum abuſus, Colicæ Pictonum, Acutorum morborum male curatorum, aut non rite judicatorum, Febrium intermittentium, ſimiliter ſe habentium, Urinæ parcioris, non auctis excretionibus aliis, Coloris, oculorumque, a priore ſtatu ſano mutationis, Chloroſeos, &c. ſi deinde cum hiſce tumor in Hypogaſtrio, & ad Ilia, ſi a Venarum Iliacarum inde nata compreſſione nonnullus obſervatur crurum tumor, ſi variato corporis ſitu fluctuationem quandam obſervat æger, ſi moles corporis ſenſim inde creſcit, ſi vires, ſi vultus, ſi appetitus, ſi urinæ excretio, ſi menſium in feminis profluvium, quocunque modo vitiantur, Aſciten agnoſcimus.

Si ſemper hi Aſcitici ſe nobis principio examinandos ſiſterent, morbum paulo facilius ſæpe agnoſceremus, naſcentemque felicius, atque crebrius, per-

ſanaremus. Cum vero annoſi, atque inveterati, ſæpe nos primum adeant, fere immemores modi, quo ceptus morbus, quo cretus fuerit, minus profecto certam, minusque tutam formare Diagnoſin poſſumus.

2do. Si jam venter primo examine diſtentior eſt, fruſtra ſæpe expectamus fluctuationem, Aſcitis testem: Advertit jam *Duverneyus* junior hic, veluti in veſica aqua diſtenta nimis, fluctuationem non percipi.

3tio. Idem clarus autor, &, ſi quis unquam, in diagnoſi Hydropis cujuscumque ſagax, & exercitatus, pro ſuo, quo erat, candore fatetur, ſe aliquoties in diagnoſi deceptum fuiſſe, dum fluctuationem percepiſſe ſe ratus, nullam in cadavere aquam, verum inteſtina muco & aëre plena, deprehenderet.

4to. *Sydenhamus* in ſuo *de Hydrope* tractatu teſtatur nobis & Aſciten adeſſe ſuis ex ſignis creditum fuiſſe, & vel meras excreſcentias carnoſas, vel flatus adfuiſſe, qui mentirentur Aſciten.

5to. *Sepulcreti T. Boneti Tomus alter* plurima nobis exhibet variorum exempla morborum, quos exercitati etiam Medici falſo ſalutaſſent aſciticos, ipſiusque graviditatis: quam ego quoque a celebrioribus artis Antiſtitibus pro Aſcite cousque tractatam vidi, donec in lucem prodiret vivus Hydrops.

6to. *Refert Acad. Reg Sc. Par.* anni 1732. & Hydropem ſalutatum quendam ventris tumentis morbum fuiſſe, & inſtitutam quater, licet nullus unquam humor prodiret, Paracenteſin: tumore interim univerſo a Rene ſiniſtro 35. Librarum pondere gallico, & paucula aqua, quæ fluctuationis ſenſu Medicis impoſuerat, oriundo. Similem utcumque hiſtoriam Renis prioribus in Tomis retuli.

Tertia Hydropis ſpecies ea eſt, quæ inter Peritonæum,

næum, & Abdominales muſculos colligitur; & *Hydropis Peritonæalis* nomine venit. Hujus ſigna Diagnoſtica minus evidentia eſſe apparent, quam vulgo credunt, & ſtatuunt.

Egregius *Littræus*, cui in hiſce, aliiſque, multa debemus, regulas quasdam *Ac. R. Sc. Par. an.* 1707. condidit, quo fiamus præſentiæ hujus morbi certiores. 1mo. *Si Hydropis hæc ſpecies non niſi plurium annorum ſpatio (pluſieurs années) formata fuerit, & progreſſum, maxime in initio, lentiſſimum fecerit.*

Sed & Cyſtici Hydropis lentiſſimum incrementum quandoque eſt. Mulier, §. *III. hujus ejusdem Capitis*, quinquennium numerabat, ex quo intumeſcere cepit abdomen, paulatimque ſibi augeſcere viſum fuit. Conſtitit autem manifeſto eandem non Peritonæali, ſed Cyſtico laboraſſe hydrope: e contrario *Chomel*, *Acad. R. Sc. P. anni* 1707. Peritonæalem Hydropem puerperæ refert, intra 15. dies, a ſuo principio numeratos, ita creviſſe, ut venter æque jam eſſet, quam ante partum, tumidus. Ergo regula fallit, cum idem lentoris incrementum morbi & in quarta ejus ſpecie obtineat, & ipſum hoc ſignum in eadem ſpecie deſit.

2do. *Si & circumſcriptus tumor eſt, & tumoris figura mutato corporis ſitu, vix mutetur. Camerarius* Pater tamen, & *Drelincurtius*, & alii complures, tumorem circumſcriptum, acuminatum, diviſumque, ſuis in ægris non invenerunt, ſed ventrem æqualiter tumidum. Præterea ovarii cyſticus Hydrops, dum ventrem nondum integrum mole ſua explet, circumſcripti tumoris externi figuram habet, tactuque percipitur circumſcriptus: quod ſi ſimul Peritonæo accreverit, ut pluries vidi, ſitu corporis mutato, non ipſe mutatur. Ergo & hoc alterum ſignum Hydropis Peritonæalis fallit.

3tio. *Littræus* vult *ut in conſcripto tumore fluctuatio;*

extra limites vero ejuſdem nulla perceptio fluctuationis ſit.

Attamen *Nuck*, *Hochſtetter*, *Camerarius* Pater, negant omnem Peritonæalis Hydropis fluctuationem; ſaltem *Nuckius* abſentiam fluctuationis inter bona ſigna connumerat.

4to. *Si crura aliæve corporis partes non extumeſcant, niſi provecto jam multum morbo.* Quamquam plures ita cenſeant, dico tamen primo *Gabrlipii* feminam ab initio tumidis extitiſſe cruribus: ſecundo, ſaltem hanc 3. ſpeciem a ſubſequente 4ta. non diſcriminari, in qua idem ſignum habetur.

5to. *Si præter ponderis moleſtiam vix quid incommodi toleret ægrotans.* Pariter, ut ad præcedens, reſpondeo, & *Nuckii* feminam vehementer ſitiviſſe, vehementerque potantem, urinam parce miſiſſe; & iterum ob idem ſignum hanc ſpeciem morbi non interſtingui a ſpecie ſequenti, qui idem ſignum ſcribitur habere.

6to. *Si mox a punctura, antequam aqua emittitur, ſonda longa, per Cannulam inducta, per omnem ventris capacitatem duci nequeat.* Verum idem vidi Chirurgos experiri in tumore quocunque Cyſtico, ſive minore, ſive etiam ventrem explente totum, quando diviſus in partes, variaque loculamenta eſt. Dices forte inſtrumentum triquetrum in Hydrope Peritonæali mox penetrare in cavum; in Hydrope vero ſaccato longum emetiri debere ſpatium, antequam integumenta, muſculos, Peritonæum, ipſumque penetraverit ſaccum, adeoque vel ſic diſtinctionis haberi notam. Sed regero, experientia edoctus, inſtrumentum in gracili ventre, & ſæpe gracili Cyſtidis plaga, mox penetrare, adeoque hoc ad diſtinctionem non ſufficere. Vide quam tenuis cyſtidis membrana eſſet in Hiſtoria *Morandi* Ac. R. Sc. Par. anni 1719.

7mo.

7mo. *Si per eandem ſondam non eas percipiamus inæqualitates, quas inteſtina, cæteræque formant abdominis partes.* Hoc ſignum aliquid probaret, niſi ſaccos inveniremus tenues, ac fere politos interna ſua ſuperficie, in quibus proinde idem *ſonda* doceret.

8vo. *Si poſt Paracenteſin paucum admodum aquæ in cavo reſtitaverit.* Sed vix remanere quidquam in Aſcite, & in Cyſtico, aliquando deprehendimus.

9no. *Si poſt eductas aquas reſupinato corpore liquor per cannulam injectus, per eandem extemplo exſiliat.* Idem in Cyſtico adverti.

Cum præter hæc novem, alia ſigna apud Autores non enumerentur, hæcque ipſa fallacia eſſe demonſtrentur, imo hanc ſpeciem morbi cum ſubſequente confundant, concludi fas eſt, Diagnoſin Hydropis Peritonæalis incertam admodum eſſe.

Quamquam autem *novem* tantummodo ſigna, ut mox dixi, eaque incerta valde, enumerari ſoleant, an *decimi* ſigni loco numeranda non eſſet iniqua ſexus feminei ſors, in quem fere unicum hæc Hydropis ſpecies cadat? Quantum enim pro mea virili hiſtoriam medicam diſcuſſerim, necdum plus unico viro, quem invaſerit, ſe obviam mihi fecit; ſcilicet *Abornii* Adoleſcens, cujus etiam meminit laudata toties *Morgagni* Epiſtola.

Hoc ſic ſe habente, haud eſſet, Viro tumidum gerente abdomen, ulla fere unquam de Peritonæali Hydrope formanda ſuſpicio. Sed undenam ſolis feminis familiaris? Legendus hic omnino eſt incomparabilis *Winslow* in *Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1741. *a pag.* 76. *ad* 80. *& a pag.* 234. *ad* 250. *Edit. in* 8vo. ſuper durioribus atque rigidioribus Thoracibus, qui inferiores feminarum coſtas deprimendo, comprimendoque Hypochondria, ad hæcce, & alia peſſima mala generanda, apti nati eſſe videntur. Sive enim inde compreſſa vaſa lymphatica in nodulos, quos de-

texit

texit Anatome, primo aſſurgunt, ac dein crepando hunc Hydropem generant; ſive potius a tumoribus præ thoracum compreſſione in celluloſitate natis, tandemque ſic auctis, ut a Peritonæo muſculi abdominales ſecedant; Vaſa lymphatica, a Peritonæo ad hos muſculos pertinentia, rumpuntur, & ſic lympha in hanc intercapedinem illapſa, eandem auget: abunde intelligimus thoracum preſſione gigni hanc Hydropis ſpeciem ſæpe & poſſe, & debere. Præterquam quod, præter alias *Cyſticorum* tumorum, de quibus mox, cauſas, etiam hac thoracum preſſione eorundem ortus, atque progreſſus, haud difficulter intelligatur: qua de re legi meretur *Targioni Tozzetti prima raccolta di oſſerv. mediche.*

Deſcribitur 4ta. *Hydropis ſpecies*, *cyſtica*, ſeu *ſaccata*, dicta, quæ a variis ventris viſceribus, partibusque, originem trahere ſuam poteſt.

Ac 1mo. quidem ex Ovario alterutro, quod, quemadmodum pluries demonſtravi, & in variis hujus operis partibus deſcripſi, vel magnam ventris partem explere, vel totum, poteſt.

Secundo, a Tuba alterutra: quemadmodum quoque antea deſcripſi.

Tertio, ab ipſo utero, ut obſervarunt Autores.

Quarta ab Hydatidibus natis in Hepate inſigni-oribus, Hepatis molem monſtroſe extendentibus; quales Auditoribus meis publice demonſtravi: vel etiam ab Hydatidibus numeroſiſſimis ex hepate, ex liene, ex utero, alioque quocumque viſcere propullulantibus, vel & inter omenti laminas, in Peritonæo, aut quoque in cavo Omentum inter, Peritonæumque, formato, inventis.

Signa Hydropis Cyſtidis nunc inveſtigemus accurate. Ore omnium veluti ſcriptorum, *Mauchartus*, *Eph. N. C. Cent.* 8. *Obſ.* 14. & *Nuckius in Aden:* hæc ſigna collecta dederunt.

„ Quæ Hydropicæ, ſcribit *Mauchartus*, nec pal-
„ lent, ſed roſeum potius genarum ſervant deco-
„ rem, nec pedes habent tumidos, ut potius, aucto
„ licet indies abdomine, gracileſcant cum reliquis
„ artubus & corpore: hæ ſi diu, absque notabili
„ actionum læſione ſarcinam hanc circumferant,
„ appetitum habeant bonum, non admodum ſitiant,
„ nec tuſſiant, alvus autem faciat officium, urina
„ naturalis ſit, & moles abdominis nec purganti-
„ bus, nec diureticis obediat, & præcipue malum
„ a partu difficili, puerperio infelici, molæ geſta-
„ tione, aut abortu ducat originem, nec ſigna Ca-
„ chexiæ concurrant, Hydrope ovarii, ſeu Saccato,
„ vel Cyſtico dicto, ſæpe tenentur. "

Et *Nuckius*: „ Ego, inquit, experientia didici
„ illas, quarum facies colore grato eſt roſea, quæ
„ ſatis bene comedunt, bibunt, alvum deponunt,
„ urinamque ſine notabili moleſtia excernunt, qua-
„ rum corpora nec purgantibus, nec diureticis, nec
„ diaphoreticis, multum auſcultant, illas, inquam,
„ ordinario affectu uteri, tubarum, vel ovariorum,
„ laborare Hydropico, lymphamque peculiari ſac-
„ culo incluſam nulla arte curari poſſe. "

Obiter advertamus ſcriptorum horum priorem de ſolo ovarii Hydrope agere, poſteriorem de eo, & ovarii, & tubæ, & uteri: priorem malum deducere a partu difficili, puerperio infelici, molæ geſtatione, aut abortu; non excludere tamen ab hoc morbo virgines bene menſtruantes, quales vidimus, cum non dicat has *ſolas* affici, ſed *præcipue*.

Advertamus ſecundo nullam in utraque hac deſcriptione fluctuationis fieri mentionem, quam, ut ut ſæpe abeſt, obſcuriorem ego deprehendi tamen, & *Clar. Targionius* in ſua matrona invenit manifeſtam. Ergone & abeſt & adeſt, ut in Peritonæali? ob idque nihil in Diagnoſi juvat?

Si nunc animo perpendamus pleraque ſigna in hoc Cyſtico Hydrope veluti Diagnoſtica, imo Pathognomica tradita, convenire cum iis, quæ in Hydrope Peritonæali ſignorum Diagnoſticorum, atque Pathognomicorum nomine clucbant, convincimur præter conjecturam, aut ſaltem præter probabilitatem, nihil reliqui fieri.

Sed ad alia quam plura attendamus oportet. Dantur *veri* Cyſtici tumores, dantur & *ſpurii*; & ſic quidem, ut crebro ſigna nobis deſint, quibus verum a ſpurio diſcriminemus, ſpuriumque a vero. Neque veluti gratis me hæc aſſerentem ii incuſabunt, qui hac in re pluries ſe ſua in praxi norint eſſe deceptos. Videantur quæ *celeberrimum Valſalvam* obſervaſſe clarus per omnia referat *Morgagnus*. Tumido in vita exiſtente abdomine, a morte tumor invenitur pondere 25. librarum, e meſenterio enatus, proceſſibus ſuis Jecur & Lienem premens, infra cum tumido teſte ſiniſtro communicans, ſubſtantiæ cancroſæ.

Mulieri adeſt in vita ingens medio in ventre tumor: in denata illius baſis invenitur ad meſenterium, ipſeque cum colo unitus, hic firma, ibi mollior. *Marcellus Donatus* ejusmodi tumoris meminit, pure repleti.

Poſt tumidum admodum in vita ventrem, tumorem cadaver exhibuit prægrande hominis caput æquans, is natus ex uteri poſtica parte, carnoſa ſubſtantia durior, duos in ſaccos diviſus, quorum alter vacuus, ſevo alter plenus. Primum liber tumor, poſtmodum utpote cum vicinis concreſcens, immobilis fuerat.

Tumor ingens, immanis, totius non Epigaſtrii, quod notandum, ſed Hypogaſtrii, ſæpius de die variæ magnitudinis, diu ægrum torquet. Invenit *Valſalva* molis ingentis ventriculum locatum in Hypo-

pogaſtrio. Similem refert *Mangetus* Anatomen. *Ill. Morgagni* immenſum talem ventriculum deprehendit, qui etiam vacuus, vix a pubis diſtaret oſſibus. *Ill. Macneven o Kelly ab Agrim* in Diſſ. *de raro Ventriculi caſu*, 1760. edita, ventriculum demonſtravit, Scirrho Pylorum fere obturante, eam in molem amplificatum, ut, ſacci inſtar, univerſum abdomen expleret, ſuoque fundo inter Rectum atque Veſicam ſeſe inſinuans, cauſam teneſmi extitiſſet, frequentisque ſtranguriæ. Ingens adeo hic ventriculus erat, ut, referente Clariſſimo Autore, „ filum arcui majori „ circumductum, antequam evacuaretur, ulnam „ *Bohemicam*, cum tribus quadrantibus & duobus „ pollicibus, æquaret: minor arcus tres daret ulnæ „ quadrantes cum uno pollice. " Et, quem apud *Riverium Antiſſiodorenſis* Medicus *Jodon* deſcribit, ventriculus, quantane mole ventrem extenderit, qui nonaginta librarum pondere liquidum intra ſeſe comprehendere, inventus eſt? *Moinichenius* Ventriculum vidit ſic univerſum explentem abdomen, ut coöperiret inteſtina omnia. Profecto ſimiles tumores, antequam ventrem penitus impleant, Cyſticorum more ſe habere, nobisque imponere poſſunt; & grandeſcentes demum ſic, ut & expleant totum ventris cavum, & liquore turgeant, fluctuatione ſua Aſciten mentiri queunt.

Inteſtina concreta mutuo inter ſeſe, ac conglobata, ſenſum tumoris inæqualis ſaccati Medicis exhibuerunt. Monachus creditur Aſcite mediocri laborare, una cum tumore forte cyſtico, quo preſſo flatus per inferiora excludebantur. In cadavere invenitur tumor a conglobatis inteſtinis tenuibus & partim quoque craſſis, ope craſſorum atque cartilagineorum ligamentorum. Qui hanc Hiſtoriam refert *Morgagnus*, addit ſe in alio principium hujus tumoris una cum Aſcite inveniſſe. Anni ſunt 23. quod publicæ

blicæ lucis fecerim hiſtoriam feminæ, cui Paracenteſin tres Medici feceramus, veluti Hydrope Cyſtico laboranti; in cadavere invenimus ope Omenti monſtroſi, geminos digitos craſſi, Ventriculum, Jecur, Colon, Jejunum, Duodenum, in unam veluti faſciam coiviſſe & concreviſſe. Rubellus liquor, quem pondere 16. vel 17. librarum Paracenteſi eduxeramus, & qui integro triduo poſt hanc foramine extillaverat, in unico ventris cavo, quod in ſiniſtro latere inveniebatur, non ſaccato, hæſerat.

Cyſticum tumorem mentita veſica urinaria eſt, quam *Ill. Morgagni* invenit immenſam in burſam eſſe amplificatam, ac Peritonæo connatam: ex veſicæ quippe orificio corpora quædam alba excreverant in veſicam; unde perpetuum quidem urinæ ſtillicidium, ſed etiam urinæ plurimæ diuturnior in eadem mora: quo ſenſim factum, ut in ſtupendam hanc molem Veſica excreviſſet, in parietibus ſuis digito craſſior. In *Boneti Sepulcreto* tumor ventris ingens, isque Cyſticus, reperitur, ab abſceſſu ingenti, inter Veſicæ tunicas anteriores oriundo.

Part. IV. Rat. Med. demonſtrationem publicam communicavi Jecinoris atque Lienis, ſubſtantiæ quidem optimæ, ſed molis adeo incredibilis, ut viſcera hæc utraque univerſum ventrem, Hydropis ſaccati modo explerent, parva modo parte verſus pubem excepta.

Part. VI. exhibui immenſæ molis omentum, omnia explens, & univerſa abdominis viſcera fere obvelans. Similia & *Ruiſchius* deſcripſit.

Ren invenitur apud *celebr. Morgagni* cujus portentoſa mole cuncta ventris viſcera premerentur in Peritonæum. Medici *Pariſienſes* homini cuiquam tentaverant quater ventris aquas Paracenteſi educere; nec eduxerant quidquam. Ren demum in cadavere

in-

inventitur 35. librarum Gallicarum. Semel quoque ejusmodi Renem publice demonſtravi.

Uterus, vel in cavo ſuo hydropicus, vel pure, ichore, ſcirrho, in ſubſtantia ſua horrendæ molis, aut graviditatem mentitus ſæpe eſt, aut Hydropem. Omitto tumidos ventres a vermibus, ab Aneurismate, a ſyſtemate venæ portarum obſtructo, &c.

Sed & ipſa ovaria, ut ut Hydropem cyſticum verum formant, ita non minus frequenter ſpurium, ut ante jam monui; utpote aut pro majore parte, aut tota, ſive atheromatoſa, ſive ſteatomatoſa, ſive cartilaginea, ſive ſcirrhoſa, ſive cancroſa, &c.

Ex quibus omnibus mature conſideratis ſponte, opinor, liquet, & Diagnoſin 3. & 4. ſpeciei Hydropis plerumque dubiam haberi, & Paracenteſin, rariore quidem caſu proficuam, plerumque vero aut periculoſam, aut letalem eſſe.

Quinta Hydropis ſpecies eſt *Tympania*. Tumor ſcilicet ventris natus ut plurimum ab aëre & materia chyloſa, mucoſa, ſtercorea, ventriculum & inteſtina vehementer extendente. Negandum tamen non eſt conſtitiſſe experimentis, quæ rite capta ſuppono, rariſſimis tamen, Tympanitidem naſci poſſe, ſi aër Peritonæum inter ventrisque viſcera contineatur, aut ſi aër & inteſtina diſtendat, & ventris cavum, aut ſi & aër ſimul & aqua cavo in ventre reperitur, aut denique aër inteſtina tumefaciat, & aqua abdomen.

Signum 1mum. Tympanias Medici ponunt ventris minorem, quam in Aſcite, tumorem: hoc ſignum fallax eſſe demonſtravit Tympaniticus, cujus hiſtoriam dedi *Part*. 2. *Rat*. *Med*.

2do. Ajunt fluctuationem non percipi. Hoc certe non ita generale ſignum eſt, quin candidus *Duverneyus* junior fateatur ſe *aliquoties* deceptum fuiſſe, dum fluctuationem ſe percipere crediſſet, & poſt-

 limi-

liminio deprehendiſſet, loco lymphæ, aëre, ac multa glutinoſa materie, repleta inteſtina fuiſſe.

3tio. Sonitum Tympani madentis, aut obducti, ſtatuunt Tympanitidis ſignum eſſe. Quanquam ſæpe numero id verum eſt, fateri tamen debemus hunc ſonitum, neque perraro, adeo eſſe obſcurum, ut utrum adſit, nec ne, jure dubites. Symbolam tamen hæc tria enumerata ſigna conferunt, ſi cum hiſce homo eſt ad ſtateram levis; cum e contrario in Aſcite, & Hydrope quocunque alio, ponderis inſignis ægri ſint ob colluviem aquæ.

Verum neque hoc quidem ultimum citra exceptionem in diuturniore Tympanitide admittebat Vir præſtantiſſimus, hac elapſa æſtate nobis morte ereptus, *Werlhoſius*. Et dum ampliſſima Tympaniticorum inteſtina *Duverneyus* craſſa materie mediam partem repleta videret, an hoc ſignum levitatis ponderis admittere potuit? Ad rem hic *Morgagni*, „*Hurterus*, inquit, in Tympanitico puero cum miraretur craſſa præprimis inteſtina diſtenta adeo, ut „Colon ſua mole jecinori vim attuliſſet, & ſiniſtrorſum compuliſſet, materiem intus invenit tanta copia, quanta id facere potuerat, pultiformem, „ſpumeſcentem, & ex albo flaveſcentem: quæ res „in morbum, quem adſtricta alvus comitatur, tunc, „opinor, maxime conjicienda eſt, cum aut paulo „antequam morbus evidenter inciperet, multa ægri ingeſſerunt, aut non perpauca, poſtquam incepit, porro ingerere perrexerunt." Adeoque non erunt tales, ratione ſuæ molis, pondere leviores.

Et quoad penultimum, de ventre reſonante; in *Caſparo Lombria*, Patricio Veneto, *Ill. Morgagni* deſcribit ventrem tumidum *Tympani inſtar reſonaſſe*, dum tamen in Anatome „Venter aquæ fœtidæ, ex „viridi flavæ, copiam habuit, quantam maximam „præter omnem modum diſtentus habere potuit."

Nec

Nec modo aliquando deeſt hoc ſignum in tympania, verum etiam adeſt in Opiſtotono ſic ut Aretæus Cappadox Lib. I. de C. & S. Ac. cap. VI. illud inter ſigna hujus morbi diagnoſtica ponat: περιπετέες κοιλίην καὶ θώρηκα . . . ἐπιγάστριον ἐπιτεταμένον, καὶ εἰ ἐπικρούοις, ἐνηχοῦν. Opiſtotonos autem nihil commune cum tympanitide habet. Sic ut etiam reſonantia tympani non monſtret perpetuo tympanias præſentiam.

Atque ita demum Hydropis, ſingulas ſuas in ſpecies diviſi, ſigna tantum probabilia invenimus, quæ ſane & alterum, & tertium poſcunt, antequam quid certi aut ſtatuamus, aut pronuntiemus, examen: quamquam & aliquando tunc adhuc hæſitare Medici prudentis ſit. Quod enim centies olim, quod noſtris toties contigit temporibus, ut Viris, vere in arte præclaris, hæc res turpiter impoſuerit, idem & aliis, & nobis omnibus, poteſt contingere. Quare nihil indecentius turpiusque in Medicorum conſilio eſt, quam quod ſuam quisque ſententiam acriter, crebroque in aliter ſentientes ignominioſe, proferat ea in re, de qua nemo certitudinem, ad ſummum vero meram habeat probabilitatem. Exemplo nobis hic ipſe ſit præclarus *Morgagni* qui *Ep. A. M.* 39. in referenda conſultatione quinque Medicorum, ſuper tumido ventre *Rev^mi Brixiani* Antiſtitis habita, vel ob id ſolito longe diffuſior eſſe videtur, quo diſcerent Medici omnes & in ægrorum ſalutem, & in mutui tutamen honoris, ſuam quique mentem, ſuam quique proferre ſententiam. Dum ipſe quartus perorans, ſuam ſententiam dixerat, „ Veruntamen, „ addebat, non hæc a me dici, quaſi aliorum ſen„ tentiæ conjecturam præferrem meam, quam om„ nium judicio ſubjicerem, nihil ipſe ut in re ar„ dua, & præobſcura, definiens, ideoque, nec „ quod aliis viſum eſſet, contemnens.‟

Diagnoſi variarum Hydropis ſpecierum plerumque incerta, incerta ſæpe quoque prognoſis erit; minus tamen crebro, quam diagnoſis: ſæpe enim calamitatem ægrotantium, vitæque diſcrimen, agnoſcimus ex functionum læſione, cæteriſque prognoſticis ſignis, licet genuinam necdum capiamus naturam ſpeciemque morbi.

De curatione nunc pauca videamus.

Ac primo quidem in ejus Hydropis cura, qui conſultis cunctis experientiæ regulis nobis Aſcites eſſe appareat, iſque verus, cum alia quacunque ſpecie non confuſus; in hujus, inquam, cura, indicans, indicatio, & indicata, omnium optime invenientur in *Immortalis Boerhaavii Capite de Hydrope:* potiſſimum ſi una conferantur, quæ ex numeroſis Autoribus, ac multiplici ſua praxi & experientia, ad hoc caput, pulchro concinnoque ordine, *Ill. L. B. van Swieten* commentatus eſt: ea tamen lege, ut ſi æger ab auxiliis ſelectiſſimis non emendetur, imo pejoretur potius, ſerio perpendamus, num forſitan hydrops hic aut non complicatus ſit cum alia ejus ſpecie, aut inveteratior, quam ut ſolis internis levetur, abigaturque auxiliis.

De Paracenteſi tunc deliberandum eſt, ne, ſi ſit inſtituenda, ea demum ægro incurabili facto, in artis vituperium inſtituatur. Quæ ſi levet ægrum, rarius unica vice ſalutem affert, unde pluries repetenda eſt.

Novi equidem claros in *Anglia* Viros conatos fuiſſe, injectione in ventrem adſtringente ac roborante, compoſita ex aqua Briſtolenſi & vino rubro, calide injecta, reditum præcavere aquarum poſt paracenteſin, ſed cum bona illorum venia necdum imitari illos auſus ſum. In ſua enim hiſtoria candide enarrant, ægram ſub ipſa injectione, pungentes pectore percepiſſe dolores, perque omnia viſcera lanci-

na-

nationes, habuiſſe reſpirationem difficilem, pulſum vacillantem, redeuntem ſyncopen, aphoniam: quæ profecto, licet ægra reconvaluerit, quam parum a vera morte abfuerint, cuique liquet. Quantane hinc inquietudo! Quanta, ſi mors ſequeretur, Artis noſtræ exſurgeret infamia! Si tamen exempla complura hanc curam confirmarent abunde, ſequeremur eam audaciores. Solemus autem curarum eximiarum poſteriores, quæ priores confirment, ſæpe fruſtra deſiderare repetitiones, ac ſi quapiam duntaxat fortuna prima vice contigiſſent: ad quod credendum eo magis adducor, quo crebrius viderim, quanti laboris ſæpe ſit in locis externis, v. g. in Tibia, ſic vaſa lymphatica conſtringere, ut nunquam ultro ſuam lympham effundant.

Quæ porro reliqua de Aſcitis cura monenda ſint, hæc in curatione cæterarum ſpecierum ſponte patebunt.

Quæritur igitur quænam curatio 2dæ ſpeciei Hydropis ſit, ſcil. Hydropis peritonæalis?

Viri doctiſſimi, *Tulp*, *Van Mekeren*, *Nuck*, *Coster*, *Walæus*, commendarunt paracenteſin. Cenſet *Nuckius* Peritonæum, lympha educta, brevi cum abdominalibus muſculis coaleſcere, & ora vaſorum lymphaticorum, ductuumque glandularum excretoriorum, olim abrupta, jam hoc coalitu Peritonæi cum muſculis ſic claudi, ut omnis ſit ablata hydropis cauſa.

Et hanc curam ſeſe ab ipſa didiciſſe Natura quidam ſcribunt; contemplati in *Abornii* hiſtoria, *Eph. N. C. Cent.* 9. *Obſ.* 100. quo pacto Natura bis exiguo a ſe foramine facto levamen attulerit, felicem tertio ſanationem, & quo pacto in femina, cujus cauſa *Cl. Chomel Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728. ſuam diſſertationem adornavit, Natura aperiundo umbilicum, Medicis oſtenderit viam ſalutis: quomodo præterea

Doctiſſ. Brehm. Act. N. C. Tom. IX. *Obſ.* 79. feminam ſolo per umbilicum facto ſponte, die alterno, ſub alvi exoneratione, aquarum copioſiſſimarum effluvio, Natura curaverit.

Verum enim vero licet Natura aliquoties hac via attulerit ſalutem, intulit quandoque via eadem interitum, ut *Hagedorn in N. C. Cent.* 2. demonſtravit.

Secundo, in laudatis hiſce hiſtoriis, ita fortunatis, dubitatur, num revera, Peritonæalis Hydrops adeſſet?

Tertio, licet Natura ſic revera hunc morbum curaſſe ſtatuatur, hoc non impedit, quo minus Paracenteſeos negotium magnis implicitum difficultatibus agnoſcamus. Si præter aquam nihil vitii locus habet, fortunata aquarum eductio eſſe poteſt. Verum cadavera toties, poſt eductas aquas, tumores nobis revelant pravos, ulceroſos, cancroſos, quos occultaverat lymphæ moles. Hinc *Perill. Morgagni Ep. A. M.* 38. „ Ac priusquam, ait, a te ſuſcipia„ tur æger, exquiras diligenter velim, num duri„ ties, aut tumor aliquis antea fuerit, quem nunc „ magna abdominis extenſio occultet: præterea „ num dolor, non eum dico, quem ipſa illa di„ ſtenſio parit, ſed ulceroſus, teſtis eroſionis, æ„ grum torqueat, aut certa aliqua in parte arctius a „ te contrectati abdominis excitetur." Ratio cur Paracenteſis tunc nedum juvet, ſed mortem præcipitet, aër eſt, qui putredinem acceſſu ſuo exulceratis affert partibus: imo & absque acceſſu aëris paracenteſis non levat, eo quod exulceratæ partes pergant more ſuo corrumpi, augeri, quodque ex eroſis, apertisque lymphaticis vaſis, ſcaturigine ſcilicet prioris hydropis, novus hydrops regeneretur. Equidem Autores nonnulli methodum commendarunt ejusmodi exulcerationes depurandi & curandi, verum quid de ea cogitandum ſit, mox patebit in ſequentibus.

Pro-

Profecto ſi ab una parte cum tentatæ curationis periculum, tum acceleratam ab illa mortem, intueamur; ab altera vero parte morbi ſibi demiſſi cum tolerabilitatem, tum etiam diuturnitatem; ne quam curam unquam, ſive in hac, ſive in ſequenti ſpecie, ſuſcipiamus, facile perſuademur. *Tulpii* femina, cujus mortuæ venter 110. libras aquæ inter Peritonæum & muſculos gerebat, tulit hoc malum integro generoſa ſeptennio, ſic, ut potuerit, perinde atque ſaniſſima, deambulare, peregre proficiſci, imo & *Clivienſium* conſcendere turrim. Femina *Brehmii* morbum tulit 14. annis. Virgo *Munnickii* annorum 18. ſpatio. In *Actis Anglicanis* mulier alia morbum 30. annis tulit, alia annis 44.

Conſideranda 3^{tio}. Hydropis, quem ſaccatum ajunt, cura. Et Paracenteſi hanc perficiendam eſſe Medici arbitrantur: quin & nonnullæ enarrantur, paucæ tamen, curationis ejusmodi fortunatæ. Vid. laud. mox *Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728.

Verum enim vero, cum antea conſtiterit, quam difficulter diagnoſis vera hujus morbi capiatur, cumque ab altera parte laudatæ curationes ſanitatem reddentes, num res ita ſe habuerit, anatomica demonſtratione haud potuerint evincere, curationes eædem id non probant, quod earum intendunt Autores.

Alios proinde conſulamus. Egregius *Duverney* junior, in *Actis iisdem anni* 1707. multus eſt in docenda arte ea, qua, poſt Paracenteſin, ope injectionum, ſaccorum exulcerationes depurentur, poſtea etiam comprimantur ac vinciantur, ipſique ſi adſint tumores, incidantur, ſuppurandoque conſumantur. *Acad. Chir. Reg. Par.* in ſuo *altero tomo* conſimilia ſuadet.

E contrario 1mo. innumera exempla monſtrant, præter eum, quem pertuderis, ſaccos dari plures: ſic

ſic ut vel aqua, vel pure, vel glutine, ex ſacco uno educto, & alii & complures, ſacci adſint, qui nihil communicantes cum priore, minime concidunt; interea dum aër in aperto priore omnia diſponat ad corruptionem.

2do. Plures etiam ſi pertundantur Cyſtides, quid demum id proderit? Scimus enim ſepimentis, inter ſeſe neutiquam communicantibus, ſuam ſingulo in ſacco contineri, ut plurimum, materiem: unde non raro a paracenteſi vel nullus, vel parcus admodum materiei effluxus.

3tio. Et unicus modo ſaccus ſit, isque ſepimentis non diviſus, quid inde? Certine ſumus, ſi ille aut nihil, aut partim tantum, cum peritonæo concrevit, nec Omentum intereſſe, nec inteſtinum, quod infeliciter forte pertundatur? Aut poſſimusne aſſeverare de aperto ſacco non effluxuram in cavum ventrem materiæ corruptæ portionem, quæ letum inferat brevi?

Imo evitari ſe hoc ajunt poſſe, feminam locando in ventrem pronam, quo totum cyſtidis pondus in Peritonæum gravitet. Verum *Ill. Morgagni* id principio poſſibile quidem eſſe concedit, minus vero, quando ſaccus nunc ab evacuatione flaccidior, minus apprimitur ad peritonæum: neque etiam hunc effluxum tunc impediri, quando filamenta in liquore natantia cannulam obturaverint, liquore tunc juxta cannulam in ventrem tranſſudante. Et demum aër, quacunque adhibita cura furtive intrans, ſacco minabitur gangrænam. Quotiesne præterea ſaccus pauculorum ſpatio dierum æque, atque antea turget, & pejorem ſequenti Paracenteſi materiem fundit? Frequenti enim cadaverum apertura didicimus collabentis ſacci aperturam coire, ut ex eodem denuo repleto nihil in ventrem effundatur: ſin autem quandoque non coiverit, ut perpetuum fiat corrup-

tæ

tæ materiæ in ventrem ſtillicidium, ſicque iterum ob aliam, quam hucusque expoſui, cauſam ægra pereat neceſſe eſt.

Sed cannulam, inquiunt, in apertùra relinquemus, ut ſaccus continua novæ materiei evacuatione, concidat tandem, materieique, ſacci collapſu, coalituque, ſcaturigo annihiletur. Reſpondeo, ut olim, ita & nunc, cannulam irritando, aëremque continuo admittendo, gangrænam mortemque accelerare; ut allato ſuperius exemplo in noſtra puella conſtitit.

Hinc neceſſe foret ſaccum poſſe conſumi. *Littræus* quædam hunc in finem propoſuit: *Cyprianus* etiam aliquid tentare auſus fuit, ſed in occaſione tam rariſſima, ut mille, milleque Medici, eandem nunquam aut fuerint adepti, aut adepturi ſint. Vide ejus tractatum impreſſum poſt Librum, cui titulus: *Belloſte Chirurgien de l'Hopital.* Chirurgi Pariſienſes *in Actis Acad. ſuæ*, Ovarii exſtirpationem audacter propoſuerunt, eo quo brutæ femellæ caſtrantur modo, hæc autem, ſpeculatione ingenioſa genita, non videntur per tot annos, qui exſequerentur, habuiſſe. Vide quæ *Part. IV.* de hac re diſſerui.

Duverneyus tamen judicabat, educta materia, collabi ſaccum, collapſosque inter ſeſe coire parietes, eoque modo par feminarum ſe integræ reddidiſſe ſanitati. Cum vero vixerint poſtmodum ambæ, neque apertæ a morte fuerint, de natura illarum morbi, incertam adeo diagnoſin habentis, jure merito dubitamus.

Et quidni dubitemus? Ipſo ſcilicet hoc claro Autore ſponte, & ingenue, fatente: „Je n'en ai „ point vu guerir: au contraire pluſieurs femmes, „ qui jouiſſoient d'une aſſez bonne ſanté, & qui „ n'avoient point d'autre incommodité, que celle de

„ porter un gros ventre, ſont péri en peu de tems,
„ pour avoir voulu s'en defaire."

Nec *Nuckii*, licet ſpeculative Paracenteſin propoſuiſſet, alia ſententia fuit, eas nempe, quæ Cyſtico Hydrope laborarent, nulla arte curari poſſe, candide aſſerentis. Adſtipulatur *Targionius*.

Nullane igitur in Cyſtico Hydrope paracenteſis locum habet? Nullane auxilia alia? Quod *Duverneyus*, & *Nuckius*, & *Targionius* mox, idem ego, idem mecum complures teſtantur; omnes ſcilicet feminas, quibus, in hac morbi ſpecie, aut inſtituta paracenteſis fuerit, aut multa antihydropica remedia exhibita, morbum brevi habuiſſe calamitoſiorem, citiusque letalem.

Interim bonum vitæ regimen, nimiique qui nocere poſſet, motus, nec non violentarum animæ paſſionum, ſollicita evitatio; Diæta quoque ſalutaris, aërque ſalubris, conferent multum. Riſu crepuit Cyſtis in *Cl. Morgagni* Matrona, unde peſſimus natus Aſcites. Feminæ meæ, de qua *Part. IV.* a motu nimio per plateas, ſaccus crepuit, & funeſtus quoque ſequutus eſt Hydrops.

Quid ſi probabilitas magna eſt & Cyſticum Hydropem adeſſe, & Aſciten? Servatis regulis generalibus, Paracenteſis profutura videtur, ut ſaltem ſaccus, eductis aquis majore libertate gaudeat. Quid de remediis demum internis? Si ceterum femina valet, abſtineat ab illis; cum ſive per diureſin, ſive per alvum, ſive per ſudores, hæc agant, ſemper turbabunt corpus, alias bene ſe habens, & citra ullam ſacci, extra leges circulationis hærentis, emendationem, vires ægræ fruſtra dilapidabuntur. Sin vero femina male habeat, palliative, pro re nata, adjuvetur.

Quintæ denique ſpeciei Hydropis, Tympanitidis dictæ, curam, moderata frictione, medicamine atque

que alimonia vires reſtaurantibus, inertesque inteſtinorum fibras apte exſtimulantibus, tentare ſolemus: interpolamusque purgantia, quæ, dum in morbo nondum conclamato, deſides inteſtinorum fibras in actionem cieant, aërem, contentamque in inteſtinis materiem eliminando efficiunt, ut area morbi finibus conſcribatur arctioribus, atque ita morbi cauſa minuatur, ac forte tollatur. Cortex Peruvianus, qui multos haud minus alvo laxat, quam viribus reſtaurat, addita frictione, affert aliquando plurimum boni.

CAPUT XVII.

Anatomica quædam, & expoſitio Tabularum.

Viſcerum, ac potiſſimum abdominalium, ſitum, configurationemque, in ſingula cadaverum apertura, ut Auditores mei accurate notent, hortari ſoleo; ut exinde intelligant, quam crebro 1mo viſcera hæc eum non occupent locum, quem vulgo credimus eadem occupare. 2do Quam ſæpe contingat, ut eorundem moles, longitudine, latitudine, amplitudine, capacitate, connexione, vel partim, vel integre, aucta, imminutave, reperiatur. 3tio Quam fallax noſtrum judicium ſæpe in morbis ſit, dum v. g. Hepar in dextro Hypochondrio quærimus, ubi idem intra coſtas totum deliteſcit: dum Hepar in dextro tantummodo latere locari arbitrati, non raro idem vel totum Hypochondrium ſiniſtrum, vel magnam ejusdem occupare partem reperimus: dum Hepar ſolito in loco eſſe creditur, idque tamen invenitur a Diaphragmate ad Umbilicum, imo & ad longe inferiora, ventrem occupare: dum ſplen in

extrema parte ſiniſtri Hypochondrii, ſub arcu coſtarum, quæritur; ubi interea ſæpe aut nihil omnino infra coſtas eminet, aut verſus dorſi ſpinam locatur, aut in abdomine infra Hepar depreſſus invenitur, aut intra lobum minorem Hepatis, jam maximum, involutus: dum dolente ægro in læva, atque media Epigaſtrii plaga, ventriculus accuſatur, isque interea ſæpe aut poſt jecur dorſum verſus, aut poſt tympaniticum Colon, aut totus fere in dextro Hypochondrio, aut elongato Oeſophago infra craſſum Jecur ad umbilicum protruſus ſive horizontaliter, ſive etiam perpendiculariter locatus eſt, aut molē ingens totum ſæpe Epigaſtrium ſic implet, ut tangat utrinque infimarum coſtarum arcus, aut totus deprimatur infra umbilicum, aut tandem explet ſic univerſum ventrem, ut aperto Peritonæo omnia viſcera a Diaphragmate adusque pubem contegat: quam e contrario autem aliquando adeo parvus ſit, ut vix uncias quatuor, tres, imo duas, capiat, & parvi contracti inteſtinuli formam habeat: dum inteſtinum Colon in colica accuſamus, ubi illud in loco dolente minime jacet, & e contrario veri colici dolores iis in plagis hominem torquent, in quibus nemo fere Colon quæreret: dum ipſum hoc inteſtinum ſupra Jecur, Ventriculum, ac Lienem decurrens, imo cartilaginibus coſtarum ſpuriarum ac mucronata cartilagine tectum, aliarum potius partium morbos refert, quam ſuos.

Ipſa autem prava conformatio, quam pro parte jam in recenſione loci, quem occupant, alieni, magnitudine aucta, minutave, vidimus, mirificum ſæpe adſpectum præbet, docetque homines multas cauſas proëgumenas morborum intra ſeſe gerere, ut puta, Colicæ variæ, imo etiam Pictavienſis, Ilei, Tympanitidis, &c. quorum alii ejusmodi morbos pluries in vita vario perpetiuntur inſultu, alii rarius,

alii

alii vero nihil omnino: docet præterea morbos complures immedicabiles ſæpenumero eſſe, quia eorundem cauſa prædiſponens tolli nequit; Medici tunc eſſe, ut in cauſas evigilet excitantes, quibus averruncatis, haud raro Diatheſis ſopietur ſic, ac ſi corpori non ineſſet. Tandem dum partium degenerationes, ſæpe enormes, obfirmatas, ac proinde antiquas, eorum cadavera revelant, qui in vita ſua ſigna harum degenerationum præ ſeſe non tuliſſent, docet hæc eadem denatorum inſpectio aut 1mo. partes miſere affectas, non quo loco hæreant, gignereque morbos debeant, ſed in diſſitis multum plagis ſeu nervorum commercio, ſeu quadam arcana lege, corpora laceſcere: aut 2do. grandes morborum cauſas Mortalium ineſſe Viſceribus, quæ in actum prorumpant nunquam.

Diſcimus igitur ex his omnibus prudentiam in Diagnoſi formanda: diſcimus cur ſæpe eandem deprehendamus fallacem: diſcimus Prognoſin majoris quandoque non eſſe certitudinis, & proinde curam ea prudentia & cautela incipiendam, promovendamque eſſe, ut, quando auxiliorum admotorum effectus intentioni non reſpondent, imo morbum exaſperant, ſerio inquiramus, an forſan cauſa in his, de quibus hic ſermo eſt, quærenda, reperiundaque non ſit?

Tabulæ hic adpoſitæ multa eorum, quæ dixi, explanabunt. Sunt in iis, quæ ad varias hiſtorias hujus *Part. XI.* pertinent; ſunt quæ minime: *hæc* prout ſunt, repræſentabuntur, & explicabuntur; *illa* paginam libri notabunt, in qua hiſtoria eorundem enarratur.

TABULA I.

FIGURA A.

Inteſtinum colon juvenis 18. ann. qui Hydrope Aſcite, ſed potiſſimum pectoris, & pericardii periit.

A. Cæci amplus ſaccus.
B. Flexus Hepaticus.
C. Reflexus ſupra ſe.
D. Tertius flexus.
E. Quartus flexus.
F. Quintus.
G. Hucusque inteſtinum tympaniticum, jam poſt volvulum ſuum gracileſcit, & format flexum Lienalem, flexum ſcilicet ſextum.
H. Flexus ſeptimus, ab eoque ad renem pergit.
I. Flexus octavus a rene ad latus abdominis.
K. Flexus nonus.
L. Flexus decimus.
M. Saccus magnus tympaniticus.
N. Principium Recti.

Juvenis hic triennio ante mortem Dyſenteria laboraverat. An infirmatum inde Colon, in haſce degenerationes abiverat? Inteſtinum, quo loco contractum, in eo craſſum valde ſua in ſubſtantia erat. Hiſtoriam reliquam ob ſui mirabilitatem in aliam occaſionem reſervo. Cæterum morbi ex hac mala conformatione non extiterunt.

FIGURA B.

Viri 26. annorum eſt, qui ſex ſubſequentium ſibi annorum ſpatio febre, partim tertiana, partim quartana, laboraverat, a ſeptem autem ultimis vitæ annis non amplius, ſed quidem tuſſi frequentiore, ac ſemel Hæmoptoë; jam vero præter tuſſim quandam a biennio ſanus, demum in febrim ardentem incidit, ejusque 21. die periit.

A. Flexus coli hepaticus.
B. Flexus lienaris, a quo usque ad C. tympanitica expanſio.
C. Subita Coli contractio usque ad D.
D. Flexus iliacus, mox abeuns in tympaniticum ſaccum.
E. Subita & priore arctior contractio ad F. usque.
F. Tertius ſaccus tympaniticus.
G. Contractio coli tertia breviſſima.
H. Quartus tympaniticus ſaccus.
I. Contractio quarta.
K. Rectum inteſtinum dilatatius.

Homo hic nunquam ventris incommodis, quantum ex tota anamneſtica hiſtoria ſciri potuit, laboravit. An forte puerorum juvenumque conſuetudo, alvum cohibendi, occaſionem formandorum ejusmodi ſaccorum præbere poſſit? Sic ut loca fæcibus aëreque repleta, expandantur, & irritatio inde nata contrahat loca intermedia, non expanſa?

FIG.

FIG. C.

Colon inteſtinum pueri novennis ſpina ventoſa peſſima mortui.

A. Inteſtinum cæcum profundis cellulis a parte externa inciſum ita, ut fæces per anguſta admodum ſpatia ſe penetrare debuerint.

B. Appendiculus cæci.

C. Flexus primus coli ſub hepate.

D. Flexus levis alter.

E. Flexus tertius. Tumor inteſtini hic loci inter Hepar & Peritonæum extabat, & potuerat in vivente puero, ceu tumore magno hepatis exiſtente, imponere, & pro dolore colico, hepatis fingere dolorem. Prætera Colon hic ſæpe turgens, & hepar fricans, comprimens, ac veluti contundens, potuiſſet inflammationem, indurationem, ſcirrhum hepatis efficere.

F. Flexus coli quartus. Locus, quem hic ſub hepate ad usque F. & ab F. ad mediam partem ſpatii F. P. Colon occupat, cum ſit inteſtinorum tenuium conſueta ſedes, imponere poſſet pro dolore colico iliacum mentiendo.

G. Coli flexus quintus admodum altus.

H. Sextus & ſeptimus flexus parvus coli.

I. Octavus flexus.

K. Nonus ubi Rectum L. format.

M. N. P. Hepar magnum, ad umbilicum fere pertingens, magnam quoque ſiniſtri hypochondrii explens partem. Igitur cum hoc frequenter jecur faciat, erramus dum hepatis morbos in dextro duntaxat hypochondrio quærimus. Lien, qui hic apte exhiberi non potuit, ingens quoque erat, & digitum latum infra arcum coſtæ ultimæ

pro-

prominebat. Utriusque autem viſceris bona ſubſtantia fuit.

O. Ventriculus ſub hepate, infraque idem, fere perpendicularis, & ultra umbilicum extenſus, ſi doluiſſet parte dextra ſua, non ſui, ſed tenuium potius inteſtinorum dolorem mentitus fuiſſet.

FIG. D.

Inteſtinum Colon hominis ſexagenarii, qui aſthmate peſſimo diu laborans, de futuro mox Paroxyſmo, ex anxietate & dolore ventris, præmoneri ſolitus erat. Sed quod in ventre præſentiebat, nonniſi cauſa excitans aſthmatis fuit, cauſa prædiſponente in Thorace abundanter inventa, de qua alia occaſione.

A. Cæcum inteſtinum tympaniticum.
B. Inteſtinum Ileum contractiſſimum antequam in Cæcum abiret.
C. Proceſſus Vermicularis ad lacunar tympanitici cæci.
D. Coli principium anguſtum, ad E. anguſtius, ubi ſub ſui portione F. G. decurrit.
F. Circumflexio coli hic iterum dilatati.
G. Reflexum colum anguſtiſſimum.
H. Flexus coli hepaticus, qui jam tertius eſt.
I. Brevi ultra I. Contractio firma coli notabilis. Ab I. ad O. colon eſt naturaliter expanſum.
K. Levis ejusdem deſcenſus.
L. Flexus lienaris.
M. Flexus quintus.
N. Flexus ſextus.
O. Contractio magna coli, brevis tamen.
P. Dilatatio ejusdem.
Q. Anguſtatio.

R. Dilatatio.
S. Anguſtatio.
T. Dilatatio.
V. Ejusdem denuo anguſtatio antequam in Rectum abeat.

Notemus hic maxime coli a K. ad L. adſcenſum ſupra jecur, id eſt inter jecur & peritonæum; ileique inteſtini ad B. coarctationem, & coli quoque univerſi viciſſitudinariam expanſionem, & coarctationem. Cum enim æger futurum paroxysmum dolore & anxietate ventris præſentiret, eumque non eodem ſemper in loco: cum præterea æger nunquam diutius liber ab aſthmate eſſet, quam alvo per epicraſin perpetuo ſoluta; an ergo colo toties a materia fæcali ad omnes has anguſtias irritato & convulſo, aſthma nervorum iteraſſet conſenſu? An idem irritatum ac tumidum, interque K. & L. inter peritonæum & hepar locatum, Hepar irritavit, quod certe *Doeveriano* experimento irritabile viſcus eſt; hepar autem, diaphragmati connatum, ipſum diaphragma irritando paroxysmum genuerit? Aut potius colon inter K. & L. hepati vim inferens, illud ſurſum truſit, ſic ut diaphragmate irritato, & ſurſum pulſo, cor & pulmones miſere affecti redintegrarent paroxysmum?

FIG. E.

Exhibet Ventriculum, & inteſtinum Colon Juvenis, Ileo morbo defuncti: vide Cap. XV. §. 1. ubi Morbus & Anatome deſcribuntur.

A. Cæcum valde tumidum.
B. Colon a principio valde amplum, levem contractionem ad B. habet, ac toto ſuo transverſo curſu ventriculi baſi incumbens.

C. Co-

C. Colon adſcendens circum ventriculum.
D. Colon hic ſub ventriculo ad œſophagum pertingit.
E. Idem a D. & ultra E. ſub ejusdem portione C. D. comprimitur. In ipſo cadavere C. D. multo magis ſupra D. E. extenſum erat, & ventriculus magis ſupra C. D. incumbebat.
F. Anguſtius colon.
G. Flexus paulo amplioris coli iliacus, isque totius coli tertius.
H. Flexus quartus,
I. Quintus.
K. Sextus.

Hi tres flexus a ſeſe verſus latera reclinati repræſentantur, quo diſtinctius appareant: cæterum in cadavere ſupra ſe invicem poſiti erant, & cruſta craſſa flava inter ſe mutuo connexi, quæ eadem cruſta partes C. D. & D. E. inter ſeſe conglutinabat. De cauſa Ilei morbi vide textum ipſum, Cap. XV. §. I.

FIG. F.

Inteſtinum Colon hominis, cujus morbus & Anatome Cap. XIV. §. II. habetur.
A. Cæcum inteſtinum.
B. Flexus coli primus.
C. Colon compreſſum valde ſub portione ejus E.
D. Flexus coli ſecundus.
E. Flexus tertius.
F. Compreſſum iterum colon ſub flexu D.
H. Colon prope umbilicum, una cum ventriculo, hærebat; arctius autem multo contractum, quam vitioſa hic figura exhibet.
G. Flexus quartus.

I. Flexus quintus.

K. Flexus ſextus. Cauſæ hic apparent multorum in inteſtinis morborum, qui tamen in homine non affuerunt.

TABULA II.

FIG. I. II. III.

Notas hic adjicio nullas, ſiquidem eæ inſertæ ſunt in hiſtoria ipſa capitis XV. §. II.

FIG. IV.

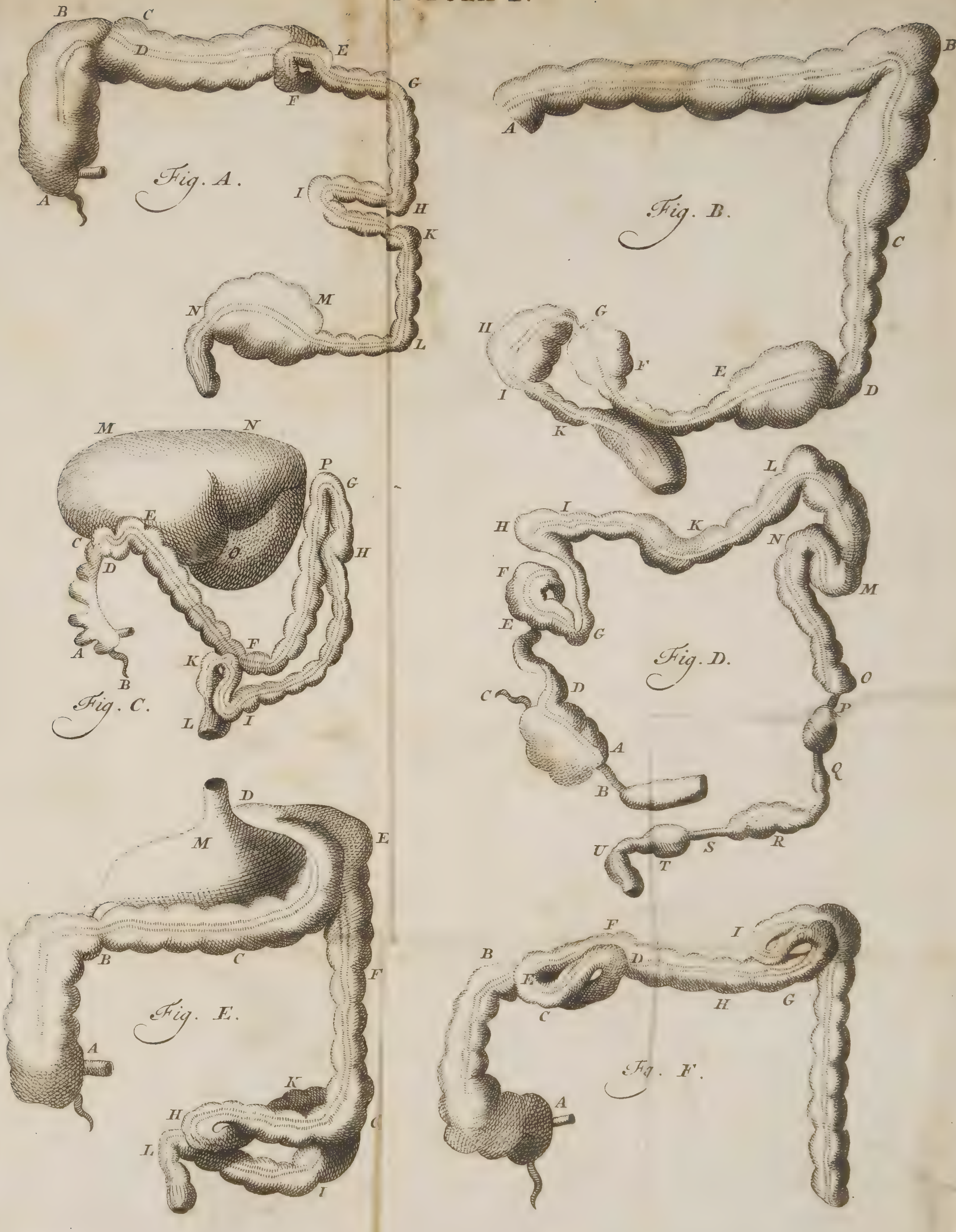
Exhibet ventrem Hydropicæ feminæ cap. XVI. §. IV. cujus notas quoque ſingulas hiſtoria continet.

TABULA III.

FIG. I.

Exhibet Jecur, Splenem, & Colum inteſtinum Juvenculæ 28. annorum, ab ipſis incunabulis per omnem vitam valetudinariæ, quæ demum in ſua ſecunda Hæmoptoë in Noſocomium deferebatur. Ab altera Hæmoptoës die dira Ophthalmia 67. diebus laboravit: a die 52. morbi, quem a ſecunda Hæmoptoë numero, usque ad 67. diem, cordis paſſa eſt palpitationes: a die 22. morbi, usque ad 93. diem febrim fere quotidianam, cum frigore diuturno incipientem: ab hoc vero die usque ad 154. diem

TABULA I.

diem, qui & mortis fuit, febrim hecticam quotidie exacerbantem, fere ſine frigore: a frigore die morbi 93. ceſſante, diarrhœam quæ ad mortem, 15. diebus exceptis duravit: a die 108. morbi, ad ipſam usque mortem, ſputa aut ſemipurulenta, aut purulenta. Digna eſt hiſtoria, quæ integra alia occaſione referatur, nunc tantum quæ ad rem præſentem.

A. Hepatis lobus major.

B. Lobus ejus minor.

C. Lien parvus ſeminudus hic ſub margine coſtarum conſpicuus.

D. Hepatis lobus minor, ab arcu lævarum coſtarum retroflexus & lienem intra ſeſe comprehendens, atque ad medium ſub ventriculo epigastrium denuo pertingens.

E. Lien involutus totus reflexo jecinoris minori lobo.

F. Arcus punctis notatus, quo quidquid jecoris ac ſplenis infra marginem coſtarum eminuerit, notatur.

G. Inteſtinum cæcum, in ſiniſtro Hypogaſtrio, eoque medio, locatum, quod fæcibus, flatibusque turgens, alvum cohibere potuit; potuit & vaginam uteri, uterum, & veſicam urinariam ſæpe turbare. Poteſt Recti, Veſicæque dolores, validosque creare tenesmos, qui huic forſitan cauſæ minus adſcriberentur. Equidem vix ejusmodi effectus inde ægra noſtra paſſa eſt, ut ſæpius malorum in corpore cauſæ exiſtunt, quæ raro, aut nunquam, in effectum prorumpunt; prorumpere tamen poſſunt, ac ſæpe prorumpunt.

H. Flexus coli primus. Notemus hic coli longitudinem, quod jam pedis, & ultra, abſolvit longitudinem, antequam in aliis naſci ſoleat, quodque præterea duodecim ſuis flexibus multum

percurrit ſpatii. Sic ut, menſura capta, inventum fuerit hoc colon dupla fere parte conſuetam excedere longitudinem. Potuiſſet tardior hinc alvus naſci, potuiſſet Colica frequens, eaque flatulenta, ſtercorea, Pictonica; potuiſſet Ileus in longo atque adeo tortuoſo inteſtino facile oriri.

I. Flexus hepaticus.

K. Umbilicus hic notatur, ut iterum pateat colicos dolores ibi naſci, ubi colum adeſſe minime creditur.

L. Colon hic præter naturam expanſum, ut alibi præternaturaliter tenue.

M. Flexus lienaris.

N. Flexus quintus.

O. Flexus ſextus.

P. Septimus.

Q. Octavus.

R. Nonus.

S. Decimus.

T. Undecimus.

U. Duodecimus.

W. Inteſtinum rectum.

FIG. II. TAB. III.

Expoſita hæc eſt ſuo loco Cap. XV. §. III.

FIG. III.

Eſt inteſtinum Colon hominis quadragenarii, qui laborans carie antri Higmoriani, ex corrupto dente nata, quæ fundum orbitæ jam exederat, oculumque

TABULA II.

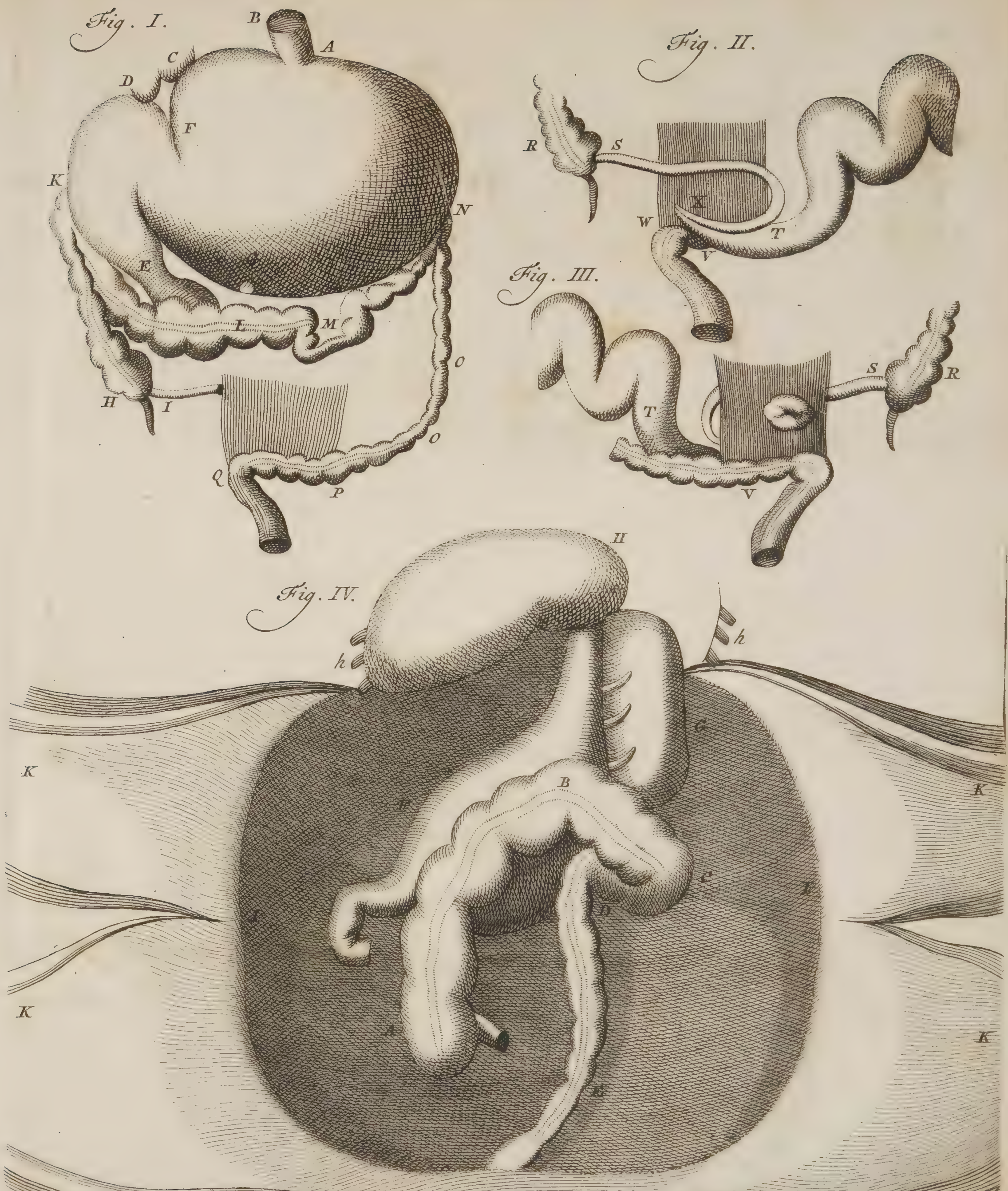

Fig. I.
A
B
C
D
E
F
H
I
K
L
M
N
O
O
P
Q
Fig. II.
R
S
T
V
W
X
Fig. III.
R
S
T
V
Fig. IV.
A
B
C
D
E
G
H
h
h
I
I
K
K
K
K

que totum de orbita extruſerat, demum in Noſocomium venit, in eoque anno 1760. obiit. Notandum hic eſt virum hunc nulla incommoda ventris ſuſtinuiſſe, alvum autem per omnem fere vitam ſingulo 3. aut 4. aut ultra die, eamque duram, ſcybaloſam, tantum deponere potuiſſe, eoque modo eandem, menſis ſpatio, quo apud nos fuit, depoſuiſſe.

AA. Inter duo AA. ſolum Cæcum inteſtinum eſt hic adeo dilatatum, & elongatum. Situs cæci usque in ſiniſtrum hypogaſtrium productus, ut in Fig. I. hujus Tabulæ; verum non ita noxius inteſtino Recto &c. quia eo altior.

B. Proceſſus cæci vermiformis.

C. Principium Coli inteſtini, ubi ingreſſus inteſtini Ilei in colon & cæcum.

D. Alter flexus craſſorum inteſtinorum ſeu primus coli, hepaticus.

E. Flexus lienaris.

F. Reflexus in dextrum hypochondrium usque.

G. Flexus lienaris alter ſub priore compreſſus.

H. Reflexus in ſuperiora ſub parte F. G., ut punctis notatur, ab eodemque valde compreſſus. Celluloſitate fortiſſima ubique, & undique, hic flexus accretus erat, maxime autem ad ſuperiora & latus externum Renis.

I. Reflexus coli verſus inferiora.

K. Flexus ejusdem iliacus.

L. Flexus exiguus in ſuperiora.

M. Ultimus flexus Rectum formans.

N. Rectum. Decem flexus numeravimus.

Thoracem primo aperientes, mirabamur diaphragma plurimum in ſiniſtro thorace protuberare, ſed poſtmodum tantam inteſtini reflexi toties molem intuiti, mirari deſtitimus. Ipſum hoc cauſa morborum in vitalibus partibus multiplicium exiſtere poſſet, quos protopathicos falſo crederemus.

An morbus aliquando incurabilis, in quo cum fervore quaſi aquæ ebullientis, borborygmorumque ſonororum, ſimili quandoque cauſæ tribuendus?

FIG. IV.

Ventriculus, Cæcum, & Colon, mulieris, cujus hiſtoria data *Rat. Med. Tom. II. Cap. XV.* §. 1.

A. Ventriculus media ſua ſiniſtriore parte magnus.

B. Idem ex magna amplitudine mox contractiſſimus.

C. Pylorus. Via inter B. & C. pauxillum aperta duntaxat, præ corrugatione villoſæ maxime tunicæ.

D. Duodeni principium.

E. Cæcum inteſtinum cum inſerto Ileo, & cum ſuo vermiculari proceſſu: Ampliſſimum hoc, ut & coli principium.

f. Flexus coli primus.

F. Flexus ejus alter, hepaticus.

G. Flexus tertius.

H. Quartus.

I. Quintus, lienalis.

K. L. M. Ne figuram literæ turbarent, has tres a latere interno adſcripſi: ab I. ad K. flexus ſextus: ad L. hoc ſic flexum inteſtinum, flexum ſuum, eumque ſeptimum, continuando, ſub ſe ipſo decurrit, & ad M. emergit, & format mox flexum octavum.

N. Flexus nonus.

O. Flexus decimus.

P. Ultimus.

Hic verum volvulum inteſtinalem videmus, cujus tamen ſymptomata in vita non apparuerunt: quin imo laxior feminæ alvus, pluriesque, etiam ſub vitæ finem, diarrhœica diu fuit. Ubi tamen Ileus leta-

TABULA III.

Fig. I.

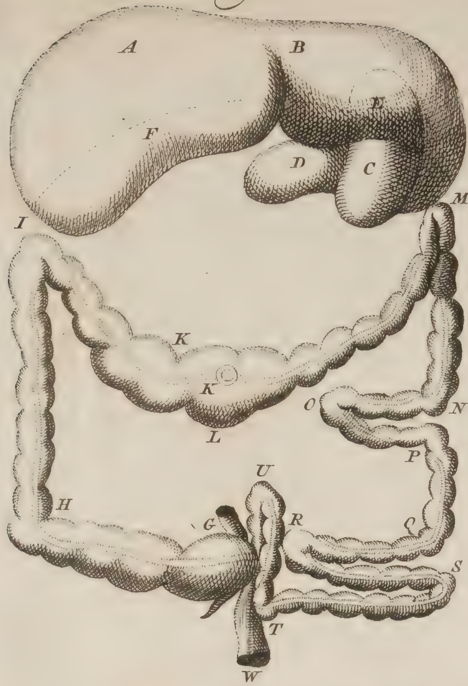

Fig. II.

Fig. III.

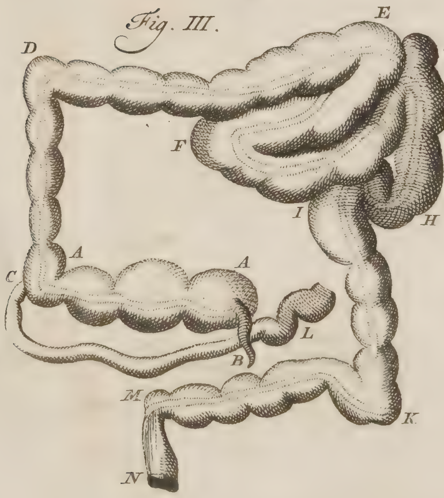
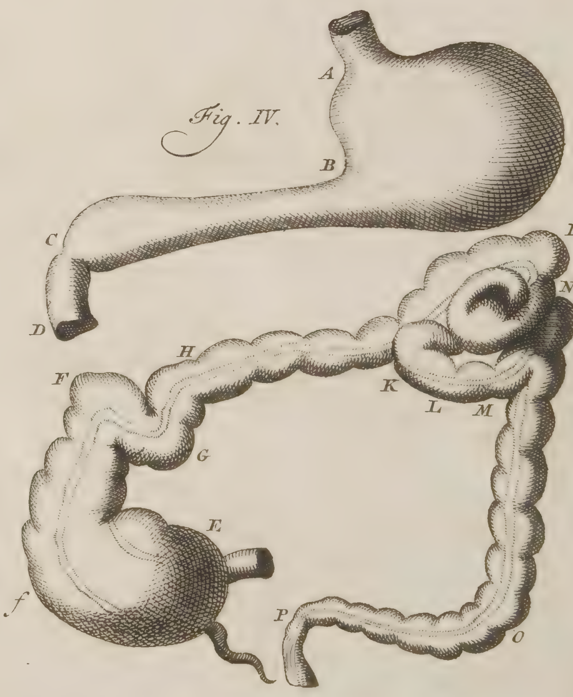

Fig. IV.

letalis inde natus eſt, videmus fidem adhibendam Autoribus, qui tale quid ſe inveniſſe ſcripſerint. Cur in cunctis his figuris, quasque habeo, aliis, longe frequentius eſt coli inteſtini adaucta moles & altitudo ſiniſtrorſum, quam in latere dextro? An impediente magna mole Hepatis, inteſtinum hoc flatu diſtentum, adeoque & ampliare, & elongare ſeſe annitens, locum aptiorem nanciſcitur, liene ſæpe ab arcu coſtarum ſiniſtrarum remoto, & ventriculo in ſua inanitate minus hoc quaſi vacuum replente? An ideo in ſiniſtro Hypochondrio illa incommoda frequentiora, de quibus in Fig. mox hanc præcedente, ſub finem, egi?

TABULA IV.

Inteſtinum cæcum, cum coli principio, hominis, cujus Tympanitidis atque Ilei morbi hiſtoriam dedi *Tomo I. Cap. XI.* Ob rei mirabilitatem totam inteſtinorum cum tenuium tum craſſorum, molem ſervavi: cum autem in hac XI. Parte toties de Tympania & Ileo ſermo ſit, addo hic effigiem coli, & principii Ilei, eadem exacte magnitudine, non qua olim fuit; nam indies magis corrugatur, & plicatur, ſed qua nunc eſt.

Quo quis de hac figura rite judicet, oportet cum recenti inteſtino eandem conferre; exſiccatione enim multa mutantur. Figura *Tulpii*, & *Heiſteri*, & *Morgagni*, exhibent inteſtinum recens, ut & illa magni *Albini Exerc. Acad. Tom. III. Tab. V.* quæ inſtar omnium eſt. *Bidloi* autem figura de inflato atque exſiccato inteſtino deſumta eſt. Mea eſt inteſtinorum morbo inflatorum, dein poſt exſiccationem cum ſpiritu Thereb. ſæpe illitorum, contra teredi-

nem, quæ nihilominus pluribus in partibus hæc inteſtina jam corrodit.

In recenti inteſtino quævis ſtatu naturali ſe habentes conſpiciuntur partes: in inflato, atque exſiccato, plus minus degeneraſcunt. Sed ipſæ hæ degeneraſcentes partes rerum intellectum facilitant, illuſtrantque, ortum exhibendo, & nexum valvulæ, habenarumque ejus, & modum quo coli cellulæ formentur, ligamentorum rationem, decurſumque: ac tum demum machinæ hujus admirandæ ſtructuram, uſumque capiemus, quando nihil ex recenti citra exſiccatam, nihilque ex hac abſque illa, concluſerimus. Sed & ipſa, quam exhibeo, figura, in Pathologicis conferet ad explicandum vomitum, haud fæcum duntaxat, quæ, ut vidimus, ex ipſo inteſtino Ileo prodire queunt, verum etiam clyſmatum, atque ſuppoſitoriorum, quæ in Rectum inteſtinum immiſſa impoſitave fuerant: tympanitica ſcilicet inteſtinorum diſpoſitione, valvularum rictum ita diſtrahente, ut quæcumque in inteſtinis Craſſis hoſpitabantur, commode nunc in Tenuia tranſeant. Quapropter haud abſque ratione celeb. *Haguenotus Acad. Reg. Sc. Par. anni* 1713. cenſuit iteratis nimium Clyſteribus, vix effluentibus, Colon, Cæcumque dilatari, ſic ut valvulæ ora diducantur, formentque hiatum: id quod profecto in hujus morbi pertractatione ſummopere eſt attendendum. An in omni ſtercorum cum Clyſmatibus vomitu quid ſimile contingeret? Nunquid vomitus enematum, Colique fæcum, non fieret, minus expanſo Cæco, adeoque valvula ſe naturali modo claudente? Verum contra, Coli valvulam, non expanſo multum Cæco, ſuperavit aqua in humano cadavere in anum injecta per Machinam Italicam. *Rat. Med. Tom. II. Cap.* 23. Ergone violentia jactus per hanc machinam exercitata, ea longe ſuperior, quæ ab enemate, inverſoque

que Periſtaltico motu fit, valvulam cedere cogit? Et an valvulæ reſiſtentia tanta eſt, ut, ſine violenta expanſione Cæci ac Coli inteſtini, vi enormi hujus machinæ, ut cedat, indiget? Imo ut etiam bis validiſſimam ejusdem potentiam eluſerit? Cæterum ut quæcumque partes muſculoſæ duplo, decuplo, uno, quam alio in homine valentiores ad agendum, reſiſtendumque ſunt, idem de noſtra valvula ſtatuamus oportet. Superari autem cum vitæ integritate poſſe, & exemplo eorum, qui olim poſt enematum vomitum in ſanitatem redierint, & eorum hominum, canumque, qui aquam in anum injectam vomitu reddiderint, conſtat.

Explicatio Figuræ.

A. Fundus ſacci Cæci.

B. B. Sacci dilatatio, cujus in maxima amplitudine diameter ſex pollicum *Viennenſium* eſt, qui faciunt *Rhenolandiæ* pollices ſex, cum linea una & duabus tertiis; pollices *Pariſienſes* ſex, minus duabus lineis; *Londinenſes* ſex cum tribus lineis; *Palma di Roma* octo & fere dimidium. Utor porro pede *Viennenſi* perpetuo.

C. C. C. C. Ligamentum primum, & alterum, quod proprie unicum origine eſt, una cum tertio ligamento, dicto Meſocolico: etenim in parte averſa ſacci Cæci, quæ hic demonſtrari non poteſt, tria hæc ligamenta in hoc inteſtini cæci ſacco una naſcuntur, inque tria tunc dividuntur, quorum primum & alterum conſpectui hic ſe offerunt, tertium Meſocolicum eadem, qua duo priora, origine natum, ſolitarium decurrit antequam Meſocolon inteſtino adnaſcitur, & non modo contrahit, ſed efficit ut in interna coli parte ſtria appareat, quæ ad Lit. D. viſitur.

D. Ad hoc ligamentum valvula terminatur.

E E E E. Feneſtra exſciſſa ex cœco & colo, ut interiora pateant.

e e e e e e e e e. Circumferentia valvulæ coli magnitudinem, adeoque & veram amplitudinem inteſtini Ilei, cujus unius proles valvula eſt, determinans. Summa inferioris valvulæ partis altitudo eſt pollicis cum quatuor lineis, ſuperioris autem eſt undecim linearum.

f f f f f f f f. Totidem frœna, ſeu habenæ, quæ valvulam moderantur.

G. Valvula ordinaria coli, quales numeroſas, & aliquas hac duplo eminentiores, tria coli ligamenta, inteſtinum contrahendo, formant.

H. Hiatus tympaniticus valvulæ, dextra aſpicientium parte paulo rotundior; læva, paulo acutior: in latitudine pollicis & octo cum dimidia linearum, in majore altitudine linearum ſeptem.

I. Apertura Appendiculi vermiformis.

K K K K K. Colon inteſtinum hic adeo leviter contractum, ut inter primum alterumque ligamentum fere veſicam repræſentet, cum relictis tantummodo contractionis veſtigiis. Cur tamen longe contractius eſt verſus B B? Ill. Vir *Hallerus Elem. Phyſ. Tom. VI. pag.* 143. „ Major, inquit, ſolet eſſe cellula, quæ inter nudum „ anterius ligamentum eſt, & Meſocolicum. " Sed hic etiam inter ligamentum alterum, Omentale Illuſtri *Hallero* dictum, & Meſocolicum, ſic ſe habet.

Locus Tabularum hujus Partis:

Prima reſpondeat. Pag. 456
Secunda. 458
Tertia. 462
Quarta ponatur in Fine.

TABULA IV.

